

KOMPENDIUM

**LOKALNY
PROGRAM
REWITALIZACJI
MIASTA RAWA
MAZOWIECKA**

NA LATA 2016–2025

KOMPENDIUM

**LOKALNY
PROGRAM
REWITALIZACJI
MIASTA RAWA
MAZOWIECKA**

NA LATA 2016–2025

ZESPÓŁ OPRACOWUJĄCY:

PROF. DR HAB. ALEKSANDRA NOWAKOWSKA – KIEROWNIK ZESPOŁU

DR AGNIESZKA RZEŃCA

DR MARIUSZ E. SOKOŁOWICZ

MGR EWA M. BORYCZKA

MGR SYLWANA KAŻMIERSKA

MGR JAKUB ZASINA

KATARZYNA PLESIŃSKA

BARBARA SKÓRZAK

PRZY UDZIALE PRACOWNIKÓW URZĘDU MIASTA RAWA MAZOWIECKA

KONCEPCJA GRAFICZNA I SKŁAD:

MGR JAKUB ZASINA

FOTOGRAFIE Z ARCHIWUM URZĘDU MIASTA RAWA MAZOWIECKA:

DARIUSZ BÓGDAŁ (S. 9, 123)

FOTO MILEJKA (S. 29, 95)

JERZY KOPROWSKI (S. 13, 25, 33, 63, 69, 101, 115)

MARCIN STRUTYŃSKI (OKŁADKA, S. 19)

WOJCIECH ZDUNEK (S. 77)

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
I SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH	13
II ZASIĘG PRZESTRZENNY OBSZARU REWITALIZACJI	19
III WIZJA STANU ROZWOJU I CECHY OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI	25
IV STRATEGICZNE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	29
V CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH	33
V.1. ROZWÓJ USŁUG WSPIERANIA RODZINY	36
V.2. WYKLUCZAMY WYKLUCZENIE – WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI W GIMNAZJUM NR 1 I GIMNAZJUM NR 2	38
V.3. REWITALIZACJA MIASTA RAWA MAZOWIECKA	40
V.4. RAWSCY SENIORZY SPRAWNI I AKTYWNI	44
V.5. RAWA GRA DLA WSZYSTKICH	46
V.6. POMÓŻ INNYM I SOBIE	48
V.7. W „TĘCZOWEJ JEDYNECZCE” ZDROWO JEMY I EKOSYSTEMY POZNAJEMY	50
V.8. RAWSCY SKAUCI JAK ZAWISZA	52
V.9. RAWSKIE CENTRUM ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	54
V.10. BYCIE EKO SIĘ OPŁACA	56

V.11.	PROGRAM AKTYWIZACJA I INTEGRACJA	58
V.12.	KOMPLEKSOWY SYSTEM WSPARCIA POPRAWY JAKOŚCI ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH	60
VI	CHARAKTERYSTYKA (OBSZARY TEMATYCZNE) UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW REWITALIZACJI	63
VI	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE DLA PODSTAWOWYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW REWITALIZACJI	69
VII	FINANSOWANIE PROJEKTÓW REWITALIZACJI Z INNYCH ŹRÓDEŁ	77
IX	SYSTEM ZARZĄDZANIA PROGRAMEM REWITALIZACJI	95
X	SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ	101
XI	PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W PROCESIE REWITALIZACJI RAWY MAZOWIECKIEJ	115
XII	POWIĄZANIA LPRMRM 2025 Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY	123

WSTEP

Nowa polityka miejska w Polsce, w kontekście uwarunkowań prawnych oraz nowej perspektywy finansowej 2014-2020, wprowadza reorientację metod planowania i zarządzania procesami rewitalizacji. Szereg opracowanych w ostatnich latach dokumentów i aktów prawnych na poziomie krajowym, m.in.: Krajowa Polityka Miejska 2023, Ustawa o Rewitalizacji z roku 2015, „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, a także Narodowy Plan Rewitalizacji wprowadziły w jednostkach samorządu terytorialnego nowe rozumienie i sposób zarządzania procesami rewitalizacji polskich miast.

Rewitalizacja postrzegana jest jako proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez kompleksowe działania realizowane w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej. Powiązane wzajemnie przedsięwzięcia rewitalizacyjne powinny być wielowymiarowe i integrować działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki. Rewitalizacja jest procesem długookresowym, w którym udział bierze wielu interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właściciele nieruchomości, organy samorządu terytorialnego i inne jednostki sektora publicznego). Podstawową rolą władz samorządowych jest integracja i koordynacja realizowanych projektów.

Proces rewitalizacji zakłada wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów. Wymaga wdrażania skoncentrowanych terytorialnie przedsięwzięć, prowadzonych w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Warunkiem koniecznym skutecznej rewitalizacji jest program rewitalizacji inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, z późn. zm.). Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do jego zrównoważonego rozwoju. Stanowi narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Pierwsze rozmowy i decyzje o procesie rewitalizacji miasta Rawa Mazowiecka rozpoczęły się pod koniec roku 2013. Prowadzone były rozmowy i działania zmierzające do kompleksowego rozwiązania najpilniejszych problemów w sferach społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, gospodarczej i środowiskowej. W roku 2014 BDKM Grupa Doradcza pod kierunkiem merytorycznym dr Aleksandry Jadach-Sepioło opracowała projekt programu rewitalizacji, wstępnie diagnozując potrzeby rewitalizacyjne i wskazując obszar rewitalizacji. Następnie prace nad rawskim programem rewitalizacji zostały wznowione w roku 2015 przez mgr. inż. arch. Stanisława Bochyńskiego i mgr. Macieja Huculaka. W roku 2016 prace nad ostateczną wersją dokumentu przejął zespół pod kierunkiem merytorycznym prof. UŁ, dr hab. Aleksandry Nowakowskiej.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2016-2025 (*zwany dalej LPRMRM 2025*) opracowany został zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”. Spełnia wymagania, tj. zawiera cechy i elementy wskazane w powyższym dokumencie.

LPRMRM 2025, budowany przy współudziale społeczności lokalnej, określa w części strategicznej wizję rozwoju obszaru rewitalizacji wraz z celami oraz kierunkami działań rewitalizacyjnych do roku 2025. Program zawiera także 12 projektów rewitalizacyjnych (lista podstawowa), które mają doprowadzić obszar rewitalizacji do wyjścia z sytuacji kryzysowej oraz listę przedsięwzięć uzupełniających (obszary tematyczne działań). Ponadto, w dokumencie określone zostały ramy finansowe projektów oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z potencjalnymi źródłami finansowania. Dla LPRMRM 2025 zbudowany został system wdrażania, system monitorowania i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych wraz z mechanizmami włączania interesariuszy w proces rewitalizacji miasta Rawa Mazowiecka.

Władze samorządowe, w trosce o podniesienie jakości życia mieszkańców Rawy Mazowieckiej, rozwój społeczno-gospodarczy miasta, w którym następuje proces integrowania działań społecznych i gospodarczych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, rozpoczęły proces rewitalizacji. Przyjęta w LPRMRM 2025 logika działania i interwencji w pełni wpisuje się w ideę kształtowania zrównoważonego rozwoju.

Program stanowi podstawę prowadzenia działań rewitalizacyjnych w obszarze rewitalizacji w latach 2016-2025, które mają wyprowadzić miasto ze zidentyfikowanego stanu kryzysowego, skoncentrowanego w obszarze wyznaczonym do rewitalizacji.

I.

SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWI- TALIZACYJNYCH

Z przeprowadzonej diagnozy i analizy poszczególnych sfer funkcjonowania miasta (społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej i środowiskowej) wynika następująca skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.

1.1. **W SFERZE SPOŁECZNEJ** **NAJISTOTNIEJSZE WYDAJĄ SIĘ BYĆ:**

- W związku z wysokim uzależnieniem od pomocy społecznej, uwarunkowanym wysokim udziałem osób z niepełnosprawnościami w rodzinach oraz wysokim obciążeniem demograficznym, podstawową potrzebą rewitalizacyjną wydaje się być wsparcie rodzin w opiece nad osobami zależnymi i stworzenie dzięki temu warunków do rozwoju i aktywności wszystkich członków tych rodzin. Zarówno w odniesieniu do dzieci i młodzieży, jak i ich rodziców, potrzebne są działania edukacyjne, ale także wsparcie psychologiczne i aktywizacyjne.
- Szczególną uwagę należy skierować na rodziny, w których występują problemy z prawidłowym wypełnianiem ról społecznych. Są to m.in. rodziny wielodzietne lub niepełne, borykające się z problemami ubóstwa, bezrobocia, uzależnień. Ich liczba rośnie, pojawia się zatem potrzeba rozwoju systemu wsparcia i usług dla tych rodzin (wsparcie dla dorosłych i dzieci).
- Stosunkowo duża liczba osób niepełnosprawnych oraz problemy z niedostosowaniem miasta do potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców miasta wymuszają potrzebę podjęcia działań włączających niepełnosprawnych w życie społeczno-gospodarcze miasta.
- W związku z długotrwałym charakterem bezrobocia konieczne wydają się być działania związane z aktywizacją zawodową i społeczną osób długotrwale bezrobotnych, w tym szczególnie osób wykluczonych społecznie z powodu długotrwałego pozostawania bez pracy.
- W Rawie Mazowieckiej występuje problem wysokiego bezrobocia wśród młodych osób w wieku 25-34 lata, stąd też potrzeba działań związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wśród młodych osób, a także działań wspierających i rozwijających przedsiębiorczość w tej grupie wiekowej. Zasadne wydaje się prowadzenie indywidualnych i grupowych spotkań z doradcą zawodowym, prowadzenie zajęć aktywizacyjnych w klubie pracy.
- Widoczna jest potrzeba budowy systemu edukacji i kształcenia zgodnie z potrzebami rynku pracy, edukacji powszechnej i ustawicznej. Chodzi nie tyle o mechaniczne ukierunkowanie na wzmocnienie edukacji w układzie przedmiotów szkolnych, co poszukiwanie kierunków edukacji zwiększających szanse życiowe.
- Analiza grup edukacyjnych według wieku pokazuje, że najbardziej znaczące są potrzeby edukacyjno-oświatowe w okresie szkoły gimnazjalnej. Konieczne jest podjęcie działań zapobiegawczych oraz wprowadzenie w szkołach gimnazjalnych programu podnoszenia i rozwijania u uczniów kluczowych kompetencji ułatwiających dostęp do rynku pracy. Program powinien uwzględniać też podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli, a także wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi poprzez indywidualizację nauki.
- W centrum miasta mieszkają osoby, które dopiero weszły w wiek emerytalny, najczęściej w pełni aktywne i zaangażowane np. w pomoc młodszym członkom rodziny. Ich aktyw-

ność i zaangażowanie powinno móc znaleźć miejsce w przestrzeni miasta, szczególnie w centrum, wzmacniając w nim bezpieczeństwo i ożywiając modernizowaną przestrzeń.

- Wzrost liczby ludzi starszych, osób zależnych, w tym niepełnosprawnych będzie wywierał wpływ na system świadczeń zdrowotnych i społecznych oraz będzie stwarzał potrzebę zapewnienia wysokiej jakości usług opiekuńczo-medycznych na rzecz tej grupy ludności. Potrzebne są również aktywizacja osób starszych, niesamodzielnych i niepełnosprawnych, wzmocnienie relacji międzypokoleniowych oraz rozwój oferty aktywności dla tych grup mieszkańców.
- Wskazane są działania profilaktyczne i prozdrowotne poprawiające kondycję i stan zdrowia osób starszych, ale także pozostałych grup wiekowych mieszkańców miasta.
- Analiza aktywności i potencjału instytucji kulturalnych w mieście wskazuje na potrzebę poprawy stanu infrastruktury kulturalnej, dekoncentracji usług kulturalnych z szerszym dostępem organizacji pozarządowych do sfery organizacji wydarzeń kulturalnych oraz różnicowanie i poszerzenie oferty kulturalnej.
- W związku ze zdiagnozowanymi problemami sektora pozarządowego istnieje potrzeba wsparcia instytucjonalnego dla organizacji pozarządowych w celu wzmocnienia ich aktywności, efektywności i niezależności.
- W związku z małą aktywnością mieszkańców w życiu społecznym miasta potrzebne są działania aktywizujące m.in. poprzez promocję wolontariatu, czy działania integracyjne. Potrzeba także wzmacniania identyfikacji mieszkańców z miastem, tożsamości miasta oraz więzi w społeczności lokalnej.
- Z związku z niskim poczuciem bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji konieczna jest intensyfikacja działań prewencyjnych policji oraz straży miejskiej.
- Widoczna jest także potrzeba poprawy wizerunku miasta, w tym szczególnie obszarów zdegradowanych poddawanych rewitalizacji. W związku z intensyfikacją działań rewitalizacyjnych konieczne wydaje się być budowanie pozytywnego nastawienia mieszkańców do procesu rewitalizacji i zmiany sposobu myślenia o rewitalizacji.

1.2.

W SFERZE GOSPODARCZEJ NAJISTOTNIEJSZE WYDAJĄ SIĘ BYĆ:

- Wzmacnianie kreatywności i pobudzanie przedsiębiorczości wśród mieszkańców, a także stwarzanie warunków do samozatrudnienia.
- Mimo stosunkowo wysokiego poziomu przedsiębiorczości można zauważyć dużą rotację przedsiębiorstw w centrum miasta, co świadczy o krótkim okresie funkcjonowania podmiotów gospodarczych w obecnej przestrzeni śródmiejskiej. Potrzeba zatem wsparcia i tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorstw, a także wsparcia dla rozwijania usług lokalnych.

I.3.

W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ ORAZ TECHNICZNEJ NAJISTOTNIEJSZE WYDAJĄ SIĘ BYĆ:

- Uatrakcyjnienie Rawy Mazowieckiej jako miejsca pracy i zamieszkania, aby możliwe było odwrócenie negatywnych tendencji migracyjnych. Konieczne jest prowadzenie działań inwestycyjnych w połączeniu z aktywną polityką wspierania oświaty i kultury na terenie miasta, aby wzmocnić ponadlokalny charakter usług publicznych świadczonych przez miasto i stworzyć dla mieszkańców dojeżdżających do pracy do większych miast atrakcyjne miejsce rekreacji i wypoczynku.
- Konieczne są działania związane z ochroną i kształtowaniem wartości historycznych, kulturowych, w tym szczególnie obszaru zabytkowego centrum miasta. Niezbędne są inwestycje pozwalające na zachowanie dziedzictwa kulturowego miasta, wzmocnienie istniejących funkcji obiektów oraz nadanie im nowych funkcji, a także poprawie ich jakości i funkcjonalności. Działania te powinny służyć także podniesieniu potencjału turystycznego miasta i jego atrakcyjności inwestycyjnej.
- Konieczne jest dostosowanie architektury i przestrzeni miasta do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- W związku z niską jakością przestrzeni publicznej, brakiem ładu przestrzennego i w konsekwencji większym przyzwoleniem społecznym na dewastację lub inne zachowania agresywne, potrzeba działań w zakresie podnoszenia jakości przestrzeni publicznych (uporządkowanie i aranżacja miejsc przyjaznych mieszkańcom, sprzyjających spędzaniu czasu w tej przestrzeni).
- Potrzeba także edukacji, aktywizacji i aranżowania przestrzeni publicznych i pół-publicznych (parapublicznych) z udziałem mieszkańców. Pożądane jest również inicjowanie różnego typu aktywności, wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych, edukacyjnych i sportowych na ich terenie.
- Zabudowa mieszkaniowa określana jest jako słabej jakości. W mieście widoczne są złe warunki mieszkaniowe w starych rejonach miasta, szczególnie w budynkach komunalnych i socjalnych, stąd też konieczne są działania związane z podnoszeniem standardu zabudowy, szczególnie w centrum miasta. Ważna jest także stopniowa renowacja i rewitalizacja substancji mieszkaniowej połączona ze zmianą sposobu ogrzewania oraz termomodernizacją budynków.
- Ze względu na pojawiające się nowe potrzeby w zakresie kultury i spędzania czasu wolnego wśród mieszkańców i gości miasta Rawa Mazowiecka oraz ze względu na konieczność włączenia obiektów dziedzictwa kulturowego w procesy rozwojowe wskazana jest adaptacja wybranych obiektów do nowych funkcji użytkowych.

1.4. **W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ** **NAJISTOTNIEJSZE WYDAJĄ SIĘ BYĆ:**

- Intensyfikacja i synchronizacja działań zmierzających do kompleksowej ochrony środowiska jest niezbędna dla zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego oraz wysokiej jakości życia mieszkańców miasta. Konieczne jest ograniczenie źródeł niskiej emisji oraz poprawa efektywności energetycznej. Kluczowe są inwestycje infrastrukturalne zmierzające do zasobooszczędnego gospodarowania środowiskiem.
- Tereny biologicznie czynne są dużym potencjałem miasta, dlatego konieczne są kompleksowe działania podnoszące ich jakość poprzez pielęgnację i wzbogacanie roślinnością. Kluczowe są inwestycje w zakresie renaturalizacji terenów zieleni i terenów cennych przyrodniczo (dolina rzeki Rawki i Rylki).
- Zwiększanie powierzchni terenów zieleni (zieleni zorganizowanej), przede wszystkim poprzez wykorzystanie terenów zaniedbanych do zakładania różnorodnych form zieleni tj. parki, skwery. Istotne jest „doposażenie” terenów zurbanizowanych, szczególnie w części centralnej miast, w zieleni i ich rewitalizacja przyrodnicza. Ważne będą prace modernizacyjne i pielęgnacyjne, a przede wszystkim kompleksowe działania integrujące przestrzeń przyrodniczą i kulturową poprzez wprowadzanie alternatywnych form zieleni miejskiej tj. parki kieszonkowe, parki tymczasowe i inne.
- Dla poprawy warunków ekologicznych w mieście i przeciwdziałania zmianom klimatycznym ważne jest budowanie spójnej sieci przyrodniczej miasta Rawa Mazowiecka. Sieć ta powinna integrować krajobrazy kulturowy i przyrodniczy miasta. W efekcie służyć będzie nie tylko poprawie warunków życia mieszkańców miasta, ale również kreowaniu pozytywnego oraz atrakcyjnego wizerunku miasta.
- Jedną z potrzeb w zakresie ograniczania ruchu samochodowego i zanieczyszczania środowiska jest utworzenie strefy ruchu uspokojonego w śródmieściu na terenach najcenniejszych kulturowo.
- Istnieje potrzeba wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez działania informacyjno-edukacyjne wśród młodzieży oraz dorosłych mieszkańców Rawy Mazowieckiej. Kluczowe są działania edukacyjne i informacyjne oraz kampanie mające na celu podniesienie świadomości i wrażliwości ekologicznej mieszkańców Rawy Mazowieckiej oraz inicjowanie działań angażujących do aktywności proekologicznych.
- Dla mieszkańców Rawy Mazowieckiej konieczna jest wiedza na temat możliwości zmiany sposobów ogrzewania, szkodliwości spalania odpadów (tj. butelki plastikowe, tworzywa sztuczne, opakowania z powłoką aluminiową), sposobów oszczędzania zasobów (eliminacja strat wody, zmniejszenie jej zużycia) i energii (termomodernizacja, stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie) oraz znaczenia terenów zieleni dla miasta i zdrowia ludzi.

II.

**ZASIĘG
PRZESTRZENNY
OBSZARU
REWITALIZACJI**

Wszystkie analizy na podstawie udostępnionych baz danych przeprowadzono na dobranym heksagonalnym rastrze jednostek odniesienia o wielkości 50 ha. Wyniki tych analiz posłużyły do wyznaczenia obszaru zdegradowanego w Rawie Mazowieckiej.

W pierwszym etapie dokonano analizy przestrzennego rozmieszczenia negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, uzależnienia od pomocy społecznej) na terenie miasta. Następnie dokonano takiej samej analizy przestrzennego rozmieszczenia negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz środowiskowej.

W kolejnym etapie dokonano zbiorczej analizy nakładając na siebie siatki heksagonalne obrazujące koncentrację negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Granice obszaru zdegradowanego wyznaczono kierując się danymi z powyższej analizy, a także wnioskami mieszkańców otrzymanymi w konsultacjach społecznych.

Zasięg przestrzenny obszarów zdegradowanych w Rawie Mazowieckiej został wyznaczony w oparciu o wnioski z:

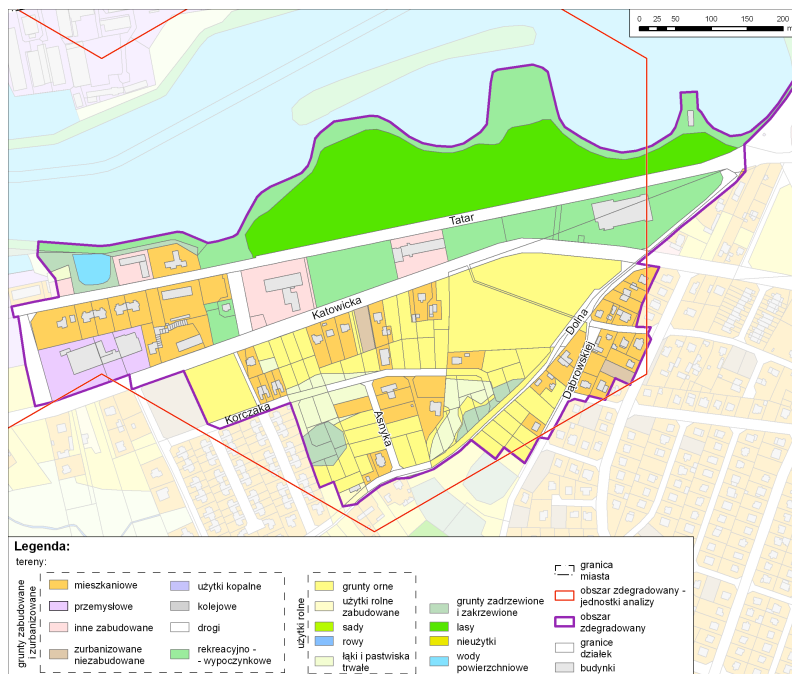
- diagnozy zjawisk kryzysowych w analizowanych sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej oraz środowiskowej;
- przestrzennej analizy zjawisk kryzysowych wykonanej przy pomocy metody przestrzennej analizy siatką (ang. *grid spatial analysis*);
- spotkań z mieszkańcami oraz badania ankietowego;
- analizy dokumentów strategicznych i operacyjnych dla miasta Rawa Mazowiecka.

Na podstawie diagnozy zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej oraz środowiskowej w mieście Rawa Mazowiecka zidentyfikowano dwa obszary zdegradowane:

- w południowo-zachodniej części miasta (tzw. „Tatar”) wskazany na rys. 1.;
- obszar centrum miasta wskazany na rys. 2.

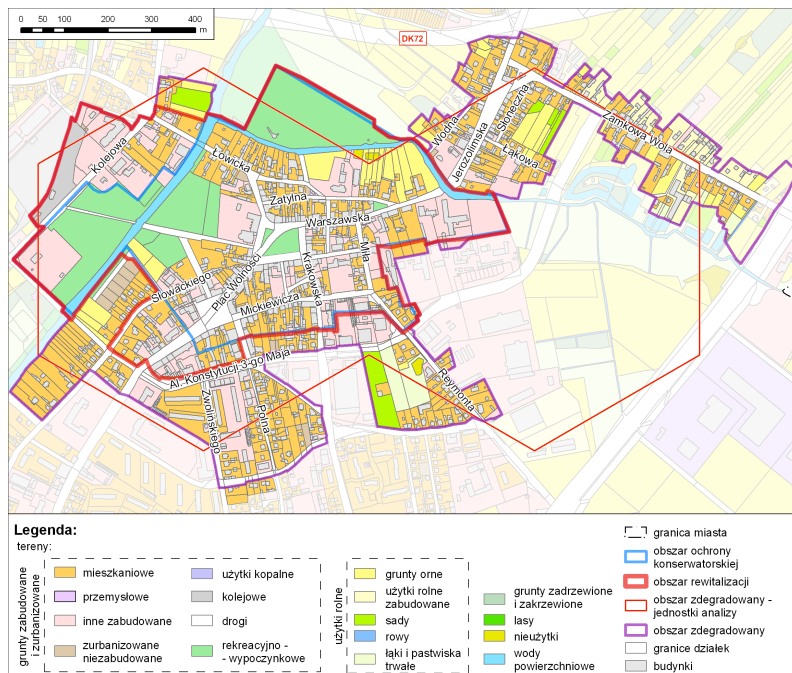
Podsumowując, wyniki analiz w poszczególnych sferach oraz ich agregacja pozwoliły na określenie obszarów dotkniętych degradacją, a w następnym kroku na delimitację obszaru rewitalizacji.

RYSUNEK 1.
WYZNACZONY OBSZAR ZDEGRADOWANY W POŁUDNIOWO-ZACHODNIEJ
CZĘŚCI MIASTA (TZW. „TATAR”) NA TLE FRAGMENTU HEKSAGONALNEJ
SIATKI JEDNOSTEK ODNIESIENIA

ŹRÓDŁO: PROJEKT LPR NA LATA 2015–2025, S. BOCHYŃSKI, M. HUCULAK

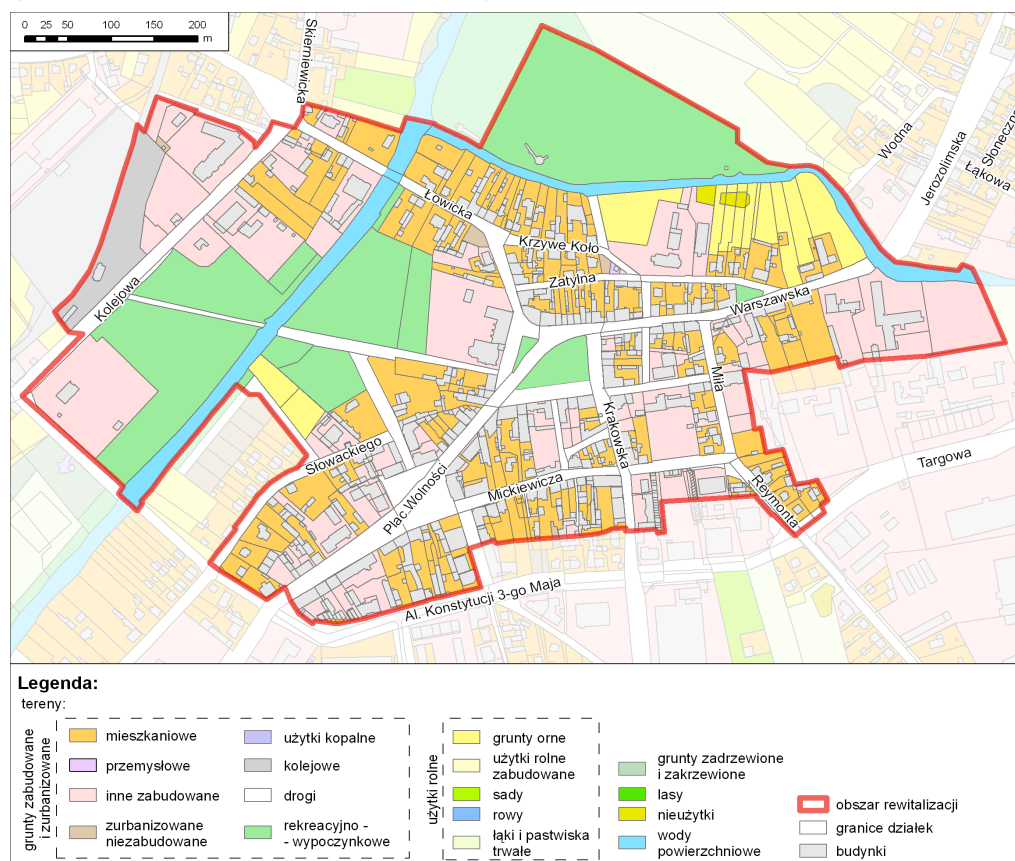
RYSUNEK 2.
WYZNACZONY OBSZAR ZDEGRADOWANY W CENTRUM MIASTA
NA TLE FRAGMENTU HEKSAGONALNEJ SIATKI JEDNOSTEK ODNIESIENIA

ŹRÓDŁO: PROJEKT LPR NA LATA 2015–2025, S. BOCHYŃSKI, M. HUCULAK

Obszar rewitalizacji został wskazany na podstawie analizy lokalnego potencjału, konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru zdegradowanego oraz całego miasta, a także w wyniku analizy finansowej Miasta Rawa Mazowiecka. W związku z powyższym, na podstawie analizy rekomenduje się do objęcia LPRMRM 2025 w pierwszej kolejności obszaru ścisłego centrum miasta we wskazanych graficznie granicach (rys. 3 a i b).

RYSUNEK 3A.
WYZNACZONY OBSZAR REWITALIZACJI W CENTRUM RAWY MAZOWIECKIEJ
(NA TLE MAPY UŻYTKOWANIA TERENU)

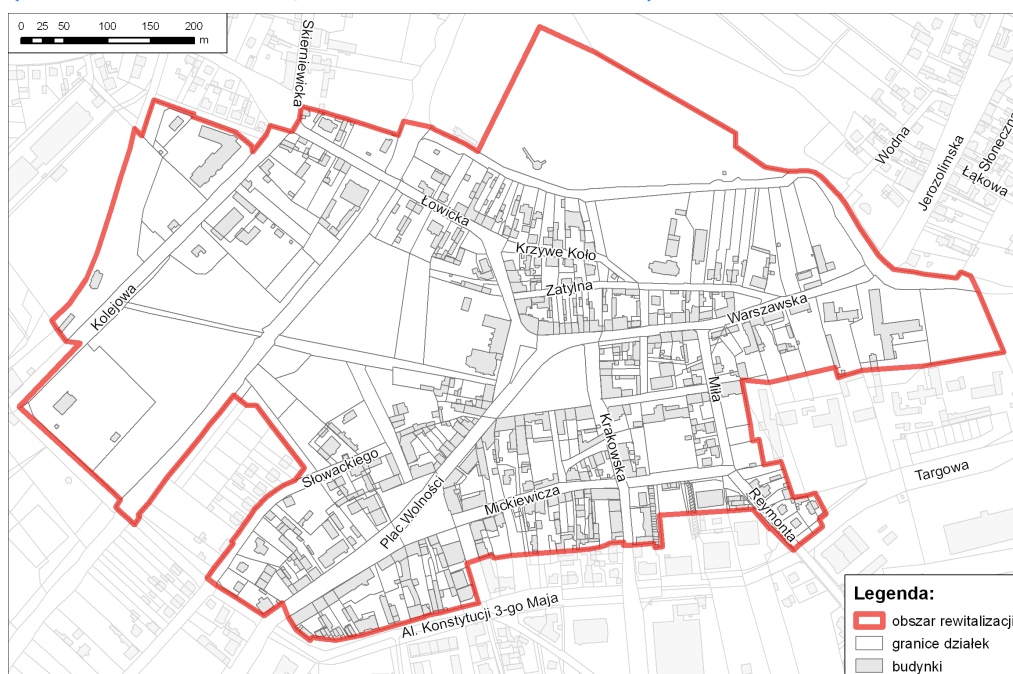
ŹRÓDŁO: PROJEKT LPR NA LATA 2015–2025, S. BOCHYŃSKI, M. HUCULAK

W obszarze centrum miasta poza koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych zidentyfikowano również istotny potencjał rozwojowy miasta. Potencjał ten oceniony został m.in. na podstawie wiedzy eksperckiej, a także analizy dokumentów strategicznych miasta oraz dokumentów o charakterze ponadlokalnym. Z punktu widzenia procesu rewitalizacji istotne znaczenie ma optymalne wykorzystanie lokalnych potencjałów rozwojowych takich jak:

- W obszarze centrum miasta znajdują się miejsca i obiekty, które w wyniku procesu rewitalizacji zachowają wartości historyczne, kulturowe i przyrodnicze, co wskutek działań rewitalizacyjnych przyczyni się do integracji społeczności lokalnej oraz wzmocnienia poczucia tożsamości, przyczyni się także do poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego i wzrostu aktywności obywatelskiej, a także zawodowej mieszkańców tego obszaru.

- Obszar centrum miasta stanowi dodatkowo pod względem urbanistyczno-architektonicznym istotny obszar z punktu widzenia wzmocnienia funkcji centrotwórczych dla zatrzymania depopulacji oraz poprawy atrakcyjności tego obszaru. Dodatkowo, z perspektywy koncentracji zjawisk kryzysowych, istotna jest konieczność kontynuacji podjętych już działań aktywizujących i rewitalizujących ten obszar.
- Obszar centrum miasta stanowi cenny pod względem przyrodniczym i rekreacyjnym obszar, co wskutek działań rewitalizacyjnych przyczyni się do ochrony zasobów przyrodniczych oraz poprawi efektywność wykorzystania przestrzeni czynnej przyrodniczo.
- Obszar centralny miasta stanowi dodatkowo ważny obszar ze względu na koncentrację zasobów kapitału ludzkiego oraz kapitału społecznego miasta.

RYSUNEK 3B.
WYZNACZONY OBSZAR REWITALIZACJI W CENTRUM RAWY MAZOWIECKIEJ
(NA TLE MAPY ISTNIEJĄCYCH BUDYNKÓW I DZIAŁEK)

ŹRÓDŁO: PROJEKT LPR NA LATA 2015–2025, S. BOCHYŃSKI, M. HUCULAK

Wskazany obszar rewitalizacji Rawy Mazowieckiej wyznaczają granice strefy ochrony konserwatorskiej nieznacznie powiększone w części północno-zachodniej (teren zawarty pomiędzy dworcem kolejowym, linią kolejową, ul. Murarską, ul. Kolejową, ul. Skiernewicką i północną granicą posesji leżących przy ul. Łowickiej) oraz w części południowej (teren zawarty pomiędzy ul. Polną, aleją Konstytucji 3 Maja, ul. Faworną i ul. Słowackiego). Obszar rewitalizacji obejmuje 3,13% (44,7 ha) powierzchni miasta i jest zamieszkały przez 6,19 % (1098) mieszkańców.

III.

**WIZJA
STANU ROZWOJU
I CECHY OBSZARU
PO PRZEPRO-
WADZENIU
REWITALIZACJI**

WIZJA ROZWOJU OBSZARU REWITALIZACJI

Obszar rewitalizowany jest miejscem centralnym, integrującym życie społeczne i gospodarcze miasta. Wyróżnia się ładem przestrzennym, wysoką jakością przestrzeni publicznych i dobrym stanem środowiska przyrodniczego. Oferuje dobrą jakość życia mieszkańców oraz przestrzeń sprzyjającą integracji społecznej. Charakteryzuje się dobrą dostępnością i jakością usług publicznych. Jest to miejsce dostępne i przyjazne dla wszystkich grup społecznych, cechuje się atmosferą współpracy i otwartością na różne inicjatywy społeczne. Tworzy dobre warunki dla rozwoju gospodarczego, szczególnie lokalnego handlu i usług. Jest miejscem atrakcyjnym turystycznie.

Cechy obszaru po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych:

- obszar charakteryzujący się ładem przestrzennym i wysoką jakością przestrzeni publicznej;
- obszar bezpieczny i przyjazny dla mieszkańców;
- obszar sprzyjający integracji społecznej, włączający osoby niepełnosprawne;
- obszar o wysokiej jakości świadczonych usług publicznych;
- obszar o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- obszar o dobrej dostępności komunikacyjnej;
- obszar charakteryzujący się przedsiębiorczością i aktywnością społeczną mieszkańców;
- obszar stwarzający korzystne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej;
- obszar charakteryzujący się wysoką atrakcyjnością turystyczną.

W długim okresie podjęcie działań rewitalizacyjnych skutkować będzie osłabieniem negatywnych zjawisk nie tylko na obszarze rewitalizowanym, ale także na obszarze całego miasta. Rewitalizacja obszaru zdegradowanego umożliwi uruchomienie potencjału i zasobów lokalnych oraz ich optymalne wykorzystanie na rzecz rozwoju całego miasta. Powstrzymany zostanie proces suburbanizacji, a poprawa sytuacji ekonomicznej lokalnych przedsiębiorców i jakości życia mieszkańców obniży poziom migracji zewnętrznych. Nastąpi poprawa atrakcyjności i wzrost pozycji konkurencyjnej całego miasta w układzie regionalnym i krajowym.

IV.

STRATEGICZNE CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Celem nadrzędnym LPRMRM 2025 jest kształtowanie zrównoważonego rozwoju poprzez dynamizację procesów rozwoju i poprawę jakości życia mieszkańców zdegradowanych obszarów miasta Rawa Mazowiecka. Kluczowym wyzwaniem jest optymalne wykorzystanie zasobów tego obszaru oraz ograniczenie negatywnych zjawisk o charakterze społecznym, gospodarczym, funkcjonalno-przestrzennym, technicznym i środowiskowym.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i identyfikacji potrzeb w obszarze rewitalizacji oraz konsultacji społecznych określono trzy cele strategiczne, dla których wskazano następujące strategiczne kierunki działań. Są nimi:

CEL STRATEGICZNY 1.

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA I WZMACNIANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Strategiczne kierunki działania:

- 1.1. Integracja społeczna i ograniczanie wykluczenia społecznego.
- 1.2. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych (opieki zdrowotnej, edukacji, pomocy społecznej, kultury i administracji publicznej).
- 1.3. Wzmacnianie więzi społecznych, współpracy i zaufania.
- 1.4. Poprawa warunków mieszkaniowych.

CEL STRATEGICZNY 2.

WZROST ATRAKCYJNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH ORAZ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO

Strategiczne kierunki działania:

- 2.1. Zapewnienie ładu przestrzennego oraz zmiana zagospodarowania i ożywienie przestrzeni publicznych.
- 2.2. Zachowanie, ochrona i promowanie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój zasobów kultury.
- 2.3. Wzmacnianie walorów przyrodniczych i kulturowych.
- 2.4. Wspieranie zasobooszczędnego gospodarowania oraz ochrona środowiska przyrodniczego.

CEL STRATEGICZNY 3.

BUDOWANIE KAPITAŁU LUDZKIEGO I TWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Strategiczne kierunki działania:

- 3.1. Tworzenie warunków do rozwoju sektora MŚP i podmiotów ekonomii społecznej.
- 3.2. Tworzenie warunków do aktywizacji i zatrudniania osób bezrobotnych, m.in. osób niepełnosprawnych i długotrwale bezrobotnych.
- 3.3. Wspieranie przedsiębiorczości, podnoszenia kompetencji oraz reintegracji zawodowej (m.in. mobilności przestrzennej i sektorowej).

W LPRMRM 2025 zastosowano zintegrowane podejście do rozwiązania strategicznych problemów i stymulowania rozwoju obszaru rewitalizacji. Proponowany układ celów nie ma charakteru sektorowego, lecz jest układem problemowym, umożliwiającym kompleksowe podejście do rozwiązania negatywnych zjawisk kryzysowych w obszarze rewitalizacji. Każdy cel strategiczny łączy w sobie różne wymiary obserwowanych na obszarze rewitalizowanym zjawisk, a zarazem zogniskowany jest wokół sfery społecznej. W szczególności:

- **Cel strategiczny 1.**
Poprawa jakości życia i wzmacnianie kapitału społecznego
koncentruje swoją uwagę na problemach i działaniach o charakterze społeczno-infrastrukturalnym;
- **Cel strategiczny 2.**
Wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznych oraz jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego
koncentruje swoją uwagę na problemach i działaniach o charakterze przestrzenno-funkcjonalno-środowiskowo-społecznych;
- **Cel strategiczny 3.**
Budowanie kapitału ludzkiego i tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego
koncentruje swoją uwagę na problemach i działaniach o charakterze gospodarczo-społecznym i infrastrukturalnym.

Takie ujęcie strategicznych celów i kierunków działań jest odpowiedzią na postulat zrównoważonego i zintegrowanego podejścia do kształtowania rozwoju miasta. LPRMRM 2025 łączy uwarunkowania i cele o charakterze społeczno-gospodarczym z przestrzenno-środowiskowymi. Działania gospodarcze i społeczne są realizowane z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

V.

CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW REWI- TALIZACYJNYCH

Projekty podstawowe stanowią sedno działań rewitalizacji, bez realizacji których osiągnięcie celów programu nie będzie możliwe, a obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wydostać się z sytuacji kryzysowej. W ramach LPRMRM 2025 wskazano 12 projektów podstawowych, w pełni wpisujących się w strategiczne cele i kierunki działań.

TABELA 1.
KOMPLEMENTARNOŚĆ I LOGIKA POWIĄZAŃ POMIĘDZY
PROJEKTAMI PODSTAWOWYMI A CELAMI I KIERUNKAMI DZIAŁAŃ

NAZWA PROJEKTU	CEL STRATEGICZNY 1.				CEL STRATEGICZNY 2.				CEL STRATEGICZNY 3.			
	KIERUNKI DZIAŁAŃ											
	1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	3.1.	3.2.	3.3.	
ROZWÓJ USŁUG WSPIERANIA RODZINY	■	■	■							■	■	
WYKLUCZAMY WYKLUCZENIE		■						■	■	■	■	
REWITALIZACJA MIASTA RAWA MAZOWIECKA		■	■	■	■	■	■	■	■			
RAWSCY SENIORZY SPRAWNI I AKTYWNI	■	■	■		■	■						
RAWA GRA DLA WSZYSTKICH	■	■	■		■	■				■	■	
POMÓŻ INNYM I SOBIE	■	■	■							■	■	
W „TĘCZOWEJ JEDYNECZCE” ZDROWO JEMY I EKOSYSTEMY...	■		■		■			■				
RAWSCY SKAUCI JAK ZAWISZA	■		■		■		■	■			■	
RAWSKIE CENTRUM ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	■	■	■		■				■	■	■	
BYCIE EKO SIĘ OPŁACA	■		■		■		■	■				
PROGRAM AKTYWIZACJA I INTEGRACJA	■	■	■						■	■	■	
KOMPLEKSOWY SYSTEM WSPARCIA POPRAWY JAKOŚCI ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH				■				■				

LEGENDA:

■

BEZPOŚREDNIE POWIĄZANIE

■

POŚREDNIE POWIĄZANIE

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Dla każdego projektu przygotowano podstawową charakterystykę zawierającą: nazwę projektu, lokalizację projektu, zakres merytoryczny projektu, informacje na temat podmiotów realizujących projekt, szacunkową wartość projektu, prognozowane rezultaty projektu oraz sposoby ich oceny i mierzenia. W dalszej analizie pokazano komplementarność i kompleksowość oraz powiązania z celami i kierunkami działań strategicznych.

V.1. ROZWÓJ USŁUG WSPIERANIA RODZINY

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rawie Mazowieckiej ul. Krakowska 22a, 96-200 Rawa Mazowiecka.
PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU	• Urząd Miasta Rawa Mazowiecka; • Media lokalne.
CEL PROJEKTU	Głównym celem projektu jest poprawa dostępności do wysokiej jakości usług społecznych, poprzez poszerzenie oferty skierowanej do rodzin wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz podniesienie efektywności rodzin wspierających. Ponadto projekt przyczyni się do ograniczenia wykluczenia społecznego.
UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU	W Rawie Mazowieckiej obserwuje się wzrost liczby rodzin wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Problem ten ma również wpływ na udział rodzin w życiu społecznym oraz bezpośrednio oddziałuje na możliwości właściwego rozwoju dzieci. Zjawisko to może powodować również wzrost agresji i czynów karalnych wśród osób nieletnich oraz przyczynić się do wzrostu liczby osób z niskim wykształceniem wśród osób bezrobotnych. Koniecznym wydaje się zatem być zastosowanie kompleksowych rozwiązań i wprowadzenie nowych metod pomocy (rodziny wspierające), które dotychczas nie funkcjonowały na terenie miasta. Rozwiązanie to przyczyni się do stworzenia efektywnego systemu pomocy rodzinom z problemami. Stworzy również możliwości prawidłowego wypełniania przez nie ról społecznych, zapewnienia dzieciom właściwych wzorców postępowania, zmotywowania do samorozwoju, co ułatwi funkcjonowanie w środowisku rówieśników i zapobiegnie ich wykluczeniu społecznemu. Projekt realizuje cele Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2016-2018.
ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	Projekt zakłada zastosowanie kompleksowych rozwiązań i nowych metod pomocy (rodziny wspierające) rodzinom wykazującym bezradność w sprawach wychowawczo-opiekuńczych, poprzez: • Organizację bloków tematycznych, na które będą się składały między innymi treningi budowania relacji rodzinnych /rodzicielskich, społecznych i życiowych oraz pedagogizację wspierającą rozwój dziecka. • Organizację szkoleń dla rodzin wspierających, przygotowujących do efektywnej pomocy rodzinom z problemami. • Prowadzenie usług asystenckich oraz pracy socjalnej w formie indywidualnych spotkań rodzin ze specjalistami (m.in. asystentem rodziny, psychologiem).
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt będzie realizowany na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim.

SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	160 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Wzrost kompetencji społecznych, rodzicielskich i życiowych osób biorących udział w projekcie; • Zmniejszenie ryzyka umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej; • Zwiększenie wiedzy dotyczącej rozwoju psychologicznego dziecka • Stworzenie i upowszechnienie modelu współpracy rodzin z problemami z rodzinami wspierającymi; • Wzmocnienie więzi rodzinnych, a co za tym idzie poczucia bezpieczeństwa wśród dzieci; • Nabycie przez uczestników umiejętności radzenia sobie z problemami; • Wzrost umiejętności nazywania własnych odczuć i emocji; • Wzrost umiejętności interpersonalnych.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• EFS w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020; • Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka.

V.2.

WYKLUCZAMY WYKLUCZENIE – WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI W GIMNAZJUM NR 1 I GIMNAZJUM NR 2

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT

- Gmina Miasto Rawa Mazowiecka
pl. Piłsudskiego 5, 96-200 Rawa Mazowiecka;
- Gimnazjum nr 1
ul. Kościuszki 19, 96-200 Rawa Mazowiecka;
- Gimnazjum nr 2
ul. Kazimierza Wielkiego 28, 96-200 Rawa Mazowiecka.

PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU

- Rawskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o.;
- Zakład Gospodarki Odpadami Aquarium sp. z o.o.

CEL PROJEKTU

Głównym celem realizacji projektu jest poprawa dostępu do oferty edukacyjnej w zakresie m.in. nauki języków obcych, informatyki, matematyki czy przyrody. Ponadto dodatkowym celem projektu jest doradztwo zawodowe dla młodzieży oraz unowocześnienie dostępnego sprzętu oraz materiałów dydaktycznych. Kolejnym celem jest także promocja aktywnego i efektywnego spędzania czasu po zajęciach w szkole, podniesienie kwalifikacji kadry. Bezpośrednio realizacja projektu przyczyni się do poprawy dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych, samoorganizacji młodzieży oraz podnoszenia kompetencji kluczowych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU

Kluczowym problemem, na jaki odpowiada projekt, jest średni poziom wyników wśród uczniów z różnych przedmiotów na poziomie gimnazjalnym, a także mało efektywne wykorzystywanie wolnego czasu przez młodzież. Ponadto, wśród tej grupy widoczna jest potrzeba poszerzania wiedzy m.in. z języka obcego, czy informatyki oraz chęć rozwoju kompetencji społecznych umożliwiających radzenie sobie w sytuacjach trudnych, porozumiewanie się w grupie, a także potrzeba przeciwdziałania przestępczości nieletnich.

Również nauczyciele wyrażają chęć podniesienia swoich kwalifikacji po to, aby w pełni mogli rozwijać zainteresowania uczniów, wspomagać młodzież z deficytami w nauce tak, aby wszystkim gimnazjalistom zapewnić równy dostęp do nowoczesnej edukacji i tym samym rozwój kompetencji kluczowych.

Organizacja warsztatów związanych z doradztwem zawodowym pozwoli przekonać się młodzieży, że wysoki poziom wiedzy i wykształcenia wpływa na ich decyzje co do wyboru zawodu, dlatego ważne jest ich wspomaganie w wyborze właściwej ścieżki zawodowej.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	W ramach projektu przewiduje się działania w obszarach podniesienia kompetencji kluczowych i doradztwa zawodowego, w tym: • Organizacja i realizacja zajęć związanych z podniesieniem poziomu wiedzy m.in. z języków obcych, matematyki czy informatyki dla gimnazjalistów. • Organizacja i realizacja zajęć związanych z podniesieniem poziomu wiedzy i umiejętności m.in. z języków obcych dla nauczycieli; • Doradztwo edukacyjno-zawodowe zwiększające szanse na zdobycie zawodu poszukiwanego na rynku (zawodu deficytowego); • Zajęcia związane z rozwojem kompetencji społecznych umożliwiające radzenie sobie w sytuacjach trudnych, porozumiewania się w grupie, w tym przeciwdziałanie przestępczości nieletnich; • Tworzenie w szkole warunków do nauczania opartego na metodzie eksperymentu w zakresie przedmiotów przyrodniczych w połączeniu z pracą w grupie oraz zajęciami terenowymi – ścieżki edukacyjne.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt realizowany będzie na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim (na obszarze przylegającym - Gimnazjum nr 1 oraz Gimnazjum nr 2).
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	700 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Wzrost kompetencji kluczowych wśród młodzieży; • Zwiększenie możliwości rozwoju zainteresowań uczniów; • Wzrost poziomu nauczania w gimnazjach; • Poprawa samoorganizacji i integracji dzieci i młodzieży; • Wzrost atrakcyjności placówek edukacyjnych; • Wzrost efektywności wykorzystania czasu wolnego przez młodzież; • Wzrost kreatywnego myślenia dzieci i młodzieży.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzy letnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017-2018
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• EFS w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020; • Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka.

V.3.

REWITALIZACJA MIASTA RAWA MAZOWIECKA

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT Gmina Miasto Rawa Mazowiecka,
pl. Piłsudskiego 5, 96-200 Rawa Mazowiecka

PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU Muzeum Ziemi Rawskiej

CEL PROJEKTU Podstawowym celem projektu jest kompleksowa rewitalizacja Miasta Rawa Mazowiecka, której wynikiem będzie wprowadzenie oraz przywrócenie na miejskim obszarze zdegradowanym funkcji społecznych, w tym kulturalnych oraz gospodarczych, związanych z funkcją usługowo-handlową. Realizacja celu wpłynie na ograniczenie zjawisk związanych z problemami społecznymi, co sprzyjać będzie osiągnięciu długotrwałych i wymiernych korzyści społeczno-gospodarczych oraz zapewnieniu mieszkańcom szerokiego dostępu do usług publicznych. Zaplanowane prace budowlano-remontowe uwzględniać będą zasadę „uniwersalnego projektowania”, co pozwoli dostosować infrastrukturę do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU Realizacja projektu jest niezbędna do wyprowadzenia ze zdiagnozowanego stanu kryzysowego obszaru Rynku Starego Miasta oraz obszaru staromiejskiego Rawy Mazowieckiej, podlegającego ścisłej ochronie konserwatorskiej. Realizacja zaplanowanych zadań sprzyjać będzie ograniczeniu ubóstwa, bezrobocia, poprawie bezpieczeństwa oraz przeciwdziałaniu dyskryminacji grup wykluczonych lub narażonych na wykluczenie społeczne. Aby osiągnąć planowane efekty, projekt realizowany będzie w ramach czterech zadań inwestycyjnych odnoszących się łącznie do sfer:

- przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej - poprzez modernizację dwóch zabytkowych budynków oraz przestrzeni publicznej i infrastruktury;
- społecznej - poprzez ograniczenie problemów społecznych, takich jak wykluczenie społeczne związane m.in. z niskim udziałem w kulturze;
- gospodarczej poprzez stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości związanej z poprawą atrakcyjności przestrzeni publicznej, poprawą poziomu bezpieczeństwa oraz poprawą dostępności do atrakcyjnego dla rozwoju branży usługowo-handlowej zabytkowego centrum Rawy Mazowieckiej;
- środowiskowej poprzez m.in. działania zwiększające efektywność energetyczną związaną z budową energooszczędnego oświetlenia.

W aspekcie przestrzenno-funkcyjnym, technicznym oraz środowiskowym projekt obejmować będzie zadania infrastrukturalne, które koncentrować się będą na stworzeniu warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizowanego, wprowadzeniu ładu przestrzennego oraz podniesieniu poziomu bezpieczeństwa na tym terenie. W aspekcie społecznym przedsięwzięcie skierowane będzie na włączenie społeczne osób zamieszkujących przede wszystkim tereny zdegradowane. Wszystkie zadania będą uwzględniały dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co bezpośrednio wpłynie na procesy włączenia społecznego.

Zadania zaplanowane w ramach projektu są komplementarne z dotychczas zrealizowanymi przedsięwzięciami i tymi planowanymi w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, których realizacja pozwoli na osiągnięcie efektu synergii oraz kompleksowości prowadzonych działań rewitalizacyjnych.

Projekt jest kluczowym etapem zrównoważonego rozwoju przestrzennego miasta, połączonego z budową aktywnej społeczności lokalnej, współpracującej i działającej przede wszystkim na rzecz włączenia społecznego, wspierania przedsiębiorczości oraz ochrony i wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych w obszarze, stanowiącym o charakterze miasta.

Projekt realizuje również cele zawarte w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na latach 2016-2019.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ

Zakres realizowanych zadań służyć będzie kompleksowej rewitalizacji tj. społecznej (w tym kulturalnej), przestrzenno-funkcyjnej, technicznej, gospodarczej oraz środowiskowej i obejmuje:

- adaptację wraz z rozbudową zabytkowych jatek w celu nadania nowej funkcji społecznej, w tym kulturalnej;
- przebudowę i remont zabytkowego budynku Muzeum Ziemi Rawskiej wraz z zagospodarowaniem otoczenia;
- rewaloryzację zabytkowego Parku Miejskiego;
- zagospodarowanie przestrzeni publicznej Rynku Starego Miasta oraz obszaru staromiejskiego.

W ramach ww. zadań planowane są przede wszystkim:

- prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane;
- zakup sprzętu i wyposażenia;
- dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych (zgodnie z koncepcją „uniwersalnego projektowania”);
- prace związane z energooszczędnym oświetleniem;
- prace związane z zagospodarowaniem terenów rekreacji i terenów zielonych;
- podłączenie do infrastruktury sieciowej;
- zakup i montaż obiektów małej architektury;

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	• prace ziemne i instalacyjne związane z budową oraz przebudową ciągów pieszych i pieszo-rowerowych poza inwestycją w drogi lokalne; • budowa, przebudowa dróg lokalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą; • zakup i instalacja monitoringu.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt realizowany będzie na obszarze rewitalizacji. Zakres terytorialny projektu obejmuje zdegradowany obszar miejski - zabytkowe centrum miasta Rawa Mazowiecka (Rynek Starego Miasta), objęty ścisłą ochroną konserwatorską oraz obszar zabudowy staromiejskiej. Miasto Rawa Mazowiecka oraz jej obszar funkcjonalny został uznany w ramach polityki terytorialno-funkcjonalnej Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 za jeden z sześciu ośrodków miejskich o dużym potencjale rozwojowym, w kategorii miast średniej wielkości (15000-40000 mieszkańców), tzw. biegun wzrostu. Do najważniejszych wyzwań rozwojowych dla tego typu obszarów, w tym dla miasta Rawa Mazowiecka, zaliczono przede wszystkim wspieranie systemowych działań rewitalizacyjnych obszarów zdegradowanych społecznie i gospodarczo oraz wspieranie działań na rzecz kształtowania przestrzeni publicznych wysokiej jakości. Zaplanowane w ramach przedsięwzięcia zadania polegające na rewitalizacji społecznej (w tym kulturalnej), przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, gospodarczej i środowiskowej miasta Rawa Mazowiecka, wpisują się zarówno w politykę funkcjonalno-przestrzenną SRWŁ 2020, jak i w wyzwania określone dla obszaru funkcjonalnego.
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	30 000 000
PROGNOZOWANE REZULTATY	Rezultatem realizacji wszystkich zaplanowanych w ramach projektu zadań będzie przede wszystkim: • Spadek poziomu wykluczenia społecznego; • Wzrost aktywności społecznej, w tym kulturalnej oraz gospodarczej mieszkańców Rawy Mazowieckiej; • Wzrost przestrzeni publicznej wysokiej jakości, dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami; • Wzrost poziomu bezpieczeństwa publicznego; • Zmniejszenie powierzchni zdegradowanej zabytkowej przestrzeni publicznej; • Wzrost dostępu do obiektów użyteczności publicznej, dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego; • Wzrost efektywności energetycznej w przestrzeni publicznej.

SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017 - 2022
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• EFRR w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020; • Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka.

V.4.

RAWSCY SENIORZY SPRAWNI I AKTYWNI

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT Stowarzyszenie Rawski Uniwersytet Trzeciego Wieku
ul. Kościuszki 5, 96-200 Rawa Mazowiecka

PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU

- Urząd Miasta Rawa Mazowiecka;
- Miejski Dom Kultury;
- Muzeum Ziemi Rawskiej;
- Media lokalne.

CEL PROJEKTU Głównym celem realizacji projektu jest zwiększenie świadomości prozdrowotnej i wzrost aktywności społecznej osób starszych, poprzez poprawę dostępu do oferty edukacyjnej w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz promocję aktywnego i zdrowego stylu życia seniorów. Bezpośrednio realizacja projektu przyczyni się do poprawy integracji i samoorganizacji seniorów w środowisku lokalnym, a w konsekwencji do poprawy jakości życia osób starszych oraz integracja międzypokoleniowej.

UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU Kluczowym problemem, na który odpowiada projekt, jest niska jakość życia oraz mała aktywność społeczna mieszkających w Rawie Mazowieckiej osób starszych. Jednym z najważniejszych problemów ludzi w grupie wiekowej osób starszych (zaraz po problemach zdrowotnych) jest osamotnienie i poczucie „beżyteczności”. Powszechnie następuje marginalizacja osób starszych, czego przejawem jest stopniowe wycofywanie się z aktywnego życia społecznego w momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego. Negatywnym skutkiem takiego stanu rzeczy są m.in. różne choroby cywilizacyjne (w tym depresja), które w obliczu starzenia się społeczeństwa nabierają coraz większego znaczenia.

Jedną z dróg rozwiązania tych problemów jest animacja aktywności społecznej, która może osobom starszym stworzyć podstawy do poprawy jakości życia. Zaangażowanie seniorów w życie społeczne powoduje konieczność wyjścia z domu, zadbania o swój wygląd i kondycję, a także stwarza warunki do kontaktów z innymi ludźmi, wpływa na poprawę poczucia własnej wartości w społeczeństwie. Integracja społeczna oraz wykorzystanie „uśpionego” potencjału osób starszych w działaniach na rzecz rozwoju miasta jest warunkiem koniecznym procesu rewitalizacji miasta.

Aktywizacja społeczna, poprawa integracji i jakości życia osób starszych, (w tym niepełnosprawnych), stworzenie warunków do dobrego starzenia się, działania społeczne, profilaktyczne zapobiegające marginalizacji społecznej osób starszych, budowanie kapitału społecznego i szeroko rozumianej współpracy - wpisują się bezpośrednio w cele statutowe stowarzyszenia.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	- Organizacja i realizacja zajęć ruchowych poprawiających stan zdrowia psychicznego i fizycznego seniorów (m.in. Tai Chi, Nordic Walking) realizowanych w przestrzeniach publicznych na obszarze rewitalizacji; - Warsztaty teatralno-artystyczne zakończone spektaklem/happenin-kiem w przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji z udziałem publiczności; - Spotkania/warsztaty z zakresu edukacji prozdrowotnej (profilaktyki) adresowanej do seniorów.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt będzie realizowany na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim.
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	70 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	- Wzrost liczby osób powyżej 60. roku życia biorących aktywny udział w życiu społecznym; - Poprawa stanu zdrowia psycho-fizycznego wśród osób powyżej 60. roku życia; - Poprawa samoorganizacji i integracji seniorów (kapitał społeczny); - Poprawa oferty kulturalno-rekreacyjnej dla osób powyżej 60. roku życia.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: - Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: - ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); - ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); - Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017-2018
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	- Krajowe środki publiczne: w ramach Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020; w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; - Inne krajowe środki: organizacja pozarządowa.

V.5.

RAWA GRA DLA WSZYSTKICH

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT	Rawskie Stowarzyszenie Miłośników Gier Fabularnych i Fantastyki „Topory” ul. Mszczonowska 21, 96-200 Rawa Mazowiecka
PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU	• Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Rawie Mazowieckiej; • Urząd Miasta Rawa Mazowiecka; • Media lokalne.
CEL PROJEKTU	Głównym celem projektu są aktywizacja społeczna i budowanie kompetencji społecznych dzieci i młodzieży poprzez organizację cyklu wydarzeń wykorzystujących różnorodne gry (m.in. miejskie, strategiczne, fabularne, planszowe, zręcznościowe, karciane). Realizacja projektu przyczyni się zatem do zwiększenia integracji społecznej oraz do wzmocnienia więzi społecznych i zaufania wśród dzieci i młodzieży.
UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU	Dwa zjawiska sprzyjające wykluczeniu społecznemu – tj. niska aktywność społeczna oraz niewystarczający poziom kompetencji społecznych wśród dzieci i młodzieży – są kluczowymi problemami adresowanymi przez projekt. Obserwuje się wzrost liczby dzieci i nastolatków cechujących się niskim poziomem kompetencji społecznych: trudność sprawia im odnajdywanie się wśród rówieśników, nawiązywanie i podtrzymywanie rozmów, czy też współdziałanie w grupie. Jednym z powodów tej sytuacji może być coraz częstsze zastępowanie kontaktów społecznych ze świata rzeczywistego na rzecz kontaktów w świecie wirtualnym, co utrudnia nabywanie określonych kompetencji społecznych. Proponowaną drogą rozwiązania zidentyfikowanych problemów jest nowatorska metoda animacji aktywności społecznej, tj. zastosowanie różnego rodzaju gier (m.in. miejskich, strategicznych, fabularnych, planszowych, zręcznościowych, karcianych) do wzmacniania integracji społecznej oraz kształtowania nowych obszarów zainteresowań i wzorców spędzania wolnego czasu wśród dzieci i młodzieży. Ponieważ gry są tradycyjnie kojarzone przede wszystkim z rozrywką, stanowią one atrakcyjne, pośrednie narzędzie edukacyjno-wychowawcze, które może być skutecznie stosowane wśród dzieci i nastolatków. Organizacja cyklu wydarzeń zogniskowanych wokół gier pozwoli przede wszystkim wzmocnić kompetencje społeczne ich uczestników: będzie okazją do nawiązania kontaktu z rówieśnikami, odnajdywania się w różnych rolach społecznych, ćwiczenia umiejętności współpracy z innymi osobami oraz umiejętności komunikacyjnych. Rozwój tych kompetencji ograniczy prawdopodobieństwo wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego u grupy docelowej. Ponadto, dzieciom i nastolatkom oferowana zostanie atrakcyjna i alternatywna forma spędzania czasu wolnego, umożliwiającą im naukę logicznego myślenia i planowania strategicznego.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	Na cykl wydarzeń organizowanych w ramach projektu złożą się: • Rawski Dzień Gier „Topografia”: Wieleelementowe wydarzenie, w trakcie którego odbędą się m.in. turniej gier, zawody kalamburów oraz konkursy muzyczny i na najlepsze stroje (samodzielnie projektowane i wykonywane przez uczestników konkursu); • Gra miejska: Rozgrywka, w trakcie której kilkusobowe zespoły rywalizują między sobą poprzez wykonywanie zadań w przestrzeni miasta. Dzięki terenowej formule gry uczestnicy nie tylko rozwiązują zagadki logiczne, ale także zaznajamiają się z topografią i historią miasta, ćwiczą umiejętność pracy w grupie i zaufanie wobec siebie, a także uczą się planować działania. Przestrzeń publiczna obszaru rewitalizacji ożywa, stając się areną toczonych rozgrywek, niejednokrotnie zmieniając tymczasowo swoje pierwotne przeznaczenie. • Warsztaty gier narracyjnych (fabularnych): Tworzenie gier wzmaga umiejętności pracy w zespole, dzielenia się obowiązkami, czy przyjmowania różnych ról. Rozwój kreatywności oraz kompetencji społecznych można zaobserwować przede wszystkim przy tworzeniu tzw. gier fabularnych, które wymagają od uczestników odgrywania różnorodnych postaci. Stąd, uczestnicy warsztatów wzmocnią także swoje umiejętności retoryczne i językowe.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt będzie realizowany na obszarze rewitalizacji (Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Rawie Mazowieckiej; Park Miejski i inne przestrzenie publiczne).
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	20 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Rozwój kompetencji społecznych dzieci i młodzieży; • Wzrost aktywności społecznej dzieci i młodzieży; • Wzrost kapitału społecznego dzieci i młodzieży; • Zmiana nawyków spędzania wolnego czasu dzieci i młodzieży.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017 – 2018
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w ramach budżetu Samorządu Województwa Łódzkiego; w ramach budżetu Miasta Rawy Mazowieckiej; • Inne krajowe środki: organizacja pozarządowa; • Środki prywatne.

V.6. POMÓŻ INNYM I SOBIE

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT	Fundacja „Obudźmy Nadzieję” ul. Solidarności 2a, 96-200 Rawa Mazowiecka
PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU	• Urząd Miasta Rawa Mazowiecka; • Miejski Dom Kultury; • Media lokalne; • Ośrodek Sportu i Rekreacji; • Miejska Biblioteka Publiczna; • Muzeum Ziemi Rawskiej.
CEL PROJEKTU	Głównym celem projektu jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz starszych, poprzez m.in. spotkania dotyczące niepełnosprawności oraz promujące ideę wolontariatu. Ponadto przedsięwzięcia realizowane w ramach projektu przyczynią się do integracji społeczności lokalnej i wzmacniania więzi społecznej.
UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU	Projekt jest odpowiedzią na wzrost liczby osób niepełnosprawnych oraz sytuacji demograficznej w Rawie Mazowieckiej. Skutkiem tego coraz więcej osób potrzebuje pomocy, opieki i rehabilitacji. Zwiększa się zatem potrzeba włączenia większej ilości wolontariuszy w działania pomocy i opieki na rzecz osób potrzebujących. Osoby wykluczone społecznie mają poczucie izolacji od środowiska społecznego, żyją we własnym gronie rodzinnym i nie mają okazji do nawiązania częstszych kontaktów interpersonalnych. Brak możliwości podjęcia aktywności zawodowej spowodowany niepełnosprawnością lub wiekiem uniemożliwia pełne uczestnictwo w życiu społecznym, dlatego istotne jest włączenie osób wykluczonych w życie społeczności lokalnej. Ponadto istotne jest, aby osoby angażujące się w wolontariat, czuły się potrzebne i czerpały satysfakcję z pomagania innym oraz łatwiej radziły sobie z problemami życia codziennego. Wolontariat przyczynia się do zdobywania doświadczenia, umiejętności i referencji, a w konsekwencji zwiększenia szans wolontariuszy na rynku pracy.
ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	W ramach projektu zaplanowano realizację: • Cyklu spotkań z mieszkańcami obszarów rewitalizowanych, których celem będzie pokazanie korzyści wynikających z bycia wolontariuszem oraz zobrazowanie, jak ważne i potrzebne jest wsparcie dla osób wymagających opieki, oraz rekrutacja wolontariuszy; • Happening z udziałem wolontariuszy, podopiecznych Fundacji (w tym osób niepełnosprawnych) i społeczności obszaru rewitalizowanego;

	• Gra miejska z udziałem osób starszych/niepełnosprawnych oraz wolontariuszy; • Warsztaty/kursy z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej dla wolontariuszy; • Warsztaty interpersonalne dla wolontariuszy (m.in. pracy w grupie, rozwój kompetencji).
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPRO- WADZENIA PROJEKTU	Projekt będzie realizowany na obszarze rewitalizacji.
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	20 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Wzrost świadomości mieszkańców dotyczącej wolontariatu i roli wolontariusza; • Wzrost poziomu empatii w stosunku do osób niepełnosprawnych; • Zmniejszenie poziomu poczucia izolacji wśród osób niepełnosprawnych i starszych; • Wzrost liczby wolontariuszy; • Zwiększenie wsparcia i pomocy dla osób potrzebujących; • Podniesienie poziomu własnej wartości i kompetencji wolontariuszy.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017-2018
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka, w ramach budżetu Samorządu Województwa Łódzkiego, w ramach budżetu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego; • Zagraniczne środki publiczne w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego; • Środki prywatne.

V.7.

W „TĘCZOWEJ JEDYNECZCE” ZDROWO JEMY I EKOSYSTEMY POZNAJEMY

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT

- Gmina Miasto Rawa Mazowiecka
pl. Piłsudskiego 5, 96-200 Rawa Mazowiecka;
- Przedszkole Miejskie Nr 1 „Tęczowa Jedyneczka”
ul. Kilińskiego 2, 96-200 Rawa Mazowiecka.

PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU

- Placówki oświatowe;
- Jednostki kultury;
- Media lokalne.

CEL PROJEKTU

Podstawowym celem projektu jest budowanie świadomości ekologicznej, m.in. w podejściu do środowiska przyrodniczego, poznawania i eksponowania jego walorów, jak i w kontekście kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych. Cel zostanie osiągnięty poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej przedszkola o blok działań tematycznie odpowiadających celowi. Realizacja celu będzie sprzyjała aktywizacji społecznej i środowiskowej mieszkańców, integracji międzypokoleniowej oraz w przyszłości - podejmowaniu działań na rzecz poprawy jakości przestrzeni publicznych, w których funkcjonują dzieci i ich rodziny.

UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU

Przedsięwzięcie jest kontynuacją pracy prowadzonej w tym kierunku od kilku lat i stanowi etap na drodze długiej ścieżki dydaktyczno-wychowawczej. Przedsięwzięcie charakteryzuje się kompleksowością i różnorodnością zadań. Jest odpowiedzią na alarmujące, ogólnopolskie dane dotyczące wzrostu występowania otyłości wśród dzieci i młodzieży, a także przygotowuje dzieci do życia w przyjaźni ze sobą nawzajem i z naturą.

Okres przedszkolny dla dziecka i jego otoczenia jest ogromnie ważny. Zapobiega pojawianiu się sytuacji problemowych na dalszym etapie rozwoju młodego człowieka. Otyłość prowadzi często do ostracyzmu wśród rówieśników, zaburza poczucie własnej wartości, może odbić się negatywnie na relacjach społecznych, utrudnić rozwój potencjału dziecka, doprowadzić do wykluczenia. W okresie przedszkolnym warto też budować znajomość środowiska naturalnego, uczyć dbałości o otoczenie, wzbudzać potrzebę piękna i harmonii w swojej przestrzeni do życia.

W przygotowanym projekcie wezmą udział wszystkie dzieci uczęszczające do przedszkola. W poszczególne działania będą też zaangażowane dzieci z innych rawskich placówek oświatowych, a także rodziny dzieci. Poprzez realizację części działań w plenerze (na obszarze rewitalizacji), w projekcie wezmą udział mieszkańcy Rawy, także obszaru rewitalizacji.

Zaplanowane w projekcie działania mają w części charakter profilaktyczny - ograniczający ryzyko występowania negatywnych zjawisk społecznych wśród dorastających dzieci, a po części wzmacniający prawidłowe postawy w obszarze środowiska przyrodniczego oraz budujący silne

więzi międzypokoleniowe i społeczne na lokalnym gruncie.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	W ramach projektu przewiduje się działania w obszarach zdrowego żywienia i poznawania ekosystemów, w tym przede wszystkim: • Organizację warsztatów kulinarnych, uczących zasad zdrowego żywienia i przygotowywania zbilansowanych posiłków; • Organizację zajęć stacjonarnych wychowawczo-dydaktycznych o tematyce zdrowego żywienia i tematyce proekologicznej; • Organizację zajęć terenowych, umożliwiających poznawanie ekosystemów i miejsc o dużej wartości przyrodniczej; • Organizację konkursów (plastyczny, fotograficzny, piosenki ekologicznej) oraz turnieju wiedzy o zdrowym żywieniu z udziałem publiczności – wstęp wolny dla mieszkańców; • Zakup pomocy dydaktycznych dla dzieci (m.in. gry edukacyjne, ścianki manipulacyjne, zestawy do doświadczeń przyrodniczych) rozwijających umiejętność pracy zespołowej i wzbogacających wiedzę przyrodniczą oraz z zakresu żywienia; • Przygotowanie i wystawienie małej formy teatralnej nawiązującej tematycznie do przedmiotu projektu; • Organizację wydarzeń plenerowych na obszarze rewitalizacji z okazji Dnia Ziemi, Światowego Dnia Wody, Dnia Marchewki przy współpracy z innymi lokalnymi podmiotami.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt realizowany będzie na obszarze rewitalizacji.
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	25 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Wzrost świadomości ekologicznej dzieci i rodziców; • Wzrost zainteresowania zdrowym trybem życia w całych rodzinach i wśród pozostałych mieszkańców; objętych oddziaływaniem projektu; • Ograniczenie błędnych nawyków żywieniowych dzieci i rodziców; • Zwiększenie poczucia tożsamości lokalnej i więzi społecznych; • Poprawa integracji międzypokoleniowej i społecznej.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2016-2017
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka. • Inne krajowe środki publiczne w ramach WFOŚiGW w Łodzi.

V.8.

RAWSCY SKAUCI JAK ZAWISZA

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza”
Federacja Skautingu Europejskiego Hufiec Rawski
os. 9 Maja 5/29, 96-200 Rawa Mazowiecka

PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU

- Urząd Miasta Rawa Mazowiecka;
- Muzeum Ziemi Rawskiej;
- Parafie rzymskokatolickie;
- Świątlica Przymierza Rodzin;
- Miejska Biblioteka Publiczna;
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna;
- Biblioteka Pedagogiczna;
- Szkoły z terenu miasta i okolic;
- Rawskie Wodociągi i Kanalizacja;
- Rawski oddział Caritas;
- OSiR;
- Podmioty gospodarcze.

CEL PROJEKTU

Głównym celem realizacji projektu jest kształtowanie pozytywnych wartości i postaw wśród młodzieży – mieszkańców obszarów rewitalizowanych i integracja członków Stowarzyszenia Harcerstwa z rodzinami i społecznością lokalną poprzez animację zajęć edukacyjnych, wspólnych gier i zabaw plenerowych oraz wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizowanym. Celem projektu jest również zmiana zagospodarowania i ożywienie przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji. Bezpośrednio realizacja projektu przyczyni się do wzmacniania międzypokoleniowych więzi społecznych, zwiększenia świadomości społecznej i środowiskowej mieszkańców oraz poprawy dostępu do usług kulturalnych.

UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU

Kluczowym problemem, na jaki odpowiada projekt, jest wysoka liczba czynów karalnych wśród nieletnich obserwowana na terenie rewitalizowanym oraz niewielka oferta miasta dotycząca wydarzeń integracyjnych - stymulujących właściwe postawy społeczne wśród młodych osób. Młodzież zamieszkująca ten obszar utrwała i powiela negatywne wzorce zachowań, zaś kontaktując się z harcerzami będzie miała okazję do poznania innych, alternatywnych form aktywności oraz nabywania umiejętności pożądanych i oczekiwanych w społeczeństwie.

Zauważono także potrzebę uatrakcyjnienia Rawy Mazowieckiej jako miejsca integracji międzypokoleniowej, rekreacji i wypoczynku oraz spędzania wolnego czasu wśród mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Realizacja projektu odpowiada także na potrzebę promocji historycznego oraz kulturowego kontekstu miasta.

Oferta wydarzeń kulturalnych proponowana przez projekt może stanowić także alternatywę dla spędzania wolnego czasu w sposób twórczy i rozwijający, stymulujący rozwój społeczny, edukację, stosunki rodzinne oraz świadomość terytorialną i środowiskową. Ci zaś członkowie stowarzyszenia, którzy obecnie mieszkają już poza obszarem Rawy Mazowieckiej, otrzymają możliwość umocnienia korzeni rodzinnych, realizując przedsięwzięcia na terenie miasta, w którym spędzili lata szkolne.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	- Miejska gra terenowa z elementami historycznymi, ruchowymi, zadaniami plastycznymi, realizowana we współpracy grupowej, przy współudziale członków Stowarzyszenia oraz społeczności lokalnej; - Piknik rodzinny, we współpracy z innymi organizacjami i instytucjami; - Zajęcia edukacyjne, promujące działanie na rzecz wspólnego dobra w najbliższym otoczeniu, zakończone warsztatami/happeningiem zorganizowanym w przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji; - Miejskie warsztaty służące rozwijaniu nowych umiejętności harcerskich i skautingowych; - Wystawa fotografii „Przeżyjemy to jeszcze raz” dokumentująca zrealizowane przedsięwzięcia, zaprezentowana na obszarze rewitalizacji.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt realizowany będzie na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim (na obszarze przylegającym).
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	20 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	- Wzrost liczby osób młodych biorących aktywny udział w życiu społecznym miasta; - Poprawa oferty kulturalno-rekreacyjnej terenów objętych rewitalizacją; - Zwiększenie wśród mieszkańców wiedzy o historycznym i kulturowym kontekście miasta; - Zwiększenie wśród mieszkańców świadomości na temat właściwych postaw obywatelskich i społecznych; - Integracja dzieci i młodzieży ze społecznością lokalną.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: - Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: - ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); - ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); - Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017-2020
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	- Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; w ramach budżetu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego; - Inne krajowe środki: organizacja pozarządowa, Fundacja im. Stefana Batorego; - Środki prywatne.

V.9.

RAWSKIE CENTRUM ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT Gmina Miasto Rawa Mazowiecka
pl. Piłsudskiego 5, 96-200 Rawa Mazowiecka

PODMIOTY
WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY
REALIZACJI
PROJEKTU

- Organizacje pozarządowe;
- Media lokalne.

CEL PROJEKTU

Głównym celem projektu jest wzrost aktywności oraz profesjonalizacja działań rawskich organizacji pozarządowych poprzez utworzenie, wyposażenie i działalność Rawskiego Centrum Organizacji Pozarządowych, uczestniczącego w rozwoju kapitału ludzkiego organizacji pozarządowych, wspierającego i integrującego ich działania oraz promującego dobre praktyki. W konsekwencji działalność Centrum przyczyni się do wzrostu kapitału ludzkiego i społecznego.

UZASADNIENIE
REALIZACJI
PROJEKTU

Miasto Rawa Mazowiecka cechuje się relatywnie wysoką liczbą organizacji pozarządowych działających na jej obszarze. Niemniej, dane statystyczne za ostatnie lata wskazują na zahamowanie wzrostu liczby mieszkańców zaangażowanych w działalność organizacji pozarządowych. Ponadto, zauważalny staje się problem niewystarczającej dywersyfikacji źródeł finansowania rawskich organizacji pozarządowych, których działalność uzależniona jest w znacznym stopniu od środków przewidzianych budżetem miasta. Oba zjawiska wskazują na zahamowanie rozwoju sektora pozarządowego w Rawie Mazowieckiej, co w dłuższej perspektywie czasowej może negatywnie oddziaływać na poziom lokalnego kapitału społecznego oraz na przebieg procesów rozwoju społeczno-gospodarczego.

Proponowaną drogą rozwiązania problemu jest uruchomienie, wyposażenie oraz działalność Rawskiego Centrum Organizacji Pozarządowych – realizującego zadania mające na celu rozwój lokalnego sektora pozarządowego (stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych i innych podmiotów), tj.:

- podnoszenie kapitału ludzkiego przedstawicieli środowiska pozarządowego poprzez organizację spotkań informacyjnych, szkoleń/warsztatów, wizyt studialnych oraz doradztwo w zakresie tworzenia i realizacji projektów, tworzenia zespołów projektowych, pozyskiwania środków, itp.;
- integrację sektora pozarządowego, w tym ułatwianie nawiązywania partnerstw między organizacjami na rzecz realizacji wspólnych przedsięwzięć oraz pełnienie roli miejsca spotkań i wymiany doświadczeń;
- wspieranie bieżącej działalności organizacji pozarządowych w drodze udostępniania zasobów lokalowych i sprzętowych Centrum;
- promocję dobrych praktyk w zakresie działalności pozarządowej, m.in. w formie organizacji w przestrzeniach publicznych „pikników”, umożliwiających rozpowszechnianie informacji o zakresie działania organizacji pozarządowych.

Uruchomienie, wyposażenie oraz działalność Centrum przyczynią się do zwiększenia aktywności oraz profesjonalizacji i integracji działań podejmowanych przez rawskie organizacje pozarządowe. Tym samym, Centrum stanie się platformą współpracy dla organizacji oraz miejscem, którego działalność istotnie przyczyni się do wzmacniania lokalnego kapitału społecznego.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	Projekt zakłada uruchomienie, wyposażenie i działalność Rawskiego Centrum Organizacji Pozarządowych, tj.: • Określenie ram prawno-organizacyjnych funkcjonowania Centrum w konsultacji z rawskim środowiskiem pozarządowym; • Wyznaczanie kierunków działalności Centrum i ich realizacja; • Remont i wyposażenie pomieszczeń na potrzeby działalności Centrum oraz udostępniania ich środowisku pozarządowemu (tj. pomieszczeń przeznaczonych do pracy biurowej oraz organizacji spotkań roboczych, szkoleń i warsztatów, wyposażonych w nowoczesny sprzęt audiowizualny i komputerowy); • Oferowanie doradztwa i organizację cyklu szkoleń/warsztatów/wizyt studialnych dla przedstawicieli organizacji pozarządowych z zakresu tworzenia i realizacji projektów, tworzenia zespołów projektowych i pozyskiwania środków finansowych, itp. • Organizację cyklu wydarzeń integrujących środowisko pozarządowe w celu nawiązania partnerstw między organizacjami; • Organizację cyklu wydarzeń w przestrzeniach publicznych promujących aktywność organizacji pozarządowych.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt realizowany będzie na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim.
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	300 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Wzrost liczby mieszkańców zaangażowanych w działalność pozarządową; • Wzrost aktywności podejmowanych przez organizacje pozarządowe; • Dywersyfikacja źródeł finansowania projektów organizacji pozarządowych.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017-2019
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej; w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; • Inne krajowe środki publiczne: Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2014-2020; • Inne krajowe środki: Fundacja im. Stefana Batorego.

V.10. BYCIE EKO SIĘ OPŁACA

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT	Świetlica środowiskowa Przymierza Rodzin im. bł. E. Bojanowskiego ul. Miła 2, 96-200 Rawa Mazowiecka
PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU	• Urząd Miasta Rawa Mazowiecka; • Miejski Dom Kultury; • Muzeum Ziemi Rawskiej; • Media lokalne.
CEL PROJEKTU	Głównym celem realizacji projektu jest zwiększenie świadomości proekologicznej oraz rozwijanie postaw przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży poprzez poprawę dostępu do oferty edukacyjnej w zakresie profilaktyki proekologicznej. Ponadto dodatkowym celem projektu jest promocja aktywnego i efektywnego spędzania czasu. Bezpośrednio realizacja projektu przyczyni się do poprawy integracji i samoorganizacji dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym, a w konsekwencji do poprawy jakości życia mieszkańców.
UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU	Kluczowym problemem na jaki odpowiada projekt jest mała wiedza w zakresie proekologicznych postaw wśród dzieci i młodzieży, a także mało efektywne wykorzystywanie wolnego czasu przez tę grupę społeczną. Ponadto, wśród tej grupy widoczna jest nieustająca potrzeba podnoszenia świadomości ekologicznej oraz zwrócenie uwagi na negatywny wpływ odpadów na środowisko, klimat i zdrowie mieszkańców. Organizacja warsztatów dla dzieci pozwoli rozwijać wśród tej grupy postawy przedsiębiorczości oraz rozwijać kreatywne myślenie. Ważnym aspektem jest także nauka podstawowych zasad oraz zachowań wśród najmłodszych uczestników przestrzeni publicznej w zakresie ekologii i segregacji odpadów. Warsztaty organizowane na obszarze rewitalizacji przyczynią się do poprawy oferty kulturalnej miasta, a także wzrostu integracji międzypokoleniowej.
ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	W ramach projektu przewiduje się działania: • Organizacja i realizacja warsztatów związanych ze zbiórką staroci i materiałów wtórnych i nadaniem przedmiotom nowej formy;

	• Happening/pokaz przedmiotów poddanych recyklingowi plastycznemu przez wychowanków świetlicy, oraz różne formy zabawy dla dzieci i ich rodzin przedmiotami, które powstały w wyniku obróbki materiałów wtórnych w przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji z udziałem publiczności; • Animacje przygotowane przez dzieci i wychowawców o tematyce ekologicznej oraz konkursy ekologiczne z nagrodami dla mieszkańców w przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji z udziałem publiczności; • Warsztaty plastyczne i spotkania o tematyce ekologicznej oraz warsztaty efektywnego zarządzania czasem dla dzieci i młodzieży w Świetlicy Środowiskowej i na placu Piłsudskiego.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPRO- WADZENIA PROJEKTU	Projekt realizowany będzie na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim (na obszarze przylegającym).
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	50 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży; • Poprawa samoorganizacji i integracji dzieci i młodzieży; • Poprawa oferty kulturalno-rekreacyjnej dla mieszkańców; • Zwiększenie integracji międzypokoleniowej; • Wzrost efektywności wykorzystania czasu wolnego przez dzieci; • Wzrost kreatywnego myślenia dzieci i młodzieży.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2020-2021
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka, w ramach budżetu Samorządu Województwa Łódzkiego; • Inne krajowe środki publiczne: WFOŚiGW w Łodzi; • Inne krajowe środki: organizacja pozarządowa.

V.11.

PROGRAM AKTYWIZACJA I INTEGRACJA

PODMIOT REALIZUJĄCY PROJEKT Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rawie Mazowieckiej
ul. Krakowska 22, 96-200 Rawa Mazowiecka

PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU

- Powiatowy Urząd Pracy w Rawie Mazowieckiej;
- Urząd Miasta Rawa Mazowiecka.

CEL PROJEKTU Głównym celem realizacji projektu jest pomoc osobom bezrobotnym, w szczególności mieszkającym na obszarze zdegradowanym, w tym objętym rewitalizacją oraz korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej, znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej, oddalonym od rynku pracy z powodu braku kwalifikacji, deficytu umiejętności zawodowych i społecznych oraz innych barier utrudniających podjęcie zatrudnienia i właściwe funkcjonowanie w środowisku. Bezpośrednio realizacja projektu przyczyni się do kształtowania aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym osób bezrobotnych najbardziej oddalonych od rynku pracy, zwiększenia ich motywacji do pracy oraz wzrostu samooceny.

UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU Kluczowym problemem, na jaki odpowiada projekt, jest niska jakość życia oraz mała aktywność zawodowa i społeczna osób bezrobotnych. Analiza lokalnego rynku pracy wykazała, że pracodawcy preferują kandydatów do pracy z kwalifikacjami i umiejętnościami przydatnymi na konkretnym stanowisku pracy. Pracodawcy w kontaktach z doradcami klienta wskazywali na konieczność uzupełnienia przez bezrobotnych umiejętności nie tylko zawodowych, ale również społecznych, które pomagają funkcjonować w środowisku. Osoby korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej i jednocześnie zarejestrowane w PUP, osoby bez kwalifikacji zawodowych w przeważającej większości nie spełniają podstawowych oczekiwań pracodawców. Konieczne zatem jest w pierwszej kolejności uzupełnienie deficytów w zakresie niskiego poziomu motywacji do pracy oraz w zakresie funkcjonowania w środowisku pracy.

Długotrwała nieobecność na rynku pracy zaburza funkcjonowanie jednostki w rodzinie, środowisku lokalnym, przyczynia się do wzrostu uzależnień, problemów zdrowotnych, zatem jest istotnym czynnikiem prowadzącym do wykluczenia społecznego oraz przenoszenia sytuacji problemowych na grunt rodziny i najbliższego otoczenia.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	Projekt po zaopiniowaniu przez Powiatową Radę Rynku Pracy, realizowany będzie przez PUP w Rawie Mazowieckiej we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rawie Mazowieckiej. W ramach projektu przewidziano następujące działania: • blok „aktywizacja” prowadzony w formie prac społecznie użytecznych; • blok „integracja” opierający się na poradnictwie indywidualnym oraz warsztatach trenerskich z doradcą zawodowym.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt realizowany będzie na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim.
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	20 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Wzrost kompetencji społecznych osób bezrobotnych; • Wzrost kompetencji rynku pracy (zawodowych) u osób bezrobotnych; • Zwiększenie udziału w życiu społecznym i chęci tworzenia więzi społecznych; • Wzrost motywacji do samorozwoju i dalszego doskonalenia umiejętności i kwalifikacji, przydatnych na rynku pracy.
SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: • Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: • ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); • ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); • Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2018-2019
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	• Krajowe środki publiczne: w ramach Funduszu Pracy, w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; w ramach budżetu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

V.12.

KOMPLEKSOWY SYSTEM WSPARCIA POPRAWY JAKOŚCI ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH

PODMIOT REALI- ZUJĄCY PROJEKT	Gmina Miasto Rawa Mazowiecka pl. Piłsudskiego 5, 96-200 Rawa Mazowiecka
PODMIOTY WSPÓŁPRACUJĄCE PRZY REALIZACJI PROJEKTU	• Rawskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o. (TBS); • Wspólnoty mieszkaniowe; • Rawsko-Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa.
CEL PROJEKTU	Stworzenie sprzyjających warunków do poprawy warunków mieszkaniowych poprzez opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu wsparcia poprawy jakości zasobów mieszkaniowych, uwzględniającego zróżnicowany potencjał poszczególnych form mieszkalnictwa oraz wykorzystującego nowoczesne mechanizmy wsparcia finansowego.
UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU	Zapewnienie na terenie obszaru rewitalizacji wysokiej jakości mieszkań, zaspokajających potrzeby różnorodnych grup społecznych i dochodowych, stanowi kluczowy warunek skuteczności działań rewitalizacyjnych. Z diagnozy przeprowadzonej na potrzeby LPRMRM 2025 wynika, że najwyższy poziom zużycia technicznego i funkcjonalnego zabudowy mieszkaniowej występuje na terenie dedykowanym działaniom rewitalizacyjnym. Poprawa warunków zamieszkania w Rawie Mazowieckiej, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji, skutkować będzie poprawą zarówno sytuacji społecznej jak i estetyki. W efekcie powstanie przestrzeń atrakcyjna zarówno dla dotychczasowych mieszkańców, jak i nowych osób rozważających zamieszkanie w centrum Rawy Mazowieckiej. Wyzwaniem pozostaje jednak wypracowanie mechanizmów wsparcia finansowego, technicznego i organizacyjnego nie tylko mieszkań komunalnych (w przypadku Rawy Mazowieckiej zarządzanych obecnie przez Rawskie TBS), lecz przede wszystkim właścicieli domów prywatnych, wspólnot mieszkaniowych, oraz spółdzielni mieszkaniowych. Nowe rozwiązania prawne przygotowywane w Polsce, w tym proponowane zapisy obowiązującej ustawy o rewitalizacji, stwarzają szanse na wypracowanie takich mechanizmów, w formie zaplanowanych dotacji dla wspólnot mieszkaniowych i pozostałych właścicieli prywatnych, czy też pomocy publicznej w formie zwolnienia z podatków i opat lokalnych. Z uwagi na małą liczbę dobrych praktyk w tym zakresie, skuteczność tych form zależeć będzie od dogłębnej diagnozy stanu i potrzeb mieszkaniowych różnych grup społecznych i dochodowych, oraz stworzenia całościowego systemu wsparcia, mającego swe umocowanie w stosownych zapisach prawa miejscowego.

ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	Projekt ma na celu wypracowanie kompleksowego systemu wsparcia poprawy jakości zasobów mieszkaniowych. Podejmowane działania będą ukierunkowane na całościową i dogłębną diagnozę sytuacji mieszkaniowej w Rawie Mazowieckiej z uwzględnieniem obszaru rewitalizowanego (która powinna być spójna z diagnozą na potrzeby Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Rawa Mazowiecka), a w dalszej kolejności przygotowanie zestawu instrumentów prawnych, finansowych, organizacyjnych oraz informacyjno-promocyjnych. Planowana sekwencja działań obejmuje: • Przygotowanie kompleksowej diagnozy sytuacji mieszkaniowej na obszarze rewitalizowanym, uwzględniającej strukturę własnościową mieszkań (formy władania), jak również strukturę społeczną (grupy społeczne i ich potrzeby), ekonomiczną (ceny i czynsze) oraz techniczną; • Analizę dotychczasowych dobrych praktyk z Polski, uwzględniających udział środków publicznych we wsparciu remontów i modernizacji prywatnych zasobów mieszkaniowych – od wsparcia drobnych działań naprawczych po kompleksowe projekty budowlane; • Opracowanie kierunków działań zmierzających do poprawy warunków mieszkaniowych zróżnicowanych grup społecznych; • Przeprowadzenie konsultacji społecznych, mających na celu poinformowanie maksymalnie dużej liczby wspólnot mieszkaniowych i pozostałych mieszkańców o tworzonego systemu i dostępnych w jego ramach instrumentach wsparcia poprawy stanu mieszkań; • Opracowanie pakietu aktów wykonawczych prawa miejscowego, wprowadzających instrumenty wsparcia finansowanego i organizacyjnego dla wspólnot mieszkaniowych, spółdzielni mieszkaniowych, oraz pozostałych prywatnych osób fizycznych i prawnych, władających zasobami mieszkaniowymi; • Przeprowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej na temat możliwości skorzystania ze wsparcia finansowego na działania remontowe i modernizacyjne na terenie obszaru rewitalizowanego.
LOKALIZACJA: MIEJSCE PRZEPROWADZENIA PROJEKTU	Projekt realizowany będzie na obszarze rewitalizacji, jak i poza nim.
SZACOWANA WARTOŚĆ [PLN]	50 000,00
PROGNOZOWANE REZULTATY	• Zwiększenie poziomu wiedzy o dostępności wsparcia publicznego na remonty i modernizacje zasobów mieszkaniowych pozostających we władaniu spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych i pozostałych właścicieli zasobów mieszkaniowych; • Poprawa jakości znacznej części zasobów mieszkaniowych; • Zwiększenie atrakcyjności Rawy Mazowieckiej jako miejsca zamieszkania dla zróżnicowanych grup społecznych.

SPOSOBY OCENY I MIERZENIA REZULTATÓW	Zgodnie z zaplanowanym systemem monitorowania i ewaluacji: - Ocena dokonywana w ramach systemu ewaluacji: - ewaluacja <i>on going</i> (w cyklu trzyletnim, tj. w dwóch punktach czasowych 2020 i 2023); - ewaluacja <i>ex post</i> (w 2026); - Monitoring (w cyklu rocznym) na podstawie katalogu wskaźników (produktu, rezultatu) opracowanych dla projektu w ramach raportu otwarcia.
PLANOWANY CZAS REALIZACJI PROJEKTU	2017-2019
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	- Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; - Środki prywatne: TBS; Rawsko-Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa; wspólnoty mieszkaniowe.

VI.

CHARAKTERYSTYKA (OBSZARY TEMA- TYCZNE) UZUPEŁ- NIAJĄCYCH PROJEK- TÓW REWITALIZACJI

Dla zapewnienia kompleksowości i komplementarności procesów rewitalizacji realizowanych w Rawie Mazowieckiej konieczne jest uzupełnienie działań podejmowanych w ramach projektów podstawowych przedsięwzięciami dodatkowymi – uzupełniającymi. Ich realizacja wzmocni efekty uzyskane w ramach projektów podstawowych i przyczyni się do realizacji celów i kierunków działań wskazanych w LPRMRM 2025. Uzupełniające projekty/obszary tematyczne mają na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. Ich doprecyzowanie nastąpi w trakcie realizacji LPRMRM 2025. Projekty będą przygotowywane i realizowane sukcesywnie, w zależności od potrzeb i możliwości rewitalizacji.

TABELA 2.
LISTA UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/OBSZARÓW TEMATYCZNYCH
ORAZ ICH POWIĄZANIE Z CELAMI STRATEGICZNYMI

UZUPEŁNIAJĄCE PROJEKTY/OBSZARY TEMATYCZNE	POWIĄZANIA ZE STRATE- GICZNYMI CELAMI I KIERUNKAMI DZIAŁAŃ
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ I PRZEDSZKOLNEJ	1.2., 1.4.
ROZWÓJ WYSOKIEJ JAKOŚCI EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ ORAZ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO, ZAWODOWEGO I USTAWICZNEGO	1.2., 3.2., 3.3.
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY POMOCY SPOŁECZNEJ	1.1., 1.2.
ROZWÓJ USŁUG PLACÓWEK WSPARCIA DZIENNEGO ORAZ INNYCH ALTERNATYWNYCH FORM OPIEKI DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	1.1., 1.2.
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DLA POTRZEB PODMIOTÓW INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	1.1., 3.1., 3.2.
AKTYWIZACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA OSÓB ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	1.1., 1.3., 3.2., 3.3.
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY PODMIOTÓW PEŁNIĄCYCH FUNKCJE ZAWODOWYCH RODZIN ZASTĘPCZYCH, RODZINNYCH DOMÓW DZIECKA, WSPIERANIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ	1.2., 1.4.
ROZWÓJ USŁUG WPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, SŁUŻĄCYCH POMOCĄ W POKONYWANIU TRUDNYCH SYTUACJI ŻYCIOWYCH	1.1., 1.3.
ROZWÓJ MIESZKALNICTWA SOCJALNEGO I WSPOMAGANEGO W POWIĄZANIU Z PROCESEM AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ	1.4., 3.2., 3.3.
ROZWÓJ USŁUG MEDYCZNO-OPIEKUŃCZYCH DLA OSÓB ZALEŻNYCH LUB NIESAMODZIELNYCH	1.1., 1.2.

UZUPEŁNIAJĄCE PROJEKTY/OBSZARY TEMATYCZNE	POWIĄZANIA ZE STRATE- GICZNYMI CELAMI I KIERUNKAMI DZIAŁAŃ
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ZDROWIA, W TYM JEJ DOSTOSOWA- NIE DO POTRZEB OSÓB STARSZYCH I OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	1.1., 1.2.
ROZWÓJ WYPOSAŻENIA MEDYCZNEGO NIEZBĘDNEGO DO UDZIELANIA ŚWIADCZEŃ MEDYCZNYCH	1.2.
ROZWÓJ USŁUG ŚWIADCZONYCH NA RZECZ WCZESNEGO WYKRYWANIA WAD ROZWOJOWYCH I REHABILITACJI DZIECI ZAGROŻONYCH NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	1.1., 1.2.
ROZWÓJ E-ADMINISTRACJI, UDOSTĘPNIANIA INFORMACJI SEKTORA PUB- LICZNEGO, ZASOBÓW NAUKI, KULTURY I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ USŁUG MEDYCZNYCH	1.1., 1.2., 2.2.
PODNIOSZENIE KLUCZOWYCH KOMPETENCJI OSÓB DOROSŁYCH ZNAJDU- JĄCYCH SIĘ W SZCZEGÓLNIE NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY	1.1., 3.2., 3.3.
DZIAŁANIA PROWADZĄCE DO PRZYWRÓCENIA LUB NADANIA OBIEKTOM NOWYCH FUNKCJI SPOŁECZNYCH LUB GOSPODARCZYCH	1.4., 3.1.
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH PRZY ZABYTKACH NIE- RUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW, NIEZBĘDNYCH DO ZACHOWANIA PEŁNIONYCH PRZEZ NIE FUNKCJI KULTURALNYCH LUB NADANIA IM TAKICH FUNKCJI	2.1., 2.2., 2.3.
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE ROBÓT BUDOWLANYCH W ISTNIEJĄCYCH OBIEKTACH INSTYTUCJI KULTURY, W TYM NP. KON- SERWACJA I RESTAURACJA ZABYTKÓW RUCHOMYCH ORAZ OCHRONA ZASOBÓW PRZED ZAGROŻENIAMI	2.2., 2.3., 2.4.
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE ZAGOSPODAROWANIA PRZE- STRZENI PUBLICZNEJ, FUNKCJONALNIE POWIĄZANEJ Z OBIEKTAMI PODDAWANYMI REWITALIZACJI, W TYM TWORZENIE LUB MODERNIZACJA MIEJSC REKREACJI I TERENÓW ZIELONYCH (OBEJMUJĄCA RÓWNIEŻ OBIEKTY MAŁEJ ARCHITEKTURY)	2.1., 2.2., 2.3., 2.4.
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE NP. PRZEBUDOWY, PRAC KON- SERWATORSKO-RESTAURATORSKICH, REMONTU CZĘŚCI WSPÓLNYCH WIELORODZINNYCH BUDYNKÓW MIESZKALNYCH	1.4.

UZUPEŁNIAJĄCE PROJEKTY/OBSZARY TEMATYCZNE	POWIĄZANIA ZE STRATE- GICZNYMI CELAMI I KIERUNKAMI DZIAŁAŃ
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE NP. BUDOWY, PRZEBUDOWY INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ, JAK RÓWNIEŻ PRZYSTOSOWANIE ISTNIEJĄCYCH OBIEKTÓW DO PEŁNIENIA FUNKCJI TURYSTYCZNYCH ORAZ TWORZENIA LUB ROZWOJU PRODUKTÓW REGIONALNYCH.	2.1., 2.2., 2.3.
DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY SŁUŻĄCEJ DO PRODUKCJI I/LUB DYSTRYBUCJI ENERGII CIEPLNEJ, POCHODZĄCEJ ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH	2.4.
DZIAŁANIA NA RZECZ MODERNIZACJI ENERGETYCZNEJ BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ LUB MIESZKALNYCH BUDYNKÓW KOMUNALNYCH WRAZ Z WYMIANĄ WYPOSAŻENIA TYCH OBIEKTÓW NA ENERGOOSZCZĘDNE	1.4., 2.4.
DZIAŁANIA W ZAKRESIE BUDOWY PASYWNYCH BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	1.4., 2.4.
DZIAŁANIA W ZAKRESIE WYMIANY LUB RENOWACJI ŹRÓDEŁ CIEPŁA, ROZBUDOWY SYSTEMÓW ZAOPATRZENIA W CIEPŁO	1.4., 2.4.
DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU OŚWIETLENIA PUBLICZNEGO Z WYKORZYSTANIEM URZĄDZEŃ ENERGOOSZCZĘDNYCH I EKOLOGICZNYCH	2.4.
DZIAŁANIA SŁUŻĄCE TWORZENIU LEPSZYCH WARUNKÓW DO ROZWOJU MŚP M.IN. POPRZECZ UZBROJENIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH	3.1.
DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ I WSPARCIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW	3.2., 3.3.
DZIAŁANIA NA RZECZ TWORZENIA I ROZWOJU PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ	3.1., 3.3.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

VII.

INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE DLA PODSTAWOWYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW REWI- TALIZACJI

Komplementarność źródeł finansowania w ramach LPRMRM 2025 oznacza, że mechanizmy finansowania wskazanych projektów/obszarów tematycznych opierają się na umiejętnym uzupełnianiu i łączeniu wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS, z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Równocześnie zapewniony został współdział publicznych i prywatnych środków w finansowaniu procesów rewitalizacji. Kompleksowość i komplementarność źródeł finansowania została zapewniona poprzez:

- Wskazanie indykatywnych ram finansowych w odniesieniu do planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych z indykatywnymi wielkościami środków finansowych z różnych źródeł, w tym spoza funduszy polityki spójności na lata 2014-2020 - publiczne i prywatne środki krajowe, zapewniając tym samym realizację zasady dodatkowości środków UE.
- Wskazanie indykatywnych ram finansowych w odniesieniu do pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych z indykatywnymi wielkościami środków finansowych z różnych źródeł, w tym spoza funduszy polityki spójności na lata 2014-2020 - publiczne i prywatne środki krajowe, zapewniając tym samym realizację zasady dodatkowości środków UE.
- Wskazanie w LPRMRM 2025 możliwości finansowania projektów rewitalizacyjnych z innych źródeł, w tym ze środków programów operacyjnych na lata 2014-2020, ze środków polityk i instrumentów krajowych, prywatnych i publicznych źródeł finansowania. Paleta kluczowych, potencjalnych źródeł finansowania została opisana w rozdziale VIII.

TABELA 3.
INDYKATYWNE RAMY FINANSOWANIA I POTENCJALNE ŹRÓDŁA
FINANSOWANIA PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW REWITALIZACJI

NAZWA PROJEKTU	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE [PLN]	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
ROZWÓJ USŁUG WSPIERANIA RODZINY	160 000,00	• EFS w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020; • Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka.
WYKLUCZAMY WYKLUCZENIE	700 000,00	• EFS w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020; • Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka.
REWITALIZACJA MIASTA RAWA MAZOWIECKA	30 000 000,00	• EFRR w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020; • Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka.
RAWSCY SENIORZY SPRAWNI I AKTYWNI	70 000,00	• Krajowe środki publiczne: w ramach Rządowego Programu na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020; w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; • Inne krajowe środki: organizacja pozarządowa.
RAWA GRA DLA WSZYSTKICH	20 000,00	• Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w ramach budżetu Samorządu Województwa Łódzkiego; w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; • Inne krajowe środki: organizacja pozarządowa; • Środki prywatne.

NAZWA PROJEKTU	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE [PLN]	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
POMÓŻ INNYM I SOBIE	20 000,00	- Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka, w ramach budżetu Samorządu Województwa Łódzkiego, w ramach budżetu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego; - Zagraniczne środki publiczne w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego; - Środki prywatne.
W „TĘCZOWEJ JEDYNECZCE” ZDROWO JEMY I EKOSYSTEMY...	25 000,00	- Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka. - Inne krajowe środki publiczne: WFOŚiGW w Łodzi.
RAWSCY SKAUCI JAK ZAWISZA	20 000,00	- Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; - Inne krajowe środki publiczne: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; - Inne krajowe środki: organizacja pozarządowa, Fundacja im. Stefana Batorego; - Środki prywatne.
RAWSKIE CENTRUM ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	300 000,00	- Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej; w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; - Inne krajowe środki publiczne: Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2014-2020; - Inne krajowe środki: Fundacja im. Stefana Batorego.
BYCIE EKO SIĘ OPLACA	50 000,00	- Krajowe środki publiczne w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka, w ramach budżetu Samorządu Województwa Łódzkiego; - Inne krajowe środki publiczne: WFOŚiGW w Łodzi; - Inne krajowe środki: organizacja pozarządowa.
PROGRAM AKTYWIZACJA I INTEGRACJA	20 000,00	Krajowe środki publiczne: w ramach Funduszu Pracy, w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; w ramach budżetu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
KOMPLEKSOWY SYSTEM WSPARCIA POPRAWY JAKOŚCI ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH	50 000,00	- Krajowe środki publiczne: w ramach budżetu Miasta Rawa Mazowiecka; - Środki prywatne: TBS; Rawsko-Mazowiecka Spółdzielnia Mieszkaniowa; wspólnoty mieszkaniowe.

TABELA 4.
INDYKATYWNE RAMY FINANSOWANIA I POTENCJALNE ŹRÓDŁA
FINANSOWANIA UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW REWITALIZACJI

NAZWA PROJEKTU	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE [PLN]	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ I PRZEDSZKOLNEJ	2 500 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
ROZWÓJ WYSOKIEJ JAKOŚCI EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ ORAZ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO, ZAWODOWEGO I USTAWICZNEGO	100 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DLA POTRZEB PODMIOTÓW INTEGRACJI SPOŁECZNEJ I POMOCY SPOŁECZNEJ	11 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
ROZWÓJ USŁUG PLACÓWEK WSPARCIA DZIENNEGO ORAZ INNYCH ALTERNATYWNYCH FORM OPIEKI DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	1 500 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
AKTYWIZACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA OSÓB ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	200 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY PODMIOTÓW PEŁNIĄCYCH FUNKCJE ZAWODOWYCH RODZIN ZASTĘPCZYCH, RODZINNYCH DOMÓW DZIECKA, WSPIERANIA RODZINY I PIELĘGNACJI ZASTĘPCZEJ	100 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR i EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
ROZWÓJ USŁUG WPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIELĘGNACJI ZASTĘPCZEJ, SŁUŻĄCYCH POMOCĄ W POKONYWANIU TRUDNYCH SYTUACJI ŻYCIOWYCH	150.000,0	- Programy operacyjne w ramach EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne,
ROZWÓJ MIESZKALNICTWA SOCJALNEGO I WSPOMAGANEGO W POWIĄZANIU Z PROCESEM AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ	3 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR i EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
ROZWÓJ USŁUG MEDYCZNO-OPIEKUŃCZYCH DLA OSÓB ZALEŻNYCH LUB NIE-SAMODZIELNYCH	150 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ZDROWIA, W TYM JEJ DOSTOSOWANIE DO POTRZEB OSÓB STARSZYCH I OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	1 500 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.

NAZWA PROJEKTU	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE [PLN]	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
ROZWÓJ WYPOSAŻENIA MEDYCZNEGO NIEZBĘDNEGO DO UDZIELANIA ŚWIADCZEŃ MEDYCZNYCH	500 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
ROZWÓJ USŁUG ŚWIADCZONYCH NA RZECZ Wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami	50 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
ROZWÓJ E-ADMINISTRACJI, UDOSTĘPNIANIA INFORMACJI SEKTORA PUBLICZNEGO, ZASOBÓW NAUKI, KULTURY I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ USŁUG MEDYCZNYCH	750 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
PODNOSZENIE KOMPETENCJI KLUCZOWYCH OSÓB DOROSŁYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W SZCZEGÓLNIE NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY	100 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFS, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
DZIAŁANIA PROWADZĄCE DO PRZYWRÓCENIA LUB NADANIA OBIEKTOM NOWYCH FUNKCJI SPOŁECZNYCH LUB GOSPODARCZYCH	4 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH PRZY ZABYTKACH NIERUCHOMOŚCI WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW, NIEZBĘDNYCH DO ZACHOWANIA PEŁNIONYCH PRZEZ NIE FUNKCJI KULTURALNYCH LUB NADANIA IM TAKICH FUNKCJI	30 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE ROBÓT BUDOWLANYCH W ISTNIEJĄCYCH OBIEKTACH INSTYTUCJI KULTURY, W TYM NP. KONSERWACJA I RESTAURACJA ZABYTKÓW RUCHOMYCH ORAZ OCHRONA ZASOBÓW PRZED ZAGROŻENIAMI	5 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENI PUBLICZNEJ, FUNKCJONALNIE POWIĄZANEJ Z OBIEKTAMI PODDAWANymi REWITALIZACJI, W TYM TWORZENIE LUB MODERNIZACJA MIEJSC REKREACJI I TERENÓW ZIELONYCH (OBEJMUJĄCA RÓWNIEŻ OBIEKTY MAŁEJ ARCHITEKTURY)	500 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.

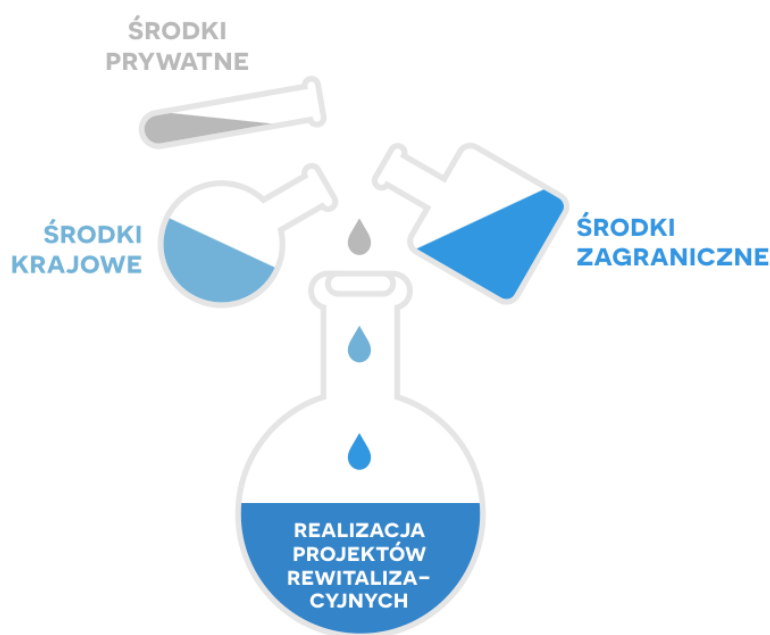
NAZWA PROJEKTU	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE [PLN]	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE NP. PRZEBUDOWY, PRAC KONSERWATORSKO-RESTAURATORSKICH, REMONTU CZĘŚCI WSPÓLNYCH WIELORODZINNYCH BUDYNKÓW M.	1 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
DZIAŁANIA INWESTYCYJNE W ZAKRESIE NP. BUDOWY, PRZEBUDOWY INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ, JAK RÓWNIEŻ PRZYSTOSOWANIE ISTNIEJĄCYCH OBIEKTÓW DO PEŁNIENIA FUNKCJI TURYSTYCZNYCH ORAZ TWORZENIA LUB ROZWOJU PRODUKTÓW REGIONALNYCH	10 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY SŁUŻĄCEJ DO PRODUKCJI I/LUB DYS-TRYBUCJI ENERGII CIEPŁEJ, POCHODZĄCEJ ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH	200 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, FS w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
DZIAŁANIA NA RZECZ MODER-NIZACJI ENERGETYCZNEJ BU-DYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUB-LICZNEJ LUB MIESZKAŁNYCH BUDYNKÓW KOMUNALNYCH WRAZ Z WYMIANĄ WYPOSA-ŻENIA TYCH OBIEKTÓW NA ENERGOOSZCZĘDNE	1 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
DZIAŁANIA W ZAKRESIE BU-DOWY PASYWNYCH BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	1 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
DZIAŁANIA W ZAKRESIE WYMI-ANY LUB RENOWACJI ŹRÓDEŁ CIEPŁA, ROZBUDOWY SYSTE-MÓW ZAOPATRZENIA W CIEPŁO	500 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne; - Środki prywatne.
DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU OŚWIECENIA PUBLICZNEGO Z WYKORZYSTANIEM URZĄ-DZEŃ ENERGOOSZCZĘDNYCH I EKOLOGICZNYCH	50 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
DZIAŁANIA SŁUŻĄCE TWORZE-NIU LEPSZYCH WARUNKÓW DO ROZWOJU MŚP M.IN POPRZECZ UZBROJENIE TERENÓW INWESTYCYJNYCH	2 000 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ I WSPARCIE PRZEDSIĘBIO-R-CZOŚCI MIESZKAŃCÓW	200 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, EFS w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.
DZIAŁANIA NA RZECZ TWORZE-NIA I ROZWOJU PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ	200 000,00	- Programy operacyjne w ramach EFRR, EFS w tym RPO WŁ na lata 2014-2020; - Inne krajowe środki publiczne.

VIII.

FINANSOWANIE PROJEKTÓW REWITALIZACJI Z INNYCH ŹRÓDEŁ

Ze względu na kompleksowy oraz interdyscyplinarny charakter LPRMRM 2025 przewiduje się finansowanie projektów rewitalizacyjnych z różnorodnych źródeł, obejmujących środki publiczne (zagraniczne i krajowe), jak również środki prywatne (rys. 4.). Głównym źródłem współfinansowania projektów rewitalizacyjnych z funduszy UE są środki Regionalnego Programu Operacyjnego Województw Łódzkiego na lata 2014-2020 (EFS i EFRR). Dodatkowym, komplementarnym źródłem ich finansowania są środki KPO (EFS, EFRR, FS). Ponadto, dodatkowym źródłem współfinansowania projektów rewitalizacyjnych będą również środki budżetu państwa (programy rządowe) oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Ważnymi źródłami środków finansowych uzupełniających środki zewnętrzne są środki krajowe dedykowane działalności w różnych obszarach tematycznych, m.in. ochrona środowiska, ochrona dziedzictwa kulturowego, polityka społeczna, pozwalające na realizację kompleksowych projektów i przyczyniające się do skoordynowanej, wieloaspektowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych. W efekcie komplementarność finansowa przekładać się będzie na komplementarność problemową.

RYSUNEK 4.
KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Poniżej zaprezentowano kluczowe, potencjalne źródła finansowania działań rewitalizacyjnych zaproponowanych w LPRMRM 2025. Paleta ta nie jest jednak zamknięta. W zależności od potrzeb i charakteru wdrażanego projektu może być poszerzana o inne źródła finansowania aktywności na rzecz rewitalizacji miasta Rawa Mazowiecka.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA LATA 2014–2020

Głównym źródłem finansowania działań rewitalizacyjnych zaprojektowanych w LPRMRM 2025 będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020¹. W ramach osi priorytetowej VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu Działanie VI.3 Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego w całości dedykowane jest projektom rewitalizacyjnym. Projekty LPRMRM 2025 będą realizowane w ramach poddziałania VI.3.2 Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego wspierającego projekty w regionie łódzkim.

Celem szczegółowym działania VI.3 jest przywrócenie lub nadanie funkcji społecznych i gospodarczych obszarom zdegradowanym co w efekcie doprowadzi do niwelowania negatywnych zjawisk związanych z problemami społecznymi. Realizacja projektów w tym działaniu powinna doprowadzić do osiągnięcia długotrwałych i wymiernych korzyści społeczno-gospodarczych, rozumianych jako zmniejszenie ubóstwa, wzrost aktywności społecznej, ożywienie gospodarcze oraz zapewnienie szerokiego dostępu do usług publicznych wysokiej jakości.

Dla realizacji powyższego celu kluczowe będą kompleksowe projekty integrujące działania ze sfery:

- materialno-przestrzennej (modernizacja budynków oraz przestrzeni publicznej i infrastruktury technicznej);
- społecznej (rozwiązanie problemów społecznych takich jak: bezrobocie, wykluczenie społeczne, niski poziom kapitału ludzkiego);
- gospodarczej (tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości);
- środowiskowej (działania zwiększające efektywność energetyczną i służące wykorzystaniu terenów zdegradowanych).

W szczególności dofinansowane będą przedsięwzięcia, których zakres rzeczowy obejmuje:

- prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane (co do zasady z wyłączeniem budowy nowych budynków w określonym miejscu) prowadzące do przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji, wraz z możliwością zakupu sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu projektu;
- zagospodarowanie przestrzeni publicznej funkcjonalnie powiązanej z obiektami poddawanych rewitalizacji, w tym tworzenie lub modernizacja miejsc rekreacji i terenów zielonych (obejmująca również obiekty małej architektury);
- przebudowy, prace konserwatorsko-restauratorskie, remonty części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

¹ Uchwała nr 1442 z dnia 14.II.2014 r. ws. przyjęcia projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Jako komponent projektu mogą być realizowane działania tj.: termomodernizacja budynku mieszkalnego (w odniesieniu do części wspólnych budynku), instalacja monitoringu lub oświetlenia w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa publicznego, budowa, przebudowa, rozbudowa drogi lokalnej (gminnej, powiatowej) wraz z infrastrukturą towarzyszącą, budowa, przebudowa, podłączenie do infrastruktury sieciowej na obszarze objętym projektem w celu zapewnienia dostępu obiektów i terenów rewitalizowanych do podstawowych usług komunalnych, inwestycje w zakresie kultury.

W ramach poddziałania VI.3.2 wsparcie mogą uzyskać: jednostki samorządu terytorialnego, związki i stowarzyszenia JST, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe, organizacje pozarządowe kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, instytucje kultury, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS, LGD, szkoły wyższe, jednostki naukowe, przedsiębiorcy.

Finansowanie działań rewitalizacyjnych w odniesieniu do interwencji EFS przybierze formę realizacji projektów komplementarnych w ramach poszczególnych działań i poddziałów RPO WŁ na lata 2014-2020. Głównym celem powyższego wsparcia jest rewitalizacja społeczna tj. aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, rozwój usług społecznych, ekonomia społeczna, która jest priorytetem działań. Jej uzupełnieniem są działania o charakterze infrastrukturalnym, środowiskowym, funkcjonalno-przestrzennym oraz gospodarczym.

Dla zwiększenia spójności terytorialnej planowanych przedsięwzięć w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 poza działaniem Działanie VI.3. Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego, poddziałanie VI.3.2., przewidziano również preferencje dla projektów rewitalizacyjnych (zwiększenie alokacji Unii Europejskiej o środki budżetu państwa) także w ramach innych działań. Działaniami tymi są:

- Działanie II.1. Otoczenie biznesu,
Poddziałanie II.1.1. Tereny inwestycyjne;
- Działanie III.1. Niskoemisyjny transport miejski,
Poddziałanie III.1.2. Niskoemisyjny transport miejski;
- Działanie III.4. Transport kolejowy;
- Działanie IV.2. Termomodernizacja budynków,
Poddziałanie IV.2.2. Termomodernizacja budynków;
- Działanie IV.3. Ochrona powietrza,
Poddziałanie IV.3.2. Ochrona powietrza;
- Działanie V.3. Gospodarka wodno-kanalizacyjna,
Poddziałanie V.3.2. Gospodarka wodno-kanalizacyjna;
- Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury,
Poddziałanie VI.1.2. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury;
- Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej,
Poddziałanie VI.2.1. Rozwój gospodarki turystycznej;
- Działanie VII.1. Technologie informacyjno-komunikacyjne,
Poddziałanie VII.1.2. Technologie informacyjno-komunikacyjne;

- Działanie VII.3. Infrastruktura opieki społecznej;
- Działanie VIII.2. Wsparcie aktywności zawodowej osób po 29. roku życia, Poddziałanie VIII.2.1. Wsparcie aktywności zawodowej osób po 29 roku życia;
- Działanie VIII.3. Wsparcie przedsiębiorczości; Poddziałanie VIII.3.1. Wsparcie przedsiębiorczości w formach bezzwrotnych;
- Działanie IX.1. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, Poddziałanie IX.1.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
- Działanie IX.2. Usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, Poddziałanie IX.2.1., Usługi społeczne i zdrowotne;
- Działanie IX.3. Rozwój ekonomii społecznej, Poddziałanie IX.3.1. Miejsca pracy w sektorze ekonomii społecznej;
- Działanie X.1. Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3.

Paleta powyższych działań stwarza możliwości i szanse realizacji LPRMRM 2025, zapewni jego kompleksowość i podniesie skuteczność obranej polityki.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ), koncentrujący się na finansowaniu szeroko rozumianej ochrony środowiska, może stanowić dodatkowe źródło finansowania projektów uzupełniających LPRMRM 2025, związanych z rozwojem gospodarki niskoemisyjnej (Oś Priorytetowa I), ochroną środowiska, w tym ochroną polegającą na przeciwdziałaniu i adaptacji do zmian klimatu (Oś priorytetowa II) oraz ochroną dziedzictwa kulturowego i rozwojem zasobów kultury (Oś priorytetowa VIII). Z perspektywy projektów rewitalizacyjnych LPRMRM 2025 istotne jest to, że POIiŚ wspiera działania mające stymulować zrównoważony rozwój, w którym cele środowiskowe są dopełnione działaniami na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Mimo iż w POIiŚ nie przewidziano odrębnych działań dedykowanych projektom rewitalizacyjnym, zakres jego interwencji pozwala na realizację projektów LPRMRM 2025, wpisujących się w następujące działania:

- Działanie 1.3. Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach (projekty obejmujące głęboką kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej, gdzie głównym celem jest zwiększenie efektywności energetycznej budynków oraz poprawa stanu środowiska w skali lokalnej);
- Działanie 2.5. Poprawa jakości środowiska miejskiego (rozwój terenów zieleni w miastach, rekultywacja terenów zdegradowanych bądź zdewastowanych oraz remediacja terenów zanieczyszczonych, w celu zahamowania ubytku terenów zieleni oraz poprawy warunków ekologicznych życia w mieście);
- Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury (w ramach działania realizowane będą inwestycje dotyczące zarówno ochrony zabytków, jak też rozwoju zasobów kultury polegające na m.in. pracach związanych z renowacją, konserwacją, rewitalizacją i restauracją obiektów zabytkowych (i ich zespołów), jak również przebudową

i rozbudową obiektów zabytkowych; prace obejmujące działania infrastrukturalne mające na celu ochronę i zachowanie otoczenia zabytkowych obiektów (również zabytkowych parków i ogrodów); prace polegające na rozbudowie, przebudowie i remoncie niezabytkowej infrastruktury kultury), oraz zabezpieczeniu obiektów przed kradzieżą i zniszczeniem).

POLiŚ został wskazany jako komplementarne źródło finansowania projektów rewitalizacyjnych w ramach wyżej wymienionych działań. W efekcie projekty rewitalizacyjne realizowane w ramach tych działań mogą liczyć na preferencyjne warunki wyboru.

Część projektów wskazanych w LPRMRM 2025 może być również realizowanych w ramach innych działań POLiŚ np. w ramach Działania 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna, które dotyczy prowadzenia działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów, gdzie głównym celem jest zwiększenie świadomości społecznej i zaangażowania obywateli w aktywną ochronę środowiska oraz kształtowanie postaw proekologicznych.

PROGRAM OPERACYJNY WIEDZA – EDUKACJA – ROZWÓJ

Projekty rewitalizacyjne odnoszące się do szeroko pojętej sfery społecznej przewidziane do realizacji w LPRMRM 2025 mogą zostać dofinansowane z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER), stanowiącego główne bądź uzupełniające źródło finansowania. Działania realizowane w ramach PO WER mogą pośrednio lub jako element większego przedsięwzięcia stanowić wkład w rewitalizację określonych obszarów. Istotne jest to, że w ramach PO WER zaplanowano bezpośrednie wsparcie rewitalizacji. Indykatoryna alokacja UE planowana na projekty rewitalizacyjne dotyczy wszystkich działań w ramach Osi Priorytetowej I „Osoby młode na rynku pracy”², a źródłem finansowania jest EFS.

Głównym celem Osi Priorytetowej I jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29. roku życia pozostających bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET). Cel ten będzie realizowany poprzez działania:

- Działanie 1.1. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe;
- Działanie 1.2. Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty konkursowe;
- Działanie 1.3. Wsparcie osób młodych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

Zatem Priorytetem inwestycyjnym bezpośrednio związanym z rewitalizacją w ramach PO WER jest trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wy-

² Program Operacyjny Wiedza – Edukacja - Rozwój 2014-2020;
<https://www.power.gov.pl/media/17361/SZOOPPOWER24032016.pdf>

kluczeniem społecznym i ludzi młodych wywodzących się ze środowisk marginalizowanych, także poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży.

FUNDUSZ PRACY

Fundusz Pracy będący funduszem celowym, koncentrującym się na łagodzeniu skutków bezrobocia, aktywizacji zawodowej i promocji zatrudnienia, stanowi istotne źródło finansowania projektów rewitalizacyjnych LPRMRM 2025. Głównie projektów dotyczących aktywnych formy przeciwdziałania bezrobociu, tj. szkoleń, staży, poradnictwa zawodowego, ale również podejmowania prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych, działalności gospodarczej, doposażenia stanowisk pracy, a realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy.

Podstawowym instrumentem stymulującym rozwój zasobów ludzkich jest Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS), który stanowi wydzieloną pulę 2% przychodów Funduszu Pracy (FP). Wśród zasad korzystania z Krajowego Funduszu Szkoleniowego jest m.in. zasada, iż środki KFS otrzymane z powiatowego urzędu pracy pracodawca może przeznaczyć na ściśle określone cele takie jak np.: kursy i studia podyplomowe realizowane z inicjatywy pracodawcy lub za jego zgodą, egzaminy umożliwiające uzyskanie dyplomów potwierdzających nabycie umiejętności, kwalifikacji lub uprawnień zawodowych.

DOTACJE FUNDACJI IM. STEFANA BATOREGO

Różnorodne działania społeczne ukierunkowane na rozwój społeczeństwa obywatelskiego, stymulowanie aktywności społecznej mieszkańców oraz wyrównywanie szans edukacyjnych i włączanie społeczne, przewidziane do realizacji w LPRMRM 2025 mogą zostać wsparte w ramach dotacji Fundacji im. Stefana Batorego. Fundacja będąca niezależną, niedochodową organizacją pozarządową o statusie organizacji pożytku publicznego ma istotny wkład w rozwój demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego, dlatego też może stanowić ważne źródło finansowania projektów i działań dotyczących aktywizacji społecznej oraz przeciwdziałania problemom i dysfunkcjom społecznym w środowisku lokalnym.

Podstawową metodą działania Fundacji jest udzielanie dotacji na przedsięwzięcia podejmowane przez organizacje pozarządowe. Programy dotacyjne Funduszu koncentrują się na priorytetowych działaniach takich jak:

- poprawa jakości polskiej demokracji;
- wzmacnianie roli instytucji obywatelskich w życiu publicznym;
- rozwijanie współpracy i solidarności międzynarodowej.

Z perspektywy LPRMRM 2025, kluczowym jest priorytet poprawa jakości polskiej demokracji, którego realizacja odbywa się poprzez wspieranie:

- inicjatyw służących zwiększaniu partycypacji obywatelskiej i wzmacnianiu poczucia odpowiedzialności obywateli za wspólne dobro;

- działań z zakresu integracji społeczności lokalnej;
- działań podnoszących poziom publicznej debaty i „uspołecznienia” procesu formułowania i wdrażania polityk publicznych.

Równie istotnymi działaniami wspieranymi przez Fundację mogą być projekty dotyczące wyrównywania szans edukacyjnych (m.in. lokalne programy stypendialne dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, projekty dotyczące kształtowania postaw obywatelskich oraz przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji dzieci i młodzieży) oraz przeciwdziałania uzależnieniom polegające na zwiększeniu zakresu i form wsparcia dla grup narażonych na ryzyko wykluczenia społecznego³.

PROGRAM FUNDUSZ INICJATYW OBYWATELSKICH NA LATA 2014–2020

Zaplanowane w LPRMR 2025 projekty prospołeczne, których celem jest inicjowanie i wspieranie aktywności społeczności lokalnej oraz rozwój kapitału społecznego, mogą być finansowane w ramach Programu Funduszu Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020. Program finansowany jest z krajowych środków publicznych pochodzących z budżetu państwa i dedykowany jest podmiotom sektora społecznego (pozarządowego). Jego istotą jest angażowanie społeczności w działalność na rzecz środowiska lokalnego oraz stymulowanie postaw obywatelskich. Program obejmuje następujące priorytety:

- *Priorytet 1. Małe inicjatywy*
którego celem jest wspieranie nowych/”młodych” inicjatyw oddolnych, a głównymi kierunkami finansowania są działania polegające na zwiększaniu roli inicjatyw nieformalnych, animowaniu działań samopomocowych oraz wspieraniu „młodych” organizacji pozarządowych.
- *Priorytet 2. Aktywne społeczeństwo*
koncentruje się na projektach angażujących obywateli w różne formy i obszary działalności społecznej. W ramach tego priorytetu wsparcie LPRMRM 2025 może dotyczyć projektów z zakresu m.in.: aktywizacji obywateli w sprawach wspólnotowych, rozwijania wolontariatu, poprawy zdolności organizacji pozarządowych do mobilizowania zasobów, aktywizacji współpracy wspólnot lokalnych i instytucji publicznych, aktywnych form integracji społecznej, rozwoju przedsiębiorczości społecznej oraz tworzenia warunków rozwoju bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego.
- *Priorytet 3. Aktywni obywatele*
ma przyczyniać się do wzrostu partycypacji obywateli w sprawach publicznych. W ramach tego priorytetu wspierane są przedsięwzięcia dotyczące m.in. zwiększania wpływu obywateli na polityki publiczne, rozwijania edukacji obywatelskiej i kompetencji społecznych oraz wspierania tworzenia partnerstw i innych form współpracy służących aktywizacji obywateli i przekazywaniu im realizacji zadań publicznych.
- *Priorytet 4. Silne organizacje pozarządowe*
ma na celu wzmocnienie potencjału organizacji III sektora poprzez wsparcie działań z zakresu zwiększania kompetencji organizacji obywatelskich (m.in. podnoszenie wiedzy i umiejętności osób działających w organizacjach obywatelskich) oraz działań o charakterze systemowym (m.in. rozwiązywanie podstawowych problemów III sektora).

³ http://www.batory.org.pl/programy_dotacyjne.

PROGRAMY FUNDUSZY OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Kluczowym źródłem współfinansowania projektów LPRMRM 2025 mogą być środki pochodzące z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Oferta programowa Funduszy na lata 2015-2020 z wydatkowaniem środków do roku 2023 stwarza warunki dla współfinansowania różnego typu działalności, których nadrzędnym celem i efektem jest kompleksowa rewitalizacja. Zatem wsparcie mogą uzyskać projekty inwestycyjne, tj. głęboka modernizacja techniczna, zapewnienie efektywności energetycznej, gospodarka niskoemisyjna, rewitalizacja przyrodnicza oraz projekty nieinwestycyjne służące budowaniu świadomości ekologicznej i postaw obywatelskich oraz aktywizujących mieszkańców do proekologicznych zachowań. Ważnym argumentem przemawiającym za wykorzystaniem powyższych funduszy jest również fakt dostępności środków dla szerokiej grupy beneficjentów (rys. 5.).

Dostępność środków NFOŚiGW i WFOŚiGW pozwala na efektywną i wielopłaszczyznową realizację projektów rewitalizacyjnych oraz synergii podejmowanych działań w wielu obszarach m.in. w obszarze poprawy jakości powietrza, efektywności energetycznej, ochronie różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów, czy edukacji ekologicznej. Efekty mogą być identyfikowane poprzez wzrost jakości życia, poprawę jakości środowiska, obniżenie kosztów funkcjonowania miasta i gospodarstw domowych oraz proekologiczne aktywności mieszkańców (tab. 5.).

Projekty rewitalizacyjne LPRMRM 2025 wpisują się w osie priorytetowe Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki, m.in.: ochrona atmosfery, ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów oraz inne działania ochrony środowiska, w tym edukacja ekologiczna.

RYSUNEK 5.
BENEFICJENCI PROGRAMÓW FUNDUSZY OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

TABELA 5.
PRZEGLĄD WYBRANYCH DOSTĘPNYCH PROGRAMÓW NFOŚIGW ORAZ WFOŚIGW

NAZWA PROGRAMU	BENEFICJENCI		
	JST	PODMIOTY GOSPODARCZE	OSOBY FIZYCZNE
PROGRAM KAWKA: LIKwidACJA NISKIEJ EMISJI WSPIERAJĄCA WZROST EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ I ROZWÓJ ROZPROSZONYCH ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII (M.IN. LIKWIDACJA LOKALNYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA I PODŁĄCZENIA DO MIEJSKIEJ SIECI CIEPŁOWNICZEJ; ROZBUDOWA SIECI CIEPŁOWNICZEJ; KOLEKTORY SŁONECZNE)	+	+	+
PROGRAM RYŚ: TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW JEDNORODZINNYCH (M.IN. PRACE TERMOIZOLACYJNE, INSTALACJE WEWNĘTRZNE, WYMIANA ŹRÓDŁA CIEPŁA, ZASTOSOWANIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII CIEPLNEJ)	+	-	+
OCHRONA I PRZYWRACANIE RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ T.J. OCHRONA OBSZARÓW I GATUNKÓW CENNYCH PRZYRODNICZO POPRZECZ M.IN. PRZEDSIĘWZIĘCIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ PRZYRODY, W TYM URZĄDZANIE I UTRZYMANIE TERENÓW ZIELENI, ZADRZEWIEŃ, ZAKRZEWIEŃ ORAZ PARKÓW	+	-	-
EDUKACJA EKOLOGICZNA* MAJĄCA NA CELU ODNOSZENIE POZIOMU ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ I KSZTAŁTOWANIE POSTAW EKOLOGICZNYCH SPOŁECZEŃSTWA POPRZECZ PROMOWANIE ZASAD ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	+	+	-

* BENEFICJENTEM PROGRAMU MOGĄ BYĆ RÓWNIEŻ PAŃSTWOWE JEDNOSTKI BUDŻETOWE (PJB)
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE „PRZEWODNIKA
PO PROGRAMACH PRIORYTETOWYCH NFOŚIGW NA LATA 2015–2020”

FUNDUSZ TERMOMODERNIZACJI I REMONTÓW

Przedsięwzięcia dotyczące działań termomodernizacyjnych i remontowych, przewidziane do realizacji w LPRMRM 2025 mogą ubiegać się o wsparcie w ramach Funduszu Termomodernizacji i Remontów. Celem Funduszu jest pomoc finansowa dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia termomodernizacyjne i remontowe oraz wypłata rekompensat dla właścicieli budynków mieszkalnych, oraz właścicieli części budynków mieszkalnych, w których były lokale kwaterunkowe. Fundusz obsługiwany jest przez Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), który udziela pomocy w formie tzw. premii (termomodernizacyjnej, remontowej i kompensacyjnej). Zasady przyznawania i wypłacania przez Bank Gospodarstwa Krajowego premii termomodernizacyjnych, remontowych i kompensacyjnych ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów reguluje ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz. U. Nr 223, poz.1459, z późn. zm.)⁴.

Premia termomodernizacyjna przysługuje inwestorowi z tytułu realizacji przedsięwzięcia termomodernizacyjnego i stanowi spłatę części kredytu zaciągniętego przez tego inwestora. O dofinansowanie przedsięwzięć w ramach premii termomodernizacyjnej

⁴ Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów. Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 2014 r. (poz. 712); portal internetowy Banku Gospodarstwa Krajowego, <https://www.bgk.pl/samorzady/fundusze-i-programy/fundusz-termomodernizacji-i-remontow>.

mogą się ubiegać właściciele bądź też zarządcy: budynków mieszkalnych, budynków zbiorowego zamieszkania, budynków użyteczności publicznej stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego służących do wykonywania przez nie zadań publicznych, lokalnych sieci ciepłowniczych, a także lokalnych źródeł ciepła, realizujący przedsięwzięcie termomodernizacyjne. Podstawowym warunkiem uzyskania wsparcia jest przedstawienie audytu energetycznego i jego pozytywne zweryfikowanie.

Premia remontowa przysługuje inwestorowi z tytułu realizacji przedsięwzięcia remontowego i stanowi spłatę części kredytu zaciągniętego przez tego inwestora. O dofinansowanie projektu w ramach premii remontowej mogą się ubiegać wyłącznie właściciele lub zarządcy budynków wielorodzinnych (tj. osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe z większościovym udziałem osób fizycznych, spółdzielnie mieszkaniowe oraz товариства будownицтва сполечного). Przedmiotem przedsięwzięcia remontowego, uprawniajacego do ubiegania się o premię remontową może być wyłącznie budynek wielorodzinny, tzn. budynek mieszkalny, w którym występują więcej niż dwa lokale mieszkalne i którego użytkowanie rozpoczęto przed dniem 14 sierpnia 1961 roku. Podstawowym warunkiem ubiegania się o premię remontową jest przedstawienie audytu remontowego.

Premia kompensacyjna przysługuje osobom fizycznym realizującym przedsięwzięcie remontowe lub remont budynku mieszkalnego jednorodzinnego. O dofinansowanie projektu w ramach premii kompensacyjnej mogą się ubiegać wyłącznie osoby fizyczne będące właścicielami budynków mieszkalnych oraz właścicielami części budynków mieszkalnych, w których w okresie pomiędzy 12 listopada 1994 roku a 25 kwietnia 2005 roku znajdowały się lokale kwaterunkowe (co najmniej jeden lokal). Premia przysługuje inwestorom korzystającym z kredytu z premią remontową - premia kompensacyjna (kredyt) lub ze środków własnych premia kompensacyjna (środki własne)⁵.

Istotnym źródłem finansowego wsparcia LPRMRM 2025 są środki krajowe wydatkowane w ramach programów rządowych koordynowanych przez poszczególnych ministrów oraz ministerstwa. Możemy do nich zaliczyć m.in.: Program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2025, Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (ASOS), Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

PROGRAM MINISTRA RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ PN. AKTYWNE FORMY PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU „NOWY WYMIAR 2020”

Projekty LPRMRM 2025 dotyczące szeroko rozumianej polityki społecznej ukierunkowane na włączenie społeczne jednostek lub grup osób, w tym także rodzin doświad-

⁵ https://www.bgk.pl/files/public/Pliki/Fundusze_i_programy/FTiR/BGK_informator_FTiR.pdf

czających ubóstwa i wykluczenia z różnych przyczyn mogą uzyskać wsparcie w ramach Programu Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2025. Głównym celem Programu jest włączanie i wzmacnianie uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym osób wykluczonych społecznie oraz rozwój systemu aktywnej integracji poprzez wsparcie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych. Projekty zaproponowane w LPRMRM 2025 mogą ubiegać się o dofinansowanie w ramach następujących konkursów:

- Konkurs nr 1
Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym – animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego;
- Konkurs nr 2
Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne formy pomocy, ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego;
- Konkurs nr 3
Aktywne postawy młodzieży – podnoszenie kompetencji, przedsiębiorczości i odpowiedzialności w wymiarze środowiska.

Beneficjentami projektów finansowanych w ramach Programu Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020, mogą być jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r., poz. 1118 z późn. zm.).

RZĄDOWY PROGRAM NA RZECZ AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ OSÓB STARSZYCH (ASOS) NA LATA 2014–2020

Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 stwarza warunki dla realizacji projektów społecznych dedykowanych osobom starszym (osobom powyżej 60. roku życia) wskazanych w LPRMRM 2025. Jego głównym celem jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się oraz zagospodarowanie potencjału osób starszych poprzez aktywność społeczną tych osób. Program koncentruje się na finansowaniu działań w ramach czterech priorytetów:

- *Priorytet I. Edukacja osób starszych*
obejmuje działania na rzecz poprawy aktywności społecznej osób starszych poprzez różne formy edukacji formalnej i pozaformalnej, które pozwalają na aktywne włączenie się w życie społeczności lokalnych oraz zwiększą integrację wewnątrzpokoleniową osób starszych;
- *Priorytet II. Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową*
zakłada realizację projektów pozwalających na rozwój różnych form aktywności wśród osób starszych (kulturalnych, fizycznych, społecznych) służących nawiązywaniu oraz budowaniu współpracy międzypokoleniowej;
- *Priorytet III. Partycypacja społeczna osób starszych*
koncentruje się na projektach sprzyjających ukierunkowaniu aktywności seniorów na działania społeczne prowadzących do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez

włączanie osób starszych w proces tworzenia i funkcjonowania grup obywatelskich oraz organizacji pozarządowych, tworzenie sieci pomocowo-informacyjnej;

- *Priorytet IV. Usługi społeczne dla osób starszych (usługi zewnętrzne)*
obejmuje działania służące rozwojowi różnych form wsparcia oraz zapewnieniu wysokiej jakości usług opiekuńczych, poprzez zwiększanie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych oraz zwiększenie zaangażowania opiekunów-wolontariuszy, tworzenie środowiska samopomocy i zwiększenie sieci wyszkolonych wolontariuszy⁶.

Podmiotami uprawnionymi do korzystania ze środków finansowych przeznaczonych na realizację Programu są m.in. organizacje pozarządowe oraz podmioty określone w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w tym spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego). Program ten umożliwia współpracę międzysektorową np. między organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury i jednostkami samorządu terytorialnego.

PROGRAMY MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

W LPRMRM 2025, szczególne miejsce zajmują projekty rewitalizacyjne dotyczące ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego (zarówno materialnego, jak i niematerialnego), rozwoju infrastruktury kulturalnej, a także wspierania aktywności kulturalnej mieszkańców. Projekty te mogą być finansowane w ramach trzech Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

- Program Dziedzictwo kulturowe
Głównym celem Programu Dziedzictwo kulturowe jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów, jak również popularyzacja kultury ludowej. Projekty zaproponowane w LPRMR 2025 w szczególności mogą się ubiegać o dofinansowanie w ramach następujących priorytetów tego programu:
 - Priorytet 1. Ochrona zabytków
Celem strategicznym priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego poprzez konserwację i rewitalizację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Istotnym celem priorytetu jest zwrócenie uwagi na obiekty mające szczególnie ponadnarodowe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, ale również pełniące lokalnie ważną rolę nośnika historii i tradycji oraz budujące tożsamość miejsc. W ramach priorytetu można dofinansować prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. O dofinansowanie mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.
 - Priorytet 3. Kultura ludowa i tradycyjna
Strategicznym celem priorytetu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim. Wspierane będą działania służące zachowaniu oraz kultywowaniu charakterystycznych i najbardziej wartościowych zjawisk związanych z kulturą ludową i tradycjami. W ramach

⁶ Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020, Warszawa 2013.

priorytetu przewidziane jest dofinansowanie na realizację m.in. zadań badawczo-dokumentacyjnych, edukacyjnych i popularyzatorskich oraz realizację szeroko pojętej animacji kulturowej i społecznej prowadzonej w oparciu o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe. Szczególnie pożądane są te zadania, które będą integrowały społeczności lokalne i wzmacniały tożsamość. O wsparcie finansowane w ramach tego priorytetu mogą się ubiegać: samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, a także kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

- Program Rozwój Infrastruktury Kultury

Celem programu jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury. W ramach powyższego programu mogą być finansowane projekty wskazane w LPRMRM 2025 w następujących priorytetach tego programu:

- Priorytet 1. Infrastruktura kultury

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. W ramach priorytetu możliwe jest dofinansowanie m.in. budowy, robót budowlanych, przebudowy, remontu wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych oraz wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej. Kluczowe są działania polegające na modernizacji i rozwoju infrastruktury kultury, a także zwiększeniu dostępu i podniesieniu atrakcyjności oferty kulturalnej.

O wsparcie finansowe w ramach tego priorytetu mogą się ubiegać m.in. samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki, a także bibliotek, w skład których wchodzi powyższe instytucje), jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, jak również kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

- Priorytet 2. Infrastruktura domów kultury

Strategicznym celem priorytetu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury. Istotne jest zwiększenie potencjału edukacyjno-animacyjnego poprzez poprawę stanu infrastruktury kultury zwiększającej dostęp do oferty kulturalnej i podnoszącej jej atrakcyjność, wdrażanie nowoczesnych technologii, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Finansowane mogą być roboty budowlane (w tym rozbudowy, nadbudowy, przebudowy, remonty) oraz zakup wyposażenia na potrzeby prowadzenia edukacji kulturalnej. O wsparcie finansowe w ramach priorytetu mogą się ubiegać: domy i ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury, biblioteki posiadające status samorządowej instytucji kultury, w skład których wchodzi domy i ośrodki kultury bądź centra kultury i sztuki, jak również jednostki samorządu terytorialnego (wyłącznie jako organy prowadzące dla wyżej wskazanych podmiotów).

- Program Edukacja

- Priorytet 1 Edukacja kulturalna

Strategicznym celem priorytetu jest wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego. Jednym z głównych założeń priorytetu jest wspieranie zadań umożliwiających uczestnictwo oraz integrację przedstawicieli różnych grup społecznych, m.in.: dzieci i młodzieży szkolnej, osób starszych, osób z niepełnościami, grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do dwóch rodzajów projektów: działań edukacyjno-animacyjnych dla wszystkich grup wiekowych oraz przedsięwzięć artystycznych dla dzieci i młodzieży, kształtujących potrzebę stałego uczestniczenia w życiu kulturalnym dla dzieci i młodzie-

ży do 18. roku życia. O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego), organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

NORWESKI MECHANIZM FINANSOWY I EEA GRANTS

Alternatywnym źródłem realizacji projektów rewitalizacyjnych LPRMRM 2025 mogą być środki Mechanizmu Finansowego, znanego jako „EEA Grants” i „Norweski Mechanizm Finansowy”⁷. Wśród 5 priorytetowych sektorów, tj. innowacje, badania, edukacja i konkurencyjność (1); włączenie społeczne, zatrudnienie młodzieży i redukcja ubóstwa (2); środowisko, energia, zmiany klimatu i gospodarki niskoemisyjnej (3); kultura, społeczeństwo obywatelskie, dobre rządy, prawa i wolności (4); wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne (5) możemy wskazać 3 kluczowe dla realizacji projektów rewitalizacyjnych. Z perspektywy LPRMRM 2025 istotne są działania w zakresie szeroko pojmowanego włączenia społecznego, integracji i aktywizacji społecznej, ochrony środowiska (w tym projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych) oraz budowania społeczeństwa obywatelskiego.

PROGRAM LIFE

Innowacyjnym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych stanowiącym alternatywę lub uzupełnienie środków krajowych może być Program LIFE. Program ten, szczególnie w kontekście polityki miejskiej UE (Karta Lipska 2007) oraz wspierania zrównoważonego charakteru miast (7. programu działań w zakresie środowiska pt. „Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety” 2013) może być jest potencjalnym źródłem finansowania.

Głównym źródłem współfinansowania projektów rewitalizacyjnych z funduszy UE są środki RPO WŁ na lata 2014-2020 (EFS i EFRR). Dodatkowym, komplementarnym źródłem ich współfinansowania są środki KPO (EFS, EFRR, FS). Ponadto źródłem współfinansowania projektów rewitalizacyjnych będą środki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jak również środki prywatne. Łączenie różnych form finansowego wsparcia projektów umożliwi optymalne wykorzystanie środków publicznych oraz efektywną realizację celów w zakresie rewitalizacji. Komplementarność źródeł finansowania możemy zatem interpretować w wymiarze: źródeł fi-

⁷ 3 maja 2016 roku podpisano porozumienia pomiędzy Islandią, Liechtensteinem i Norwegią a Unią Europejską w sprawie funduszy norweskich i funduszy EOG na okres od 1 maja 2014 roku do 30 kwietnia 2021 roku. Polska pozostanie największym beneficjentem środków norweskich - alokacja przewidziana dla naszego kraju to 397,8 mln EUR, podczas gdy dla Rumunii 275,2 mln EUR, Grecji 116,7 mln EUR, Bułgarii 115 mln EUR. Euro Agreement between the European Union, Iceland, the Principality of Liechtenstein and the Kingdom of Norway on an EEA Financial Mechanism 2014-2021 2016/0051 (NLE) <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6956-2016-INIT/en/pdf>. Podpisanie porozumień z UE umożliwia rozpoczęcie oficjalnych negocjacji bilateralnych Polski z darczyńcami, dotyczących wykorzystania tych funduszy.

nansowania (finansowanie zewnętrzne – środki własne, finansowanie zagraniczne – środki krajowe) oraz charakteru wsparcia (finansowanie zwrotne – finansowanie bezzwrotne).

PARTNERSTWO PUBLICZNO-PRYWATNE (PPP)

Alternatywnym modelem realizacji projektów rewitalizacyjnych jest innowacyjna formuła partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Nowy okres programowania UE stwarza warunki do realizacji kompleksowych, zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych z wykorzystaniem hybrydowego PPP. Projekty hybrydowe są efektem łączenia formuły partnerstwa publiczno-prywatnego z dofinansowaniem ze środków Unii Europejskiej.

Istnieje zatem możliwość wykorzystania formuły PPP w myśl Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1303/2013 z dnia 17.12.2013 r.

IX.

**SYSTEM
ZARZĄDZANIA
PROGRAMEM
REWITALIZACJI**

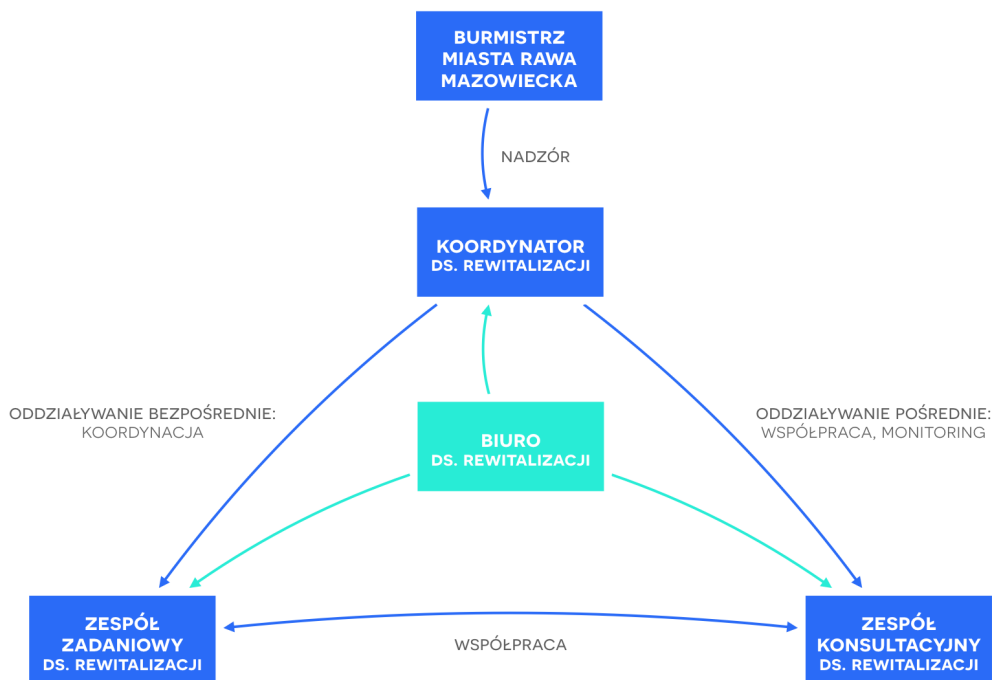
W systemie realizacji programu zostaną wprowadzone mechanizmy zapewniające kompletność podejmowanych procedur oraz działań różnorodnych instytucji zaangażowanych w proces rewitalizacji. Dla zapewnienia spójności procedur realizowanych w ramach struktur organizacyjnych samorządu miasta Rawa Mazowiecka, rekomenduje się powołanie w strukturach Urzędu stanowiska Koordynatora ds. Rewitalizacji, posiadającego doświadczenie i kompetencje równoważne z kompetencjami właściwymi dla stanowiska kierowniczego. Koordynator ds. rewitalizacji będzie odpowiadał bezpośrednio przed Burmistrzem Miasta Rawa Mazowiecka za nadzór nad realizacją LPRMRM 2025. Stanowisko Koordynatora zostanie obsadzone w drodze otwartego konkursu, bądź w drodze powołania, powierzenia obowiązków lub w formie awansu wewnętrznego spośród doświadczonych pracowników Urzędu Miasta Rawa Mazowiecka. Kluczowym kryterium wyboru osoby na to stanowisko będzie doświadczenie w zarządzaniu złożonymi projektami inwestycyjnymi, zasobami ludzkimi oraz wysokie kompetencje społeczne.

Koordynator ds. Rewitalizacji Miasta Rawa Mazowiecka powołany jest do bieżącej współpracy z Burmistrzem Miasta oraz koordynacji prac Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji. Odpowiada za nadzór nad realizacją zaplanowanych przez Gminę Miasto Rawa Mazowiecka podstawowych projektów rewitalizacyjnych, jak również za komunikację i informację dotyczącą realizacji Programu Rewitalizacji oraz inicjowanie i podtrzymywanie dialogu społecznego. Koordynator odpowiada również za monitoring realizacji programu rewitalizacji oraz sprawozdawanie Burmistrzowi Miasta wyników z monitoringu, w tym przedstawia zidentyfikowane przy współpracy z Zespołem Zadaniowym ds. Rewitalizacji trudności oraz nowe zdiagnozowane potrzeby mieszkańców związane z programem rewitalizacji. W tym celu, Koordynator ds. Rewitalizacji przedstawia Burmistrzowi roczne sprawozdanie z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2016-2025. Po akceptacji sprawozdania, Burmistrz przedstawia sprawozdanie Radzie Miasta (w formie informacji).

W celu sprawnej obsługi prac Koordynatora, w strukturach organizacyjnych Urzędu Miasta nastąpi utworzenie Biura ds. Rewitalizacji, kierowanego przez Koordynatora. Docelowe zatrudnienie w Biurze to 2-3 pracowników. Do kompetencji Biura należeć będzie przede wszystkim:

- obsługa codziennej pracy Koordynatora ds. Rewitalizacji;
- wsparcie Koordynatora w organizacji prac Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji oraz Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji, w tym zwoływanie ich spotkań, organizacja posiedzeń oraz dokumentacja ich przebiegu;
- przygotowywanie danych i informacji na potrzeby systemu monitoringu i ewaluacji LPRMRM 2025;
- wsparcie Koordynatora i Burmistrza w przygotowywaniu sprawozdań i informacji z realizacji LPRMRM 2025;
- bezpośrednia i bieżąca współpraca z interesariuszami procesu rewitalizacji w Rawie Mazowieckiej;
- prowadzenie działalności informacyjnej i promocyjnej w ramach realizacji procesu rewitalizacji w Rawie Mazowieckiej.

RYSUNEK 6.
SYSTEM INSTYTUCJONALNY WDRAŻANIA LPRMRM 2025

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Koordinator ds. Rewitalizacji zostanie wyposażony w instrumenty oddziaływania bezpośredniego w ramach struktury organizacyjnej Urzędu Miasta Rawa Mazowiecka, oraz w instrumenty oddziaływania pośredniego w relacjach z otoczeniem zewnętrznym, uwzględniającym w szczególności rawskie organizacje pozarządowe, Starostwo Powiatowe w Rawie Mazowieckiej i podległe mu jednostki organizacyjne, jak również spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, formalne i pozaformalne zrzeszenia przedsiębiorców, itp. (por. rys. 6.). Działania koordynacyjne w ramach oddziaływania bezpośredniego będą przedmiotem działalności Koordynatora ds. Rewitalizacji oraz Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji, natomiast współpracę z pozostałymi interesariuszami zapewni Zespół Konsultacyjny ds. Rewitalizacji.

Spójność procedur, efektywne współdziałanie i komplementarność działań w trakcie realizacji programu rewitalizacji zostaną zapewnione dzięki bezpośredniej podległości Koordynatora ds. Rewitalizacji Burmistrzowi Miasta Rawa Mazowiecka. Funkcjonowanie w strukturach Urzędu Miasta Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji, którego cykliczne spotkania będą odbywać się nie rzadziej niż raz na kwartał, zapewnią trwałość relacji między jego komórkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami samorządowymi – spółkami gminnymi i miejskimi jednostkami organizacyjnymi. Efektywne współdziałanie z pozostałymi interesariuszami procesu rewitalizacji w Rawie Mazowieckiej zapewni działanie Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji, którego spotkania

odbywać się będą co najmniej raz na 6 miesięcy. Skład i zakres działania Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji oraz Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji zostaną określone Zarządzeniami Burmistrza.

TABELA 6.
ZESPOŁ ZADANIOWY DS. REWITALIZACJI
PROPONOWANY SKŁAD I GŁÓWNE ZADANIA

CZŁONKOWIE	ZADANIA
• PRZEWODNICZĄCY: BURMISTRZ LUB JEGO ZASTĘPCA; • ZASTĘPCA PRZEWODNICZĄCEGO: KOORDYNATOR DS. REWITALIZACJI; • SKARBNIK MIASTA LUB NACZELNIK WYDZIAŁU FINANSÓW I ANALIZ; • NACZELNIK WYDZIAŁU GOSPODARKI TERENAMI; • NACZELNIK WYDZIAŁU ROZWOJU GOSPODAR- CZEGO, PROMOCJI I INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ; • NACZELNIK WYDZIAŁU OŚWIATY, KULTURY, ZDROWIA I SPORTU; • NACZELNIK WYDZIAŁU GOSPODARKI KOMUNALNEJ; • PRACOWNIK ODPOWIEDZIALNY ZA WSPÓŁ- PRACĘ Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI; • DYREKTOR MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ; • ZARZĄDCA MUZEUM ZIEMI RAWSKIEJ; • PREZES RAWSKIEGO TOWARZYSTWA BUDOWNICTWA SPOŁECZNEGO SP. Z O.O.; • KOMENDANT STRAŻY MIEJSKIEJ; • RADCA PRAWNY.	• Realizacja podstawowych projektów rewitalizacyjnych, realizowanych przez Gminę Miasto Rawa Mazowiecka. • Opiniowanie kluczowych decyzji na terenie objętym Programem. • Współpraca z Koordynatorem i Biurem ds. Rewitalizacji w przygotowywaniu rocz- nych raportów z realizacji Programu. • Konsultowanie działań, które mogą mieć bezpośredni i pośredni wpływ na skutecz- ność i efektywność realizacji Programu. • W przypadku występowania zagadnień problemowych, wymagających dodatko- wych konsultacji, Przewodniczący Zespo- łu może zaprosić do udziału w pracach Zespołu inne osoby, w szczególności ekspertów w zakresie problemowych zagadnień.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Kluczowe dla skuteczności realizacji programu rewitalizacji pozostaje zrozumienie jego istoty i celów przez wszystkich pracowników samorządowych. Dlatego w pierwszym roku funkcjonowania programu wdrożony zostanie w Urzędzie Miasta Rawa Mazowiecka system szkoleń wewnętrznych dla tych z pracowników, którzy bezpośrednio nie uczestniczyli w tworzeniu Programu. Szkolenia zapewnią uświadomienie nie tylko bezpośrednich, ale i pośrednich związków poszczególnych stanowisk pracy w ramach Urzędu Miasta, z celami i przebiegiem przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Za przygotowanie systemu szkoleń i nadzór nad jego realizacją odpowiedzialne będzie Biuro Rewitalizacji.

Komplementarność działań i współdziałanie pomiędzy Urzędem Miasta a innymi interesariuszami procesu rewitalizacji – zarówno podmiotami publicznymi, jak i prywatnymi oraz podmiotami sektora obywatelskiego, zapewni z jednej strony Zespół Konsultacyjny ds. Rewitalizacji, którego spotkania odbywać się będą nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy, a z drugiej szersze włączenie w system zarządzania Miastem mechanizmów informowania, konsultacji i współdecydowania.

TABELA 7.
ZESPÓŁ KONSULTACYJNY DS. REWITALIZACJI
PROPONOWANY SKŁAD I GŁÓWNE ZADANIA

CZŁONKOWIE	ZADANIA
• PRZEWODNICZĄCY: BURMISTRZ LUB JEGO ZASTĘPCA; • ZASTĘPCA PRZEWODNICZĄCEGO: KOORDYNATOR DS. REWITALIZACJI; • DWÓCH PRZEDSTAWICIELI URZĘDU MIASTA RAWA MAZOWIECKA BĄDŹ JEDNOSTEK OR- GANIZACYJNYCH MIASTA WSKAZANYCH PRZEZ BURMISTRZA RAWY MAZOWIECKIEJ; • PRZEDSTAWICIEL RADY MIASTA RAWA MAZOWIECKA; • TRZECH PRZEDSTAWICIELI STRONY SPOŁECZNEJ; • DWÓCH PRZEDSTAWICIELI ZARZĄDCÓW NIERUCHOMOŚCI; • DWÓCH PRZEDSTAWICIELI PODMIOTÓW GOS- PODARCZYCH, W TYM SZCZEGÓLNIE SEKTOR MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW; • PRZEDSTAWICIEL POWIATOWEGO URZĘDU PRACY; • EKSPERT ZEWNĘTRZNY W ZAKRESIE REWITALIZACJI MIAST.	• Stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w procesie rewitalizacji. • Pełni funkcję opiniodawczo-doradczą wobec Burmistrza w zakresie realizacji Programu. • Opiniowanie aktualności i stopnia reali- zacji LPRMRM 2025 (zgodnie z systemem realizacji i monitoringu LPRMRM 2025). • Inicjowanie współpracy z potencjalnymi interesariuszami procesu rewitalizacji. • Opiniowanie zgłaszanych projektów rewitalizacji. • Zaangażowanie w działalność informa- cyjno-edukacyjną wspierającą proces rewitalizacji oraz proces partycypacji społecznej. • W pracach Zespołu mogą brać udział osoby spoza jego grona (przedstawiciele różnych środowisk oraz specjaliści z za- kresu działań podejmowanych na obsza- rze objętym procesami rewitalizacji) za- prośzeni przez Przewodniczącego lub jego Zastępcę. Zaproszeni goście uczestniczą w posiedzeniach z głosem doradczym bez prawa do głosowania.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

W procesie rewitalizacji administracja nie tylko informuje oraz zasięga opinii, lecz także razem z innymi podmiotami życia społeczno-gospodarczego wspólnie definiuje proble-
my i szuka najlepszych rozwiązań. W związku z powyższym, wraz z procesem nabywa-
nia kompetencji osób zaangażowanych w procesy rewitalizacyjne, następować będzie
upowszechnienie aktywnych form partycypacji społecznej i współdecydowania.
W konsekwencji, efektywne współdziałanie wynikać będzie zatem w pierwszej kolejno-
ści z aktywności Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji i Biura ds. Rewitalizacji,
a w dalszej - z upowszechniania aktywnych metod partycypacji społecznej.

X.

**SYSTEM MONITO-
ROWANIA I OCENY
SKUTECZNOŚCI
DZIAŁAŃ**

Zarządzanie procesami rewitalizacji wymaga sprawnych mechanizmów gromadzenia i przetwarzania informacji, które ilustrują procesy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe oraz zmiany zachodzące w obszarze rewitalizowanym, jego otoczeniu i całym mieście. Wdrażanie programu rewitalizacji wymusza konieczność nadzoru nad postępem prac i realizacji działań rewitalizacyjnych. Konieczna jest także ocena i weryfikacja podejmowanych działań, stąd też mechanizmy określone jako system monitoringu mają zapewnić skuteczność wdrażania zapisów programu rewitalizacji oraz jego aktualizacji.

Mechanizm monitoringu i oceny programu rewitalizacji ma na celu:

- bieżącą ocenę postępów wdrażania programu rewitalizacji;
- ocenę skutków realizowanych działań;
- obserwację zmian w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej, jakie zachodzą w obszarze rewitalizacji i całym mieście.

System monitoringu polega na stworzeniu banku strategicznych danych o procesach zachodzących w obszarze rewitalizacji oraz w całym mieście. Bank danych składa się ze wskaźników ilościowych oraz jakościowych, przy pomocy których można śledzić tempo i stopień zaawansowania realizacji działań rewitalizacyjnych oraz osiągnięcia celów rewitalizacji. Przy pomocy wskaźników i zbieranych danych obserwować można przebieg procesów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych oraz środowiskowych zachodzących wewnątrz obszaru rewitalizacji oraz w jego otoczeniu, jakim jest miasto.

Realizacja programu rewitalizacji wymaga systematycznego obserwowania zmian zachodzących w obszarze rewitalizacji i reakcji na zaobserwowane zmiany. System monitorowania ma więc umożliwić aktualizację zapisów programu rewitalizacji, a także zapewnić dostęp do rzetelnych informacji dla decydentów, partnerów społecznych i gospodarczych, a także opinii publicznej o postępach w realizacji zaplanowanych działań oraz osiągnięciu celów rewitalizacji.

Kluczowe w procesie monitoringu jest zdefiniowanie jego ram, czyli stworzenie systemu wskaźników, według których raportowane będą postępy w realizacji projektów, kierunków działań oraz celów rewitalizacji. Istotnym elementem jest częstotliwość analiz zbieranych danych wchodzących w skład systemu monitoringu. Monitorowanie realizacji programu rewitalizacji prowadzone powinno być na bieżąco, a jednym z kluczowych warunków jego skuteczności jest ciągłość i powtarzalność. Najczęściej analizy takie przeprowadza się w cyklach rocznych lub dwuletnich, co związane jest z możliwością uzyskania odpowiednich danych statystycznych. Zgromadzone dane oraz ich analiza w ramach systemu monitorowania pozwoli na ocenę zaawansowania realizacji programu rewitalizacji oraz stanowić będzie podstawę do reagowania wobec pojawiających się zmian i wyzwań.

W ramach systemu monitorowania LPRMRM 2025 będą zbierane i przetwarzane dane jakościowe i ilościowe na dwóch poziomach:

- dla obszaru rewitalizacji (dla celów rewitalizacji);
- dla całego miasta w określonych sferach.

Zarówno wskaźniki określone dla obszaru rewitalizacji, jak i całego miasta, powiązane są z cechami obszaru i celami programu rewitalizacji, których osiągnięcie ma nastąpić poprzez realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Na podstawie zebranych danych *w cyklach co dwa lata Koordynator ds. Rewitalizacji przygotowywać będzie raporty z monitoringu i realizacji programu rewitalizacji*. Koordynator ds. Rewitalizacji przedstawia Burmistrzowi raport z monitoringu, który konsultowany będzie z Zespołem Zadaniowym ds. Rewitalizacji oraz Zespołem Konsultacyjnym ds. Rewitalizacji. Po akceptacji raportu, Burmistrz przedstawia go Radzie Miasta.

Monitoring zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych oraz środowiskowych polegać będzie na zbieraniu i przetwarzaniu danych ze statystyki publicznej oraz danych z miejskich i powiatowych jednostek samorządowych, które ujęte są w zestaw wskaźników. Zaproponowany zestaw wskaźników może ulec zmianom w zależności od stopnia złożoności i kierunku procesów rozwojowych w mieście oraz dostępności danych. Bieżące aktualizowanie danych dla wskaźników pozwoli na analizę trendów w ujęciu czasowym, porównanie w różnych przekrojach czasowych kolejnych okresów raportowania ze stanem wyjściowym.

Monitoring jest procesem ciągłym i realizowany jest od początku wdrażania zapisów programu rewitalizacji, aż do jego zakończenia, a część danych monitoringowych zbierana i sprawozdawana jest także po zakończeniu realizacji programu rewitalizacji. Stąd, w roku 2017 zostanie przygotowany raport otwarcia wykorzystujący dane z roku 2016 do określenia sytuacji wyjściowej w mieście i w obszarze rewitalizacji dla planowanych działań rewitalizacyjnych. Dane zbierane będą w cyklach rocznych oraz w miarę ich dostępności. Kolejne raporty monitoringu przygotowywane będą w latach 2019, 2021 i 2023.

TABELA 8.
WSKAŹNIKI SYSTEMU MONITOROWANIA DLA OBSZARU REWITALIZACJI
(DLA CELÓW REWITALIZACJI I KIERUNKÓW DZIAŁAŃ)

WSKAŹNIK DLA OBSZARU REWITALIZACJI	CEL STRATEGICZNY 1.				CEL STRATEGICZNY 2.				CEL STRATEGICZNY 3.			
	KIERUNKI DZIAŁAŃ											
	1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	3.1.	3.2.	3.3.	
LICZBA POPEŁNIONYCH PRZESTĘPSTW I WYKROCZEŃ	✗		✗									
LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH	✗									✗	✗	
LICZBA OSÓB DŁUGO-TRWALE BEZROBOTNYCH	✗									✗	✗	
LICZBA WYDARZEŃ ORGANIZOWANYCH W PRZESTRZENIACH PUBLICZNYCH		✗	✗		•	•						
LICZBA ZGŁOSZONYCH PROJEKTÓW W RAMACH BUDŻETU OBYWATELSKIEGO	✗		✗		•							
LICZBA ZGŁOSZONYCH PROJEKTÓW W RAMACH BUDŻETU OBYWATELSKIEGO PRZEZ INICJATORÓW Z OBSZARU REWITALIZACJI	✗		✗								✗	
LICZBA OSÓB OBJĘTYCH WSPARCIEM Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ	✗	✗	✗							•		
POWIERZCHNIA OBSZARÓW OBJĘTYCH REWITALIZACJĄ				•	✗	✗	✗	•	•			
LICZBA WSPARTYCH OBIEKTÓW INFRASTRUKTURY				•	✗	✗	•					
REKULTYWOWANA PRZESTRZEŃ OTWARTA (TERENY ZIELENI)					✗		✗	✗				
LICZBA ZABYTEKÓW NIERUCHOMOŚCI OBJĘTYCH WSPARCIEM					✗	✗	✗					
LICZBA OBIEKTÓW DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	✗		✗	•	✗					•		
LICZBA OSÓB UCZESTNICZĄCYCH W ZAJĘCIACH Z EDUKACJI EKOLOGICZNEJ		•	•				•	✗				
LICZBA CZŁONKÓW ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	✗		✗			•				•		
LICZBA WOLONTARIUSZY W ORGANIZACJACH POZARZĄDOWYCH	✗		✗			•						

WSKAŹNIK DLA OBSZARU REWITALIZACJI	CEL STRATEGICZNY 1.				CEL STRATEGICZNY 2.				CEL STRATEGICZNY 3.		
	KIERUNKI DZIAŁAŃ										
	1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	3.1.	3.2.	3.3.
LICZBA OSÓB UCZESTNICZĄCYCH W ZAJĘCIACH (WARSZTATACH, SZKOLENIACH, ITP.) PODNOŚĄCYCH KOMPETENCJE ZAWODOWE	●								●	✕	✕
LICZBA OSÓB ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM, KTÓRE PODNIÓSŁY SWOJE KOMPETENCJE (SPOŁECZNE, RODZICIELSKIE LUB ŻYCIOWE)	✕		●							✕	✕
LICZBA UŁOKOWANYCH PRZEDSIĘBIORSTW									✕	●	●
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA BUDYNKÓW PODDANYCH TERMOMODERNIZACJI							●	✕			
POWIERZCHNIA OBJĘTA NADZOREM WIZYJNYM (MONITORINGIEM)	●		●		✕	✕	✕				

LEGENDA: ✕ MIARA BEZPOŚREDNIA • MIARA POŚREDNIA
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

TABELA 9.
WSKAŹNIKI SYSTEMU MONITOROWANIA DLA OBSZARU REWITALIZACJI
Z OKREŚLONYM CHARAKTEREM I JEDNOSTKAMI MIARY ORAZ ŹRÓDŁAMI DANYCH

WSKAŹNIK DLA OBSZARU REWITALIZACJI	CHARAKTER MIARY	JEDNOSTKA MIARY	ŹRÓDŁO DANYCH
LICZBA POPEŁNIONYCH PRZESTĘPSTW I WYKROCZEŃ	DESTYMULANTA	SZTUKA	KPP
LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH	DESTYMULANTA	OSOBA	PUP
LICZBA OSÓB DŁUGO-TRWALE BEZROBOTNYCH	DESTYMULANTA	OSOBA	PUP
LICZBA WYDARZEŃ ORGANIZOWANYCH W PRZESTRZENIACH PUBLICZNYCH	STYMULANTA	SZTUKA	WOKZIS UMRM
LICZBA ZGŁOSZONYCH PROJEKTÓW W RAMACH BUDŻETU OBYWATELSKIEGO	STYMULANTA	SZTUKA	WSO UMRM
LICZBA ZGŁOSZONYCH PROJEKTÓW W RAMACH BUDŻETU OBYWATELSKIEGO PRZEZ INICJATORÓW Z OBSZARU REWITALIZACJI	STYMULANTA	SZTUKA	WSO UMRM

WSKAŹNIK DLA OBSZARU REWITALIZACJI	CHARAKTER MIARY	JEDNOSTKA MIARY	ŹRÓDŁO DANYCH
LICZBA OSÓB OBJĘTYCH WSPARCIEM Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ	DESTYMULANTA	OSOBA	MOPS
POWIERZCHNIA OBSZARÓW OBJĘTYCH REWITALIZACJĄ	STYMULANTA	HA	WGT UMRM
LICZBA WSPARTYCH OBIEKTÓW INFRASTRUKTURY	STYMULANTA	SZTUKA	WRGPIE UMRM
REKULTYWOWANA PRZESTRZEŃ OTWARTA (TERENY ZIELENI)	STYMULANTA	HA	WGT/WGK UMRM
LICZBA ZABYTEKÓW NIE- RUCHOMYCH OBJĘTYCH WSPARCIEM	STYMULANTA	SZTUKA	WRGPIE UMRM
LICZBA OBIEKTÓW DOSTOSO- WANYCH DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	STYMULANTA	SZTUKA	WOKZIS UMRM
LICZBA OSÓB UCZESTNI- CZĄCYCH W ZAJĘCIACH Z EDUKACJI EKOLOGICZNEJ	STYMULANTA	OSOBA	WOKZIS UMRM
LICZBA CZŁONKÓW ORGA- NIZACJI POZARZĄDOWYCH	STYMULANTA	OSOBA	WOKZIS UMRM
LICZBA WOLONTARIUSZY W OR- GANIZACJACH POZARZĄDOWYCH	STYMULANTA	OSOBA	WOKZIS UMRM
LICZBA OSÓB UCZESTNICZĄ- CYCH W ZAJĘCIACH (WARSZ- TATACH, SZKOLENIACH, ITP.) PODNOŚĄCYCH KOMPE- TENCJE ZAWODOWE	STYMULANTA	OSOBA	WOKZIS UMRM PUP
LICZBA OSÓB ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM LUB WYKLUCZE- NIEM SPOŁECZNYM, KTÓRE PODNIOSŁY SVOJE KOMPE- TENCJE (SPOŁECZNE, RODZI- CIELSKIE LUB ŻYCIOWE)	STYMULANTA	OSOBA	MOPS
LICZBA UŁOKOWANYCH PRZEDSIĘBIORSTW	STYMULANTA	SZTUKA	WGK UMRM
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA BUDYNKÓW PODDANYCH TERMOMODERNIZACJI	STYMULANTA	M ²	WRGPIE UMRM
POWIERZCHNIA OBJĘTA NAD- ZOREM WIZYJNYM (MONITORINGIEM)	STYMULANTA	HA	WRGPIE UMRM

UŻYTE SKRÓTY:

KPP: KOMENDA POWIATOWA POLICJI W RAWIE MAZOWIECKIEJ
MOPS: MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RAWIE MAZOWIECKIEJ
PUP: POWIATOWY URZĄD PRACY W RAWIE MAZOWIECKIEJ
WGK UMRM: WYDZIAŁ GOSPODARKI KOMUNALNEJ URZĘDU MIASTA RAWA MAZOWIECKA
WGT UMRM: WYDZIAŁ GOSPODARKI TERENAMI URZĘDU MIASTA RAWA MAZOWIECKA
WOKZIS UMRM: WYDZIAŁ OŚWIATY, KULTURY, ZDROWIA I SPORTU URZĘDU MIASTA RAWA MAZOWIECKA
WRGPIE UMRM: WYDZIAŁ ROZWOJU GOSPODARCZEGO, PROMOCJI I INTEGRACJI URZĘDU MIASTA RAWA MAZOWIECKA
WSO UMRM: WYDZIAŁ SPRAW OBYWATELSKICH RAWA MAZOWIECKA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

W każdym projekcie z listy podstawowej należy opracować katalog wskaźników produktu i rezultatu wraz z określeniem wartości bazowych i docelowych. Działanie to powinno zostać przeprowadzone w ramach procedury opracowania raportu otwarcia w 2017 roku.

TABELA 10.
WSKAŹNIKI SYSTEMU MONITOROWANIA DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA

WSKAŹNIK DLA MIASTA OGÓŁEM	JEDNOSTKA MIARY	ŹRÓDŁO DANYCH
SFERA GOSPODARCZA		
LICZBA OSÓB FIZYCZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ WPISANYCH DO REJESTRU REGON NA 10 000 MIESZKAŃCÓW	OS.	GUS
LICZBA JEDNOSTEK NOWO-ZAREJESTROWANYCH W REJESTRZE REGON NA 10 000 MIESZKAŃCÓW	SZT.	GUS
LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM	SZT.	GUS
LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW DZIAŁAJĄCYCH W SEKTORZE TURYSTYKI WG PKD 2007 (SEKCJA I – ZAKWATEROWANIE I GASTRONOMIA)	SZT.	GUS
LICZBA PRZEDSIĘBIORSTW DZIAŁAJĄCYCH W SEKTORZE KULTURY WG PKD 2007	SZT.	GUS
LICZBA CAŁOROCZNYCH MIEJSC NOCLEGOWYCH W OBIEKTACH ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA NA 1000 MIESZKAŃCÓW	SZT.	GUS
DŁUGOŚĆ DRÓG ROWEROWYCH	KM	GUS
ŚRODKI FINANSOWE W BUDŻECIE MIASTA RAWA MAZOWIECKA POZYSKANE Z ZEWNĘTRZNYCH ŹRÓDEŁ (DOTACJE I SUBWENCJE KRAJOWE, EFRR, EFS, EOG, ITP.)	PLN	UMRM
ŚRODKI FINANSOWE W BUDŻECIE MIASTA RAWA MAZOWIECKA POZYSKANE Z ZEWNĘTRZNYCH ŹRÓDEŁ NA 1 MIESZKAŃCA	PLN	UMRM
SFERA SPOŁECZNA		
SALDO MIGRACJI	OS.	GUS
UDZIAŁ OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM	%	GUS
KWOTA ŚWIADCZEŃ PUBLICZNYCH Z TYTUŁU POMOCY SPOŁECZNEJ OGÓŁEM	PLN	GUS
KWOTA ŚWIADCZEŃ PUBLICZNYCH Z TYTUŁU POMOCY SPOŁECZNEJ NA OSOBĘ	PLN	GUS
DOCHODY GMINY NA 1 MIESZKAŃCA	PLN	UMRM
STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO	%	POLSKAWLICZBACH.PL
ODSETEK BEZROBOTNYCH Z WYKSZTAŁCENIEM WYŻSZYM W LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH OGÓŁEM	%	PUP
ODSETEK BEZROBOTNYCH Z GIMNAZJALNYM I NIŻSZYM W LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH OGÓŁEM	%	PUP

WSKAŹNIK DLA MIASTA OGÓŁEM	JEDNOSTKA MIARY	ŹRÓDŁO DANYCH
UDZIAŁ DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH W LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH OGÓŁEM	%	PUP
LICZBA OSÓB DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH WG WIEKU	OS.	PUP
ODSETEK DZIECI W WIEKU 3–5 LAT OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM	%	GUS
WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI BRUTTO	%	GUS
LICZBA MAŁŻEŃSTW NA 1000 MIESZKAŃCÓW	SZT.	GUS
LICZBA NIEBIESKICH KART NA TERENIE MIASTA	SZT.	MOPS
LICZBA UCZNIÓW KORZYSTAJĄCYCH Z ZAJĘĆ POZAAKADEMIALNYCH REALIZOWANYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH I GIMNAZJALNYCH	OS.	UMRM
ODSETEK LUDNOŚCI W WIEKU 15–64 LATA Z WYŻSZYM WYKSZTAŁCENIEM W LICZBIE LUDNOŚCI W TYM WIEKU OGÓŁEM	%	GUS
LICZBA LEKARZY NA 10 000 MIESZKAŃCÓW (BEZ STOMATOLOGÓW, WG PODSTAWOWEGO MIEJSCA PRACY)	OS.	GUS
LICZBA UCZESTNIKÓW IMPREZ ORGANIZOWANYCH PRZEZ DOMY KULTURY, OŚRODKI KULTURY, KLUBY, ŚWIETLICE NA 1000 MIESZKAŃCÓW	OS.	GUS
FREKWENCJA W WYBORACH DO ORGANÓW JST	%	GUS
LICZBA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH (FUNDACJE, STOWARZYSZENIA I ORGANIZACJE SPOŁECZNE) NA 10 000 MIESZKAŃCÓW	SZT.	GUS
UDZIAŁ OSÓB ODDAJĄCYCH 1% PODATKU NA RZECZ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W LICZBIE PODATNIKÓW OGÓŁEM	%	NGO.PL
LICZBA PRZESTĘPSTW NA 1000 MIESZKAŃCÓW	SZT.	GUS / KPP
LICZBA WYKROCZEŃ NA 1000 MIESZKAŃCÓW	SZT.	GUS / KPP
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA & SFERA ŚRODOWISKOWA		
LESISTOŚĆ MIASTA	%	GUS
LICZBA LUDNOŚCI KORZYSTAJĄCEJ Z SIECI WODOCIĄGOWEJ DO LICZBY MIESZKAŃCÓW OGÓŁEM	%	GUS
LICZBA LUDNOŚCI KORZYSTAJĄCEJ Z INSTALACJI KANALIZACYJNEJ DO LICZBY MIESZKAŃCÓW OGÓŁEM	%	GUS
LICZBA LUDNOŚCI KORZYSTAJĄCEJ Z OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW DO LICZBY MIESZKAŃCÓW OGÓŁEM	%	GUS
LICZBA LUDNOŚCI KORZYSTAJĄCEJ Z INSTALACJI GAZOWEJ DO LICZBY MIESZKAŃCÓW OGÓŁEM	%	GUS
UDZIAŁ DRÓG GMINNYCH O NAWIERZCHNI GRUNTOWEJ W OGÓLNEJ DŁUGOŚCI TYCH DRÓG	%	UMRM
UDZIAŁ ODPADÓW PODDANYCH ODZYSKOWI W IŁOŚCI ODPADÓW (Z WYŁĄCZENIEM KOMUNALNYCH) OGÓŁEM	%	GUS
EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA Z ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIE UCIAŹLIWYCH (PYŁOWE I GAZOWE)	T/R	GUS

WSKAŹNIK DLA MIASTA OGÓŁEM	JEDNOSTKA MIARY	ŹRÓDŁO DANYCH
UDZIAŁ POWIERZCHNI MIASTA OBJĘTY MIEJSCOWYMI PLANAMI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO W POWIERZCHNI MIASTA OGÓŁEM	%	UMRM
LICZBA WYDANYCH POZWOLEŃ NA BUDOWĘ (BUDYNKI MIESZKALNE, BUDYNKI ZBIOROWEGO ZAMIESZKANIA ORAZ NIEMIESZKALNE, OBIEKTY INŻYNIERII LĄDOWEJ I WODNEJ)	SZT.	SP
POWIERZCHNIA UZBROJONYCH TERENÓW INWESTYCYJNYCH	HA	UMRM
UDZIAŁ TERENÓW ZIELONYCH W OGÓLNEJ POWIERZCHNI MIASTA	%	GUS
LICZBA NOWYCH MIESZKAŃ ODDANYCH DO UŻYTKU	SZT.	GUS
LICZBA NOWYCH MIESZKAŃ KOMUNALNYCH/SOCJALNYCH	SZT.	UMRM
LICZBA GOSPODARSTW DOMOWYCH OCZEKUJĄCYCH NA MIESZKANIE SOCJALNE	SZT.	UMRM

UŻYTE SKRÓTY:

KPP: KOMENDA POWIATOWA POLICJI W RAWIE MAZOWIECKIEJ
GUS: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
MOPS: MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RAWIE MAZOWIECKIEJ
PUP: POWIATOWY URZĄD PRACY W RAWIE MAZOWIECKIEJ
SP: STAROSTWO POWIATOWE W RAWIE MAZOWIECKIEJ
UMRM: URZĄD MIASTA RAWA MAZOWIECKA

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Wdrażanie LPRMRM 2025 wymaga nadzoru nad postępem prac oraz oceny podejmowanych działań. Istotną rolę w tym procesie pełni ewaluacja. Pozwala ona na obiektywną ocenę podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego działań. Dostarcza informacji zwrotnych o efektach realizowanych przedsięwzięć, dzięki czemu umożliwia zwiększenie ich skuteczności i efektywności.

Ewaluacja jest systematycznym badaniem, w którym wykorzystuje się zróżnicowane metody i techniki badawcze w celu oszacowania jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych. Jest więc użytecznym i praktycznym instrumentem doskonalenia procesu rewitalizacji miasta, a także zarządzania w sferze publicznej. Ewaluacja jest nie tylko narzędziem służącym weryfikacji efektów realizacji działań i projektów rewitalizacyjnych, ale i narzędziem służącym wyjaśnianiu mechanizmów decydujących o sukcesie lub niepowodzeniu tych działań. Służy więc ona formułowaniu wniosków, ustaleniu związków przyczynowo-skutkowych między podjętymi działaniami, a osiągniętymi efektami, i na ich podstawie formułowaniu rekomendacji służących udoskonaleniu bieżących lub planowanych działań rewitalizacyjnych. Zadaniem ewaluacji jest ocena wartości i jakości działań podejmowanych przez miasto oraz interesariuszy procesu rewitalizacji oraz zweryfikowanie trafności założeń, na których oparte zostały projekty i działania rewitalizacyjne.

Ewaluacja jest narzędziem społecznej mobilizacji i zwiększa przejrzystość działań podejmowanych przez władze samorządowe, administrację i inne podmioty zaangażowane w ten proces, a przede wszystkim zwiększa przejrzystość działań finansowanych ze środków publicznych.

Ocena ewaluacyjna dotycząca jakości i efektów prowadzonych przez jednostki publiczne działań powinna zostać dokonana w oparciu o wybrane z katalogu kryteria m.in. kryterium skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałości, trafności, spójności, komplementarności, itp. (zob. tab. II.). Kryteria powinny być wybrane w zależności od tego czy ocena dotyczy całego programu rewitalizacji, czy tylko jego fragmentu, czy konkretnej interwencji, czy też konkretnego tematu. Istnieje niebezpieczeństwo, że zastosowanie różnych kryteriów może prowadzić do skrajnie różnych ocen.

System ewaluacji składa się z trzech etapów, które związane są z głównymi etapami realizacji programu rewitalizacji. Ze względu na moment realizowania badania ewaluacyjnego wyróżnia się: ewaluację *ex-ante* (na etapie tworzenia programu), ewaluację *on going* (w trakcie realizacji programu), ewaluację *ex-post* (po zakończeniu realizacji programu).

W powiązaniu z systemem monitorowania LPRMRM 2025 system ewaluacji obejmować będzie główne dwa etapy. Będzie to ewaluacja realizowana w trakcie realizacji programu rewitalizacji, w określonych odstępach czasu oraz ewaluacja *ex-post* realizowana po zakończeniu realizacji programu.

Pierwszym etapem będzie ewaluacja on going realizowana po kolejnych okresach raportowania monitoringu LPRMRM 2025 (2020 r., 2023 r.). Po 3 latach realizacji programu rewitalizacji (*on going*) konieczne jest badanie i ocena poziomu realizacji celów programu oraz wskazanie czynników negatywnych i pozytywnych, wpływających na osiągnięty poziom jego realizacji. Wykonana ewaluacja *on going* ma pomóc w dokonaniu ewentualnych korekt, które wzmocnią końcowe efekty realizacji programu rewitalizacji. Ewaluację *on going* można wykonywać wielokrotnie, najlepiej w cyklach 3-letnich. Cykl ewaluacji uzależniony powinien być od potrzeb, tzn. dokonuje się ewaluacji programu rewitalizacji w tych obszarach, które mają poważne problemy z wdrażaniem (sygnałizowane przez wyniki monitoringu). Ewaluacja ta skoncentrowana jest na doraźnych problemach i barierach we wdrażaniu programu rewitalizacji, stąd też jej zakres jest węższy niż ewaluacji *ex-post*. Polega ona na diagnozie problemów wdrażania i ich przyczyn oraz ma zidentyfikować mechanizmy mogące poprawić płynność wdrażania programu rewitalizacji. Kolejna ewaluacja programu rewitalizacji zostanie przeprowadzona w roku 2023 i służyć będzie diagnozie problemów wdrażania i ich przyczyn, ma pomóc także zidentyfikować mechanizmy mogące poprawić płynność wdrażania programu rewitalizacji. Ewaluacja realizowana w 2023 r. częściowo pomoże także w opracowaniu kolejnego programu rewitalizacji.

Po zakończeniu realizacji LPRMRM 2025 w 2026 r. wykonana powinna zostać ewaluacja *ex-post*. Jej rolą jest podsumowanie krótko- i długofalowych efektów działań, wyciągnięcie wniosków, a przede wszystkim sformułowanie rekomendacji, które posłużą do przygotowania następnych działań i projektów.

Koordynator ds. Rewitalizacji przedstawia Burmistrzowi raport z ewaluacji programu, który konsultowany będzie z Zespołem Zadaniowym ds. Rewitalizacji oraz Zespołem Konsultacyjnym ds. Rewitalizacji. Po akceptacji raportu z ewaluacji, Burmistrz przedstawia go Radzie Miasta.

TABELA 11.
WYBRANE KRYTERIA EWALUACYJNE WRAZ
Z PRZYKŁADOWYMI PYTANIAMI EWALUACYJNYMI

KRYTERIUM	OPIS	PRZYKŁADY PYTAŃ EWALUACYJNYCH
TRAFNOŚĆ	Ocenia adekwatność planowanych celów interwencji i metod jej wdrażania do problemów i wyzwań, które zostały zidentyfikowane w diagnozie.	• Czy cele odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom obszaru rewitalizacji? • Czy działania odnoszą się do problemów i zjawisk kryzysowych zidentyfikowanych w obszarze rewitalizacji?
SKUTECZNOŚĆ	Ocenia stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty.	• Czy cele programu rewitalizacji zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte? • Jakie są sukcesy podejmowanych działań rewitalizacyjnych? • Czy system zarządzania i wdrażania okazał się skuteczny?
EFEKTYWNOŚĆ	Ocenia relację między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi), a osiągniętymi efektami interwencji.	• Czy podobne efekty można było osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów? • Czy podobne efekty można osiągnąć przy niższych nakładach finansowych?
UŻYTECZNOŚĆ	Ocenia całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (zarówno tych planowanych, jak i nieplanowanych – tzw. ubocznych), odnosząc je do wyjściowej sytuacji oraz wyzwań społeczno-ekonomicznych, które były przedmiotem interwencji.	• Czy pojawiły się pozytywne efekty uboczne? • Czy interwencja przyczyniła się do rozwiązania lub zminimalizowania problemów?
TRWAŁOŚĆ	Ocenia ciągłość efektów (przede wszystkim pozytywnych) danej interwencji w perspektywie średnio- i długookresowej (zatem po zakończeniu interwencji – zwykle w 2–3 lata).	• Czy efekty działania rewitalizacyjnego okazały się trwałe w długim okresie? • Czy efekty działania rewitalizacyjnego odczuwalne są po jej zakończeniu?

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE: S. BIENIAS, T. GAPSKI, J. JĄKAŁSKI, I. LEWANDOWSKA, E. OPAŁKA, P. STRZĘBOSZEWSKI, „EWALUACJA. PORADNIK DLA PRACOWNIKÓW ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ”, MRR, WARSZAWA 2012, S. 42 & K. OLEJNICZAK, MONITORING I EWALUACJA, [W:] J. GÓRNIAK, S. MAZUR (RED.), „ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM”, MRR, WARSZAWA 2012, S. 250.

Metody i techniki badawcze dobierane są przez zespół ewaluacyjny w oparciu o wybrane kryteria i, przede wszystkim, określony cel badania ewaluacyjnego. Każda ewaluacja mimo pewnych standardów metodycznych wymaga modyfikacji i dostosowywania meto-

dyki do stawianych pytań i przedmiotów badania. W badaniu ewaluacyjnym należy więc określić:

- potrzeby informacyjne instytucji, która zleca badanie oraz zakres pytań badawczych, na które udzielona ma zostać odpowiedź;
- zakres badania, czyli ramy czasowe analizowanych interwencji;
- podejście badawcze i metody, które mają zostać zastosowane w badaniu;
- ograniczenia operacyjne – budżet, czas dany na badanie, dostępni eksperci.

W celu zapewnienia wysokiego poziomu obiektywności wyników ewaluacji LPRMRM 2025 oraz wykorzystania specjalistycznej wiedzy ekspertów zewnętrznych w analizowanym zakresie, badanie ewaluacyjne powinno zostać *zlecone niezależnemu zespołowi ewaluacyjnemu* zgodnie z potrzebami i wymogami określonymi w zamówieniu. W ramach systemu ewaluacji można jednak w zależności od kompetencji podmiotów zaangażowanych w realizację LPRMRM 2025 dokonywać ewaluacji wewnętrznej realizowanej przez te podmioty. Należy jednak zaznaczyć, że istnieje w tym przypadku ryzyko uzyskania nieobiektywnych wyników ewaluacji głównie z uwagi na niski poziom niezależności zespołu badawczego (ewaluacyjnego) złożonego z pracowników podmiotów zaangażowanych w proces realizacji zapisów programu rewitalizacji.

System ewaluacji ściśle związany jest z systemem monitoringu. Zmiany obserwowane w procesie monitorowania będą stanowiły podstawę do wykonania badań ewaluacyjnych, szczególnie ewaluacji *on going*, a także dane zbierane i gromadzone w systemie monitoringu będą wykorzystywane jako dane ilościowe w badaniach ewaluacyjnych.

W czasie realizacji poszczególnych projektów i działań rewitalizacyjnych oraz całego LPRMRM 2025 konieczne jest monitorowanie zmian zachodzących w obszarze rewitalizacji oraz jego otoczeniu. Istotne jest uchwycenie zmian oraz szybkie reagowanie na nowe zdarzenia i zmiany pojawiające się w otoczeniu skutkujące na obszar rewitalizacji. Zmiany mogą zachodzić w obszarze rewitalizacji lub poza nim oraz pozytywnie lub negatywnie wpływać na podejmowane działania, obszar rewitalizacji oraz całe miasto. Ważne jest zatem monitorowanie sytuacji w obszarze rewitalizacji oraz mieście, aby odpowiednio reagować na zmiany i dostosowywać do nich podejmowane działania.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2016-2025 jest dokumentem otwartym, co oznacza, że jego zawartość będzie systematycznie weryfikowana i aktualizowana zgodnie z potrzebami i zmianami identyfikowanymi w otoczeniu programu. Wprowadzanie modyfikacji LPRMRM 2025 w reakcji na zmiany w otoczeniu programu będzie głównie wynikiem:

- zidentyfikowania odchyleń wartości wskaźników monitoringu;
- wniosków z przeprowadzonej ewaluacji programu rewitalizacji;
- nieprzewidzianych, istotnych dla realizacji projektów i działań rewitalizacyjnych zmian w otoczeniu programu rewitalizacji.

System monitoringu i ewaluacji programu został tak zaplanowany, aby na bieżąco (regularnie) monitorować sytuację społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną,

techniczną i środowiskową w obszarze rewitalizacji oraz w całym mieście. Pozwoli to na identyfikowanie nieprzewidzianych zmian zachodzących w obszarze rewitalizacji oraz jego otoczeniu jakim jest miasto. Da też możliwość szybkiego reagowania na zmiany, modyfikacji projektów i działań w celu dostosowania ich do nowych uwarunkowań. Zidentyfikowane zmiany powinny zostać opisane, tzn. zidentyfikowany powinien być ich rodzaj i przyczyna, a także skutki dla dalszej realizacji programu. Za monitoring programu rewitalizacji oraz jego aktualizację odpowiada Koordynator ds. Rewitalizacji przy współpracy z Burmistrzem Miasta i Biurem ds. Rewitalizacji.

System monitorowania realizacji programu jest silnie powiązany z systemem wdrażania i współpracy w ramach Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji. Umożliwia on prowadzenie tzw. monitoringu „społecznego” (m.in. monitorowanie reakcji społecznych na dokonywane zmiany w obszarze rewitalizowanym), wspomagającego szybkie identyfikowanie nieprzewidzianych zmian oraz trafną i modyfikację działań lub programu rewitalizacji.

Ponadto konieczność corocznego przedstawiania informacji dotyczących realizacji LPRMRM 2025 Radzie Miasta, za co odpowiedzialny jest Burmistrz, pozwoli na bieżące monitorowanie realizowanych przedsięwzięć i uchwycenie nieprzewidzianych, a istotnych dla realizacji projektów i działań rewitalizacyjnych zmian w otoczeniu programu rewitalizacji.

Modyfikacje LPRMRM 2025 będą więc odpowiedzią na zidentyfikowane dzięki monitoringowi zmiany w sferach społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej, wnioski płynące z ewaluacji programu rewitalizacji lub też będą odpowiedzią na szczególne okoliczności, nieznane na etapie sporządzania programu, a także wynikać z istotnych potrzeb, mających wpływ na kluczowe obszary procesu rewitalizacji (m.in. zmiany przepisów prawa, pojawienie się nowego, a ważnego z punktu widzenia celów rewitalizacji projektu).

Zatem, do kluczowych ryzyk wynikających z otoczenia, a mogących wpływać na LPRMRM 2025 i powodować konieczność modyfikacji dokumentu należą m.in.:

- ryzyko o charakterze legislacyjnym – możliwość zmian w zewnętrznych przepisach prawnych mających istotny wpływ na wdrażanie LPRMRM 2025;
- ryzyko makroekonomiczne – możliwość wystąpienia gwałtownych zjawisk o charakterze gospodarczym dezaktualizujących zapisy LPRMRM 2025;
- ryzyka związane z pojawianiem się i rozstrzyganiem sporów lokalnych – możliwość wystąpienia konfliktów społecznych na rewitalizowanym obszarze wynikających z siły i skali planowanych zmian w różnych sferach.

Ewaluacja LPRMRM 2025 powinna być przeprowadzana co najmniej raz na trzy lata. Aktualizacja programu rewitalizacji przeprowadzana będzie we współpracy z interesariuszami rewitalizacji i potencjalnymi beneficjentami, z zachowaniem zasady partycypacji.

The background of the entire page is a photograph of a group of people, including children and adults, riding bicycles in a park-like setting with trees. The image is overlaid with a semi-transparent blue filter. On the right side, there is a large, stylized white graphic of a building with multiple peaks and a base, resembling a castle or a modern architectural structure.

XI.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W PROCESIE REWITALIZACJI RAWY MAZO- WIECKIEJ

Program rewitalizacji jest dokumentem strategicznym, którego skutki realizacji odczuwane będą przez wszystkie podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizacji, stąd też konieczność zaangażowania do prac nad przygotowaniem i przy jego wdrażaniu szerokiego grona przedstawicieli sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego.

Dla powodzenia realizacji LPRMRM 2025 należy przyjąć tzw. zasadę partnerstwa, która ma zapewnić współpracę poszczególnych uczestników procesu rewitalizacji (m.in. instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, mieszkańców) oraz zasadę partycypacji społecznej, czyli prowadzenia dialogu społecznego, a także włączenia w proces decydowania i realizowania działań rewitalizacyjnych różnych podmiotów oraz społeczności lokalnej.

Partycypacja społeczna w procesie rewitalizacji w mieście Rawa Mazowiecka wpisana jest w ten proces jako fundament działań. W Rawie Mazowieckiej na każdym etapie procesu rewitalizacji, począwszy od diagnozy poprzez programowanie, wdrażanie i monitorowanie, biorą udział przedstawiciele różnych grup społeczno-ekonomicznych, zwani również interesariuszami procesu. W mieście Rawa Mazowiecka dla powodzenia procesu rewitalizacji konieczna jest integracja i współpraca wielu aktorów ze sfery społecznej, ekonomicznej. Skonsolidowanie wysiłków różnych podmiotów na rzecz wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest ważnym czynnikiem sukcesu.

LPRMRM 2025 został przygotowany w procesie szerokiej partycypacji społecznej, przy wykorzystaniu aktywnych form, a więc nieograniczających się jedynie do informacji czy konsultacji działań władz lokalnych. LPRMRM 2025 jest dokumentem strategicznym, którego skutki realizacji odczuwane będą przez wszystkie podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizacji, stąd też konieczność zaangażowania do prac nad przygotowaniem i przy jego wdrażaniu szerokiego spektrum przedstawicieli sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego. Każdemu etapowi prac związanych z dokumentem towarzyszyła zasada włączenia różnych środowisk i partnerów. Zbierane były propozycje rozwiązań, projektów, pomysłów na zadania.

Proces partycypacji społecznej zależy od wielu czynników, w tym m.in. od jakości komunikacji, dojrzałości obywatelskiej mieszkańców oraz chęci współpracy między nimi, władzą samorządową, przedstawicielami podmiotów sektora społecznego i prywatnego. Proces komunikacji między podmiotami zależy od skuteczności dwustronnego przepływu informacji, co oznacza, że nie tylko władza samorządowa, jako podmiot zarządzający i koordynujący proces rewitalizacji, ma za zadanie informować stronę społeczną, przedstawicieli podmiotów sektora prywatnego o planowanych działaniach i zamierzeniach, ale także społeczność lokalna powinna mieć możliwość artykułowania swoich potrzeb, wyrażania opinii na dany temat, dzielenia się wiedzą i doświadczeniem w zakresie podejmowanych działań, czy też inicjowania i zgłaszania własnych pomysłów, rozwiązań i projektów. W procesie rewitalizacji, który skoncentrowany jest na wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego obszaru rewitalizacji przy zaangażowaniu wielu partnerów i interesariuszy, współpraca i jakość komunikacji są niezwykle istotne. Stąd też w programie rewitalizacji przyjęto ogólne zasady, którymi kierować się będą władze samorządowe we współpracy z interesariuszami procesu rewitalizacji:

- Dwustronny przepływ informacji;
- Rzetelne diagnozowanie sytuacji i rzetelne prezentowanie informacji;
- Angażowanie społeczności na możliwie wielu etapach działań rewitalizacyjnych;
- Powszechność, wieloetapowość i różnorodność form konsultacji społecznych.

W celu zaangażowania w planowanie i realizację działań rewitalizacyjnych jak największej grupy mieszkańców, w tym z obszaru rewitalizacji oraz przedstawicieli podmiotów sektora pozarządowego (fundacje, stowarzyszenia, spółdzielnie socjalne, itp.) oraz przy wykorzystaniu doświadczeń z etapu opracowania LPRMRM 2025, zakłada się ustalenie stałego systemu komunikacji Koordynatora ds. Rewitalizacji oraz Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji z mieszkańcami. W ramach promocji i informacji o LPRMRM 2025 oraz w ramach realizowanych działań rewitalizacyjnych podejmowane będą m.in. takie aktywności jak:

- Umieszczanie na stronie internetowej Urzędu Miasta informacji o postępach we wdrażaniu programu oraz realizacji działań rewitalizacyjnych;
- Umieszczanie na tablicach ogłoszeń w miejscach publicznie dostępnych informacji o postępach we wdrażaniu programu oraz działań rewitalizacyjnych;
- Bieżące informowanie przez Burmistrza Miasta mediów lokalnych o postępach we wdrażaniu programu oraz realizacji działań rewitalizacyjnych;
- Bieżące publikowanie w mediach społecznościowych informacji o postępach we wdrażaniu programu oraz realizacji działań rewitalizacyjnych;
- Organizacja cyklicznych spotkań z przedstawicielami podmiotów społecznych i gospodarczych w ramach Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji.

Istotnym celem wymienionych wyżej działań jest także budowanie pozytywnego wizerunku obszaru rewitalizacji, jako miejsca bezpiecznego, atrakcyjnego pod względem zamieszkania, jak i spędzania wolnego czasu.

Ponadto prowadzone w toku prac nad projektem programu rewitalizacji analizy oraz działania wykazały ograniczone zaufanie mieszkańców do siebie nawzajem oraz do władz samorządowych, stąd też konieczna wydaje się być kontynuacja działań o charakterze edukacyjnym w zakresie rewitalizacji oraz partycypacji, a także wskazane są działania mające poprawić relacje wewnątrz społeczności miasta Rawa Mazowiecka. Stąd też władze samorządowe dbać będą o:

- Inicjowanie i prowadzenie dialogu społecznego pomiędzy różnymi podmiotami w procesie rewitalizacji;
- Budowanie trwałej sieci partnerstwa na rzecz rozwoju gminy, w tym szczególnie rozwoju obszaru rewitalizacji;
- Kojarzenie partnerów do wspólnych przedsięwzięć oraz projektów, poprzez tworzenie klimatu wymiany pomysłów, doświadczeń, informacji o potencjale i potrzebach.

Zaangażowanie mieszkańców i interesariuszy sektora społecznego i prywatnego nie oznacza tylko delegowania odpowiedzialności, lecz zwiększa prawdopodobieństwo realizacji działań odpowiadających na potrzeby mieszkańców i podmiotów funkcjonujących w obszarze rewitalizacji. Współpraca z interesariuszami ma także na celu zminimalizowanie ryzyka realizacji niefortunnych działań, z punktu widzenia mieszkańców,

organizacji pozarządowych, podmiotów gospodarczych i innych działających na tym terenie. Współpraca z interesariuszami buduje i wzmacnia poczucie odpowiedzialności za podejmowane w obszarze rewitalizacji działania oraz wzmacnia poczucie przynależności do wspólnoty i zwiększa poziom identyfikacji mieszkańców, użytkowników z rewitalizowanym obszarem.

Proces włączania interesariuszy w budowanie LPRMRM 2025 został zrealizowany poprzez działania informacyjno-konsultacyjne, identyfikowanie potrzeb w obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji oraz poprzez aktywne uczestnictwo interesariuszy w generowaniu działań i projektów rewitalizacyjnych. Działania informacyjno-konsultacyjne i aktywizujące lokalną społeczność Rawy Mazowieckiej do udziału w budowaniu LPRMRM 2025 realizowane były przez cały okres tworzenia dokumentu.

Ponadto, współpraca z interesariuszami procesu rewitalizacji na etapie tworzenia LPRMRM 2025 skoncentrowana była na bezpośrednim ich zaangażowaniu w identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych, a także w planowanie konkretnych przedsięwzięć o charakterze podstawowym i uzupełniającym, które realizowane będą w najbliższych latach. Interesariuszami, których udało się pozyskać do realizacji przedsięwzięć podstawowych w ramach programu rewitalizacji są podmioty głównie z sektora społecznego oraz publicznego przy współpracy z podmiotami z sektora prywatnego. Są to podmioty zarówno z obszaru rewitalizacji, jak i z pozostałej części miasta.

Współpraca z interesariuszami procesu rewitalizacji będzie więc kontynuowana na etapie wdrażania programu przy wykorzystaniu zebranych dotychczasowych praktyk i doświadczeń, ale przede wszystkim ulegnie rozszerzeniu m.in. poprzez włączenie mechanizmów takich jak powołanie Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji, wydzielenie budżetu obywatelskiego dla obszaru rewitalizacji oraz inicjatywę lokalną. Władze lokalne, zdając sobie sprawę z wciąż niskiego zaangażowania interesariuszy w proces rewitalizacji, prowadzić będą również na podstawie zdobytych doświadczeń działania informacyjne i edukacyjne w celu podniesienia świadomości mieszkańców w zakresie idei, celów rewitalizacji miasta i zaangażowania w lokalne działania.

Wykorzystanie mechanizmów włączania mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji powinno uaktywnić potencjalnych sojuszników, a także interesariuszy, którzy są obojętni lub u których brak informacji i świadomości powoduje, że nie postrzegają oni siebie jako beneficjentów rewitalizacji. Szczególnie cenne wydaje się zaangażowanie organizacji pozarządowych oraz instytucji kultury, sportu i edukacji, które poprzez generowanie i realizację projektów społecznych mogą budować i wzbogacać ofertę w rewitalizowanym obszarze.

Skuteczny i efektywny udział różnych interesariuszy w procesie rewitalizacji zapewnić ma kontynuacja działań władz samorządowych w zakresie komunikacji m.in. poprzez stronę internetową urzędu, w tym podstronę dedykowaną specjalnie rewitalizacji w Rawie Mazowieckiej, która będzie źródłem wiedzy o realizowanych w tym zakresie działaniach rewitalizacyjnych różnych podmiotów, a także o samym programie rewitalizacji oraz postępach w jego wdrażaniu. Na stronie zawarte będą dane kontaktowe podmiotów prowadzących poszczególne projekty, bieżące informacje o postępie prac,

wydarzeniach związanych z projektami itp. Umożliwi to włączenie się w działania projektowe zainteresowanych mieszkańców, przedsiębiorców i grup aktywnych, wymianę informacji, czy opinii. Władze samorządowe Rawy Mazowieckiej podejmować będą działania informacyjno-edukacyjne na rzecz promocji programu rewitalizacji i zwiększania świadomości mieszkańców w zakresie rewitalizacji. Ponadto organizowane będą spotkania z partnerami oraz grupami beneficjentów oraz mieszkańców z obszaru rewitalizacji. Ważnym zadaniem będzie systematyczne informowanie mieszkańców Rawy Mazowieckiej o podejmowanych działaniach rewitalizacyjnych oraz podawanie do publicznej wiadomości okresowych raportów z realizacji programu rewitalizacji.

Przy Burmistrzu Miasta Rawa Mazowiecka powołany zostanie Zespół Konsultacyjny ds. Rewitalizacji. Zespół Konsultacyjny ds. Rewitalizacji jest społecznym ciałem opiniodawczo-doradczym działającym przy Burmistrzu Miasta Rawa Mazowiecka i współpracującym z komórkami w Urzędzie Miasta Rawa Mazowiecka odpowiedzialnymi za proces rewitalizacji, czyli Koordynatorem ds. Rewitalizacji, Biurem ds. Rewitalizacji oraz Zespołem Zadaniowym ds. Rewitalizacji (por. s. 99 i 100). Zespół Konsultacyjny ds. Rewitalizacji stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami miasta Rawa Mazowiecka w zakresie rewitalizacji w celu wypracowania rozwiązań uzgodnionych i akceptowanych przez wszystkich uczestników procesu rewitalizacji miasta.

Do głównych zadań Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji należeć będą m.in.:

- Współpraca i dialog interesariuszy z organami miasta w procesie rewitalizacji;
- Pełnienie funkcji opiniodawczo-doradczej wobec Burmistrza w zakresie realizacji programu rewitalizacji;
- Opiniowanie aktualności i stopnia realizacji LPRMRM 2025 (zgodnie z systemem realizacji i monitoringu LPRMRM 2025);
- Inicjowanie współpracy z potencjalnymi interesariuszami procesu rewitalizacji;
- Opiniowanie zgłaszanych projektów rewitalizacji;
- Pomoc w rozstrzyganiu konfliktów występujących pomiędzy różnymi grupami interesariuszy procesu rewitalizacji;
- Zaangażowanie w działalność informacyjno-edukacyjną wspierającą proces rewitalizacji oraz proces partycypacji społecznej.

Działanie Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji, którego spotkania odbywać się będą co najmniej raz na 6 miesięcy, ma zapewnić efektywne współdziałanie z pozostałymi interesariuszami procesu rewitalizacji w Rawie Mazowieckiej.

W skład Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji może wchodzić nie więcej niż czternastu członków, w tym m.in.:

- Burmistrz lub jego Zastępca (Przewodniczący Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji);
- Koordynator ds. Rewitalizacji (Zastępca Przewodniczącego Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji);
- dwóch przedstawicieli Urzędu Miasta Rawa Mazowiecka bądź jednostek organizacyjnych Miasta wskazanych przez Burmistrza Rawy Mazowieckiej;

- przedstawiciel Rady Miasta Rawa Mazowiecka;
- trzech przedstawicieli strony społecznej;
- dwóch przedstawicieli zarządców nieruchomości;
- dwóch przedstawicieli podmiotów gospodarczych, w tym szczególnie sektor małych i średnich przedsiębiorstw;
- ekspert zewnętrzny w zakresie rewitalizacji miast.

Przedstawiciele strony społecznej, jak i podmiotów gospodarczych zostaną wybrani w drodze otwartej procedury. Skład i zakres działania Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji zostaną określone zarządzeniami Burmistrza Rawy Mazowieckiej. Obsługa organizacyjna prac Zespołu zapewniona zostanie przez Koordynatora ds. Rewitalizacji oraz Biuro ds. Rewitalizacji.

W pracach Zespołu Konsultacyjnego ds. Rewitalizacji mogą brać udział osoby spoza jego grona (przedstawiciele różnych środowisk oraz specjaliści z zakresu działań podejmowanych na obszarze objętym procesami rewitalizacji) zaproszeni przez Przewodniczącego lub jego Zastępcę. Zaproszeni goście uczestniczą w posiedzeniach z głosem doradczym bez prawa do głosowania.

Realizacja projektów w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie mogła odbywać się również w partnerstwie Miasta Rawa Mazowiecka z organizacjami pozarządowymi. Zasady tworzenia partnerstw wymagają szczegółowego sprecyzowania, skonsultowania z organizacjami pozarządowymi i zapisania w Programie Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Partnerstwo będzie mogło być zawiązane z inicjatywy Miasta Rawa Mazowiecka oraz z inicjatywy organizacji pozarządowej. W przypadku, gdy z inicjatywą wystąpi Miasto Rawa Mazowiecka, będzie musiało ogłosić nabór na partnerów w drodze otwartego konkursu ofert. Ogłoszenie zamieszczone powinno być na stronie internetowej, w BIP-ie i na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta w celu umożliwienia potencjalnym partnerom zapoznania się z inicjatywą i zgłoszenia zamiaru wspólnego działania. W przypadku, gdy z inicjatywą wystąpi organizacja pozarządowa, przedstawi ona Miastu Rawa Mazowiecka koncepcję zawierającą cel zadania, założenia merytoryczne, planowane działania i budżet oraz proponowany udział samorządu w projekcie.

W przypadku, gdy partnerstwo ma zaistnieć w kontekście projektów ubiegających się o dofinansowanie ze środków RPO WŁ na lata 2014-2020, muszą być zachowane zasady i procedura przewidziana w art. 33 i 34 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.

Koncentrację działań, środków finansowych oraz zaangażowanie lokalnej społeczności w proces rewitalizacji wzmocnić ma także realizacja budżetu obywatelskiego w obszarze rewitalizacji. W ramach budżetu obywatelskiego w Rawie Mazowieckiej w pierwszych trzech latach realizacji programu rewitalizacji 1/4 środków finansowych budżetu obywatelskiego przeznaczona zostanie na realizację projektów zgłaszanych przez społeczność Rawy Mazowieckiej do realizacji w obszarze rewitalizacji. Wielkość środków

może ulec zmianie w kolejnych latach. Szczegółowy regulamin oraz pula środków finansowych określona zostanie w drodze stosownej uchwały Rady Miasta Rawa Mazowiecka.

Dla wzmocnienia zaangażowania społeczności lokalnej w proces rewitalizacji władze samorządowe przeprowadzą działania informacyjno-promocyjne formuły inicjatywy lokalnej, które będą miały na celu uświadomienie mieszkańcom oraz przedstawicielom sektora społecznego oraz prywatnego możliwości realizowania małych działań na rzecz wychodzenia z sytuacji kryzysowej w obszarze rewitalizacji przy równoczesnym zaangażowaniu społeczności lokalnej oraz samorządu. Mechanizm wsparcia zmian w obszarze rewitalizacji realizowany w formule inicjatywy lokalnej ma sprzyjać włączeniu mieszkańców w proces pozytywnych zmian.

XII.

**POWIĄZANIA
LPRMRM 2025
Z DOKUMENTAMI
STRATEGICZNYMI
I PLANISTYCZNYMI
GMINY**

LPRMRM 2025 wpisuje się w obraną przez władze lokalne politykę rozwoju, artykułowaną w dotychczas uchwalonych dokumentach strategicznych i planistycznych miasta. LPRMRM 2025 koresponduje z kluczowymi, strategicznymi dokumentami, takimi jak:

- Strategia Rozwoju Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2014-2020, załącznik do Uchwały Nr XXXVIII/297/14 Rady Miasta Rawa Mazowiecka z dnia 16 lipca 2014 r.;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Rawa Mazowiecka, załącznik nr 1 do Uchwały nr XXXVIII/295/14 Rady Miasta Rawa Mazowiecka z dnia 16 lipca 2014 r.;
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021, załącznik do Uchwały nr IV/15/15 Rady Miasta Rawa Mazowiecka z dnia 27 stycznia 2015 r.;
- Program Wspierania Rodziny dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2016-2018, załącznik do Uchwały XIV/105/16 Rady Miasta Rawa Mazowiecka z dnia 25 lutego 2016 r.;
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2015 – 2018, załącznik do Uchwały VIII/53/15 z dnia 26 sierpnia 2015 r.

XII.1.

POWIĄZANIA LPRMRM 2025 ZE STRATEGIĄ ROZWOJU MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2014–2020

LPRMRM 2025 na poziomie diagnozy, celów strategicznych, jak i strategicznych kierunków działań, jest spójny z koncepcją rozwoju miasta Rawa Mazowiecka określoną w Strategii Rozwoju Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2014-2020 (SRMRM). Wychodzi naprzeciw wyzwaniom rozwojowym zidentyfikowanym w SRMRM. Wyzwaniami tymi są:

- kreatywny kapitał ludzki;
- rozwój miasta jako ośrodka wielofunkcyjnego;
- dostęp do dobrej jakości usług publicznych;
- zmniejszenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego;
- ochrona zasobów przyrodniczych.

Trzy kluczowe cele strategiczne LPRMRM 2025, tj.: Poprawa jakości życia i wzmacnianie kapitału społecznego (cel 1.), Wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznych oraz jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego (cel 2.), Budowanie kapitału ludzkiego i tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego (cel 3.) są odpowiedzią na powyższe wyzwania, potrzeby i oczekiwania środowiska lokalnego (rys. 7).

RYSUNEK 7.

WYZWANIA ROZWOJOWE MIASTA A CELE STRATEGICZNE LPRMRM 2025

GŁÓWNE WYZWANIA ROZWOJOWE DLA RAWY MAZOWIECKIEJ WSKAZANE W STRATEGII ROZWOJU

- **KREATYWNY KAPITAŁ LUDZKI:** ZWIĘKSZENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI, KREATYWNEGO KAPITAŁU LUDZKIEGO, AKTYWNEGO ZAWODOWO WE WSZYSTKICH KATEGORIACH WIEKOWYCH; URUCHOMIENIE NIEWYKORZYSTANYCH ZASOBÓW PRACY;
- **ROZWÓJ MIASTA JAKO OŚRODKA WIELOFUNKCYJNEGO:** LEPSZE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO DO WZROSTU ZATRUDNIENIA; KSZTAŁTOWANIE I POPRAWA ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ INTENSYFIKACJA PROCESÓW REWITALIZACJI;
- **DOSTĘP DO DOBREJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH:** ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM DOSTĘPU DO DOBREJ JAKOŚCI USŁUG EDUKACJI, ZDROWIA, KULTURY I REKREACJI ORAZ INFRASTRUKTURY TELEINFORMATYCZNEJ I TECHNICZNEJ.
- **ZMNIEJSZENIE SKALI UBÓSTWA I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO:** ZMNIEJSZENIE SKALI UBÓSTWA I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO DLA POBUDZANIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO; DZIAŁANIA UKIERUNKOWANE NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA DYSKRYMINACJI.
- **OCHRONA ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH:** OCHRONA STANU I POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO ORAZ RACJONALNE WYKORZYSTANIE JEGO ZASOBÓW JAKO POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO DLA TURYSTYKI.

CELE STRATEGICZNE LPRMRM 2025

- **CEL STRATEGICZNY 1. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA I WZMACNIANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO,** KONCENTRUJE SVOJĄ UWAGĘ NA PROBLEMACH I DZIAŁANIACH O CHARAKTERZE SPOŁECZNO-INFRASTRUKTURALNYM;
- **CEL STRATEGICZNY 2. WZROST ATRAKCYJNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH ORAZ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO,** KONCENTRUJE SVOJĄ UWAGĘ NA PROBLEMACH I DZIAŁANIACH O CHARAKTERZE PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWYM;
- **CEL STRATEGICZNY 3. BUDOWANIE KAPITAŁU LUDZKIEGO I TWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU GOSPODARCZEGO,** KONCENTRUJE SVOJĄ UWAGĘ NA PROBLEMACH I DZIAŁANIACH O CHARAKTERZE GOSPODARSTWA SPOŁECZNYM I INFRASTRUKTURALNYM.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE STRATEGII ROZWOJU MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2014–2020

LPRMRM 2025 przyczynia się do realizacji celu generalnego SRMRM, tj. poprawy jakości życia mieszkańców poprzez prowadzenie polityki zrównoważonego rozwoju cywilizacyjnego miasta, budowanie więzi społecznych oraz wzrostu znaczenia Rawy Mazowieckiej na arenie regionalnej i krajowej. Zaprojektowane strategiczne kierunki działań rewitalizacyjnych zarówno bezpośrednio i pośrednio wpisują się w priorytety rozwojowe sformułowane w SRMRM tj.:

- Rozwój bazy ekonomicznej miasta;
- Rozwój kapitału ludzkiego i aktywizacja rynku pracy;
- Poprawa standardów infrastrukturalnych;
- Rozwój funkcji wyższego rzędu;
- Stała poprawa struktury funkcjonalno-przestrzennej (ładu przestrzennego).

Równoległe cele operacyjne Strategii znajdują odzwierciedlenie w strategicznych kierunkach działań LPRMRM 2025.

TABELA 12.
POWIĄZANIA STRATEGICZNYCH KIERUNKÓW DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH
W LPRMRM 2025 W KONTEKŚCIE PRIORYTETÓW ROZWOJOWYCH MIASTA
W SRMRM 2014–2020

SRMRM 2014–2020: PRIORYTETY ROZWOJOWE CELE OPERACYJNE	LPRMRM 2025: STRATEGICZNE KIERUNKI DZIAŁANIA
ROZWÓJ BAZY EKONOMICZNEJ MIASTA • URZĄDZANIE I PROMOCJA STREF BIZNESU • ROZWÓJ INFRASTRUKTURY LOKALNEGO HANDLU • TWORZENIE ZINTEGROWANEGO SYSTEMU PROMOCJI MIASTA W DZIEDZINIE TURYSTYKI, REKREACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI • WSPIERANIE ROZWOJU TURYSTYKI POPRZECZ WYKORZYSTANIE ZABYTEKÓW, WYDARZENIA KULTURALNE ORAZ WALORY NATURALNE • OPRACOWANIE I PROMOCJA PRODUKTÓW I ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH	2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3.
ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO I AKTYWIZACJA RYNKU PRACY • AKTYWIZACJA ZAWODOWA ABSOLWENTÓW ORAZ OSÓB POZOSTAJĄCYCH BEZ PRACY • WYRÓWNANIE SZANS EDUKACYJNYCH DZIECI I MŁODZIEŻY (REALIZACJA PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH) • WSPIERANIE TWORZENIA NOWYCH MIEJSC PRACY (W TYM M.IN. SAMOZATRUDNIENIE, ORGANIZOWANIE ROBÓT PUBLICZNYCH) • ROZWÓJ PLACÓWEK SZKOLENIA ZAWODOWEGO I ZMIAN KWALIFIKACJI • UMACNIANIE PLACÓWEK SZKOLNICTWA ŚREDNIEGO • TWORZENIE WARUNKÓW IMIGRACJI ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH DO MIASTA • BUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO (WZMACNIANIE WIĘZI LOKALNYCH I BUDOWANIE TOŻSAMOŚCI, WSPIERANIE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ, PODNOSZENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW)	1.1., 1.2., 1.3., 3.1., 3.2., 3.3.
POPRAWA STANDARDÓW INFRASTRUKTURALNYCH • UZUPEŁNIANIE SIECI I MODERNIZACJA UKŁADU KOMUNIKACYJNEGO WRAZ Z INFRASTRUKTURĄ TOWARZYSZĄCĄ (W TYM: PARKINGI, CHODNIKI, ŚCIEŻKI ROWEROWE, OŚWIECENIE, URZĄDZENIA BEZPIECZEŃSTWA RUCHU) • USPRAWNIANIE SYSTEMU ENERGETYCZNEGO (GAZ, C.O., ELEKTROENERGETYKA) • MODERNIZACJA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH I PRZYGOTOWYWANIE TERENÓW DLA BUDOWNICTWA • MODERNIZACJA ISTNIEJĄCEJ BAZY ORAZ UZUPEŁNIANIE WYPOSAŻENIA TECHNICZNEGO MIEJSCOWYCH PLACÓWEK SŁUŻBY ZDROWIA, OŚWIATY, KULTURY I SPORTU • STAŁA POPRAWA FUNKCJONOWANIA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ (W TYM DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH) I PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI MIESZKAŃCÓW MIASTA • PRZYWRACANIE OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM WARUNKÓW (INSTYTUCJONALNYCH I MATERIALNYCH) DO SPRAWNEGO FUNKCJONOWANIA W ŻYCIU SPOŁECZNYM I ZAWODOWYM • STAŁA POPRAWA LOKALNEGO SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA CYWILNEGO, SANITARNEGO I EKOLOGICZNEGO	1.2., 1.4., 2.1., 2.2., 2.4., 3.1., 3.2., 3.3.

ROZWÓJ FUNKCJI WYŻSZEGO RZĘDU	1.2., 2.2., 2.3.
• ROZWÓJ DÓBR I PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH • ZMNIEJSZENIE LUKI CYWILIZACYJNEJ POPRZECZ MODERNIZACJĘ I ROZBUDOWĘ INFRASTRUKTURY KULTURY • ROZWÓJ BAZY SPORTOWEJ I REKREACJI • PODEJMOWANIE INICJATYW KULTURALNYCH • ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I AKTYWNA OCHRONA ZABYTKÓW	
STAŁA POPRAWA STRUKTURY FUNKCJONALNO–PRZESTRZENNEJ (ŁADU PRZESTRZENNEGO)	1.4., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4.
• REWITALIZACJA ZANIEDBANYCH FRAGMENTÓW PRZESTRZENI PUBLICZNYCH W MIEŚCIE (W TYM PODNIESIENIE RANGI FUNKCJI ŚRÓDMIEJSKIEJ) ORAZ ZESPOŁÓW MIESZKANIOWYCH • ROZWÓJ I KSZTAŁTOWANIE ZRÓŻNICOWANYCH FORM ŚRODOWISKA MIESZKANIOWEGO • KSZTAŁTOWANIE TERENÓW ZIELENI I REKREACJI	

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE STRATEGII ROZWOJU MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2014–2020

XII.2.

POWIĄZANIA LPRMRM 2025 ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA RAWA MAZOWIECKA

Zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Rawa Mazowiecka (SUiKZPMRM) struktura miasta w części centralnej, tj. w granicach określonych rzekami Rawką i Rylką, ul. Targową, ul. Reymonta, drogą ekspresową, ul. Przemysłową i ul. Browarną, wymaga uzupełniania zabudowy, wymiany lub rewitalizacji zabudowy zdekapitalizowanej, stopniowej redukcji funkcji produkcyjnych na rzecz funkcji usługowych.

Z perspektywy LPRMRM 2025 kluczowe wskazania w ramach SUiKZPMRM dotyczą działań w zakresie ochrony przestrzeni miasta Rawa Mazowiecka tj.:

- utrzymania skali zabudowy i sieci ulic w najstarszej części miasta, objętej strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej;
- ograniczania realizacji dominant wysokościowych na fragmentach wyżynnych obszaru miasta;
- utrzymania bez zabudowy korytarza ekologicznego rzeki Rawki i rzeki Rylki;

- utrzymania dróg jako głównych osi urbanistycznych.

RYSUNEK 8.
PRIORYTETY DZIAŁAŃ W OBSZARZE REWITALIZACJI
WSKAZYWANE W SUIKZPMRM

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
 ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA RAWA MAZOWIECKA

Zakłada się, że rozwój przestrzenny na terenie miasta będzie odbywał się w sferze mieszkalnictwa, miejsc pracy i rekreacji. Szczególne wytyczne w wymienionych sferach odnoszą się do części centralnej miasta. Kluczowe zapisy dotyczą przestrzeni publicznej, która integruje powyższe sfery i ma istotne znaczenie dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości zamieszkania, rozwijania aktywności społecznej i budowania więzi - pl. Piłsudskiego, ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego i pl. Wolności. (rys. 8.).

W sferze mieszkalnictwa realizowana będzie zasada pierwszeństwa dogęszczania istniejącej zabudowy i koncentracji funkcji mieszkalnych na wyznaczonych do tego celu terenach. Z perspektywy procesów rewitalizacji istotne jest podnoszenie standardu budynków nadających się do modernizacji, likwidacja zabudowy substandardowej, realizacja zabudowy plombowej zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi w obszarach przebudowy i rehabilitacji zabudowy w strefie śródmiejskiej. Zgodnie ze wskazanym podejściem w części zapisów poświęconych miejscom pracy zakłada się lokalizowanie i promowanie usług o znaczeniu ogólnomiejskim i powiatowym w centralnej części miasta. Rozwój miejsc rekreacji wiąże się z:

- wyeksponowaniem walorów turystycznych miasta poprzez wnioskowanie o nadanie statusu pomnika historii układowi urbanistycznemu w strefie staromiejskiej;
- ochroną terenów zieleni parkowej z wyeksponowaniem rekreacyjnego potencjału tych terenów poprzez wprowadzenie ścieżek pieszych i rowerowych.

LPRMRM 2025 stanowi komplementarne w stosunku do SUIKZPMRM opracowanie, uszczegóławia i zoperacjonalizuje je poprzez strategiczne kierunki działań i wskazane projekty rewitalizacyjne. Jego zapisy są naturalną kontynuacją zapisów planistycznych

Studium i narzędziem realizacji polityki przestrzennej miasta. Tabela 13. pozwala na identyfikację związków LPRMRM 2025 ze SUIKZPMRM.

TABELA 13.
IDENTYFIKACJA ZWIĄZKÓW POMIĘDZY LPRMRM 2025 A SUIKZPMRM

SUIKZPMRM: GŁÓWNE OBSZARY WYZWAŃ W ZAKRESIE OCHRONY I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENI	LPRMRW 2025: STRATEGICZNE KIERUNKI DZIAŁANIA
BUDOWANIE ŁADU PRZESTRZENNEGO	1.2., 1.4., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 3.1.
• REWITALIZACJA ZANIEDBANYCH OBSZARÓW I ZESPOŁÓW MIESZKANIOWYCH • ROZWÓJ I KSZTAŁTOWANIE ZRÓŻNICOWANYCH FORM ŚRODOWISKA MIESZKANIOWEGO • KSZTAŁTOWANIE I URZĄDZANIE TERENÓW USŁUGOWYCH • KSZTAŁTOWANIE I PODNOSZENIE RANGI FUNKCJI ŚRÓDMIEJSKICH • KSZTAŁTOWANIE TERENÓW ZIELENI I REKREACJI	
ROZWÓJ FUNKCJI WYŻSZEGO RZĘDU	1.2., 1.4., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4.
• OCHRONA ZABYTEKÓW POPRZECZ STWORZENIE OPTIMALNYCH WARUNKÓW ICH WYKORZYSTANIA • MODERNIZACJA ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH I PRZYGOTOWANIE TERENÓW DLA BUDOWNICTWA • STAŁA POPRAWA LOKALNEGO SYSTEMU BEZPIECZEŃ – STWA CYWILNEGO, SANITARNEGO I EKOLOGICZNEGO	

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA RAWA MAZOWIECKA

XII.3.

POWIĄZANIA LPRMRM 2025 Z PROGRAMEM OCHRONY ŚRODO- WISKA DLA GMINY MIASTO RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2014–2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018–2021

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Rawa Mazowiecka na lata 2014-2017 z perspektywą na lata 2018-2021 wspomaga dążenie władz lokalnych do intensyfikacji działań w zakresie ochrony środowiska i rozwoju jego walorów, sukcesywnego ograniczenia degradacji środowiska oraz racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska.

Wskazane w nim cele średniookresowe do roku 2021 oraz zadania znajdują odzwierciedlenie w strategicznych kierunkach działań zapisanych w LPRMRM 2025. W analizowanych opracowaniach możemy wskazać cztery tożsame i spójne obszary działań. Należą do nich:

- Szeroko rozumiana edukacja ekologiczna użytkowników środowiska, której celem jest wzrost świadomości oraz aktywizacja mieszkańców do proekologicznych zachowań;
- Ochrona walorów i dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rewitalizację przyrodniczą i rozwój terenów zieleni oraz ochronę, zachowanie i podniesienie jakości przestrzeni publicznej i obiektów w niej znajdujących się;
- Poprawa jakości życia mieszkańców tj. ograniczanie źródeł emisji, rozwój budownictwa mieszkaniowego, modernizacja infrastruktury na obszarach rewitalizowanych;
- Zasobooszczędne gospodarowanie, polegające na podnoszeniu efektywności energetycznej, dywersyfikacji źródeł energii, ograniczaniu negatywnego wpływu na środowisko.

Szczegółowy zakres powiązań pomiędzy polityką ekologiczną gminy zapisaną w Programie Ochrony Środowiska a LPRMRM 2025 prezentuje tabela 14.

TABELA 14.
ZBIEŻNOŚĆ LPRMRM 2025 Z PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

POŚ 2014–2017: CELE ŚREDNIOOKRESOWE DO ROKU 2021 ZADANIA	LPRMRM 2025: STRATEGICZNE KIERUNKI DZIAŁANIA
KSZTAŁTOWANIE POSTAW EKOLOGICZNYCH MIESZKAŃCÓW RAWY MAZOWIECKIEJ	1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4.
• EDUKACJA EKOLOGICZNA	
• TEMATYCZNE KAMPANIE EDUKACYJNO–INFORMACYJNE MAJĄCE NA CELU PODNOSZENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ	
OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO NA TERENIE RAWY MAZOWIECKIEJ	2.1., 2.2., 2.3., 2.4.
• UTRZYMANIE ZIELENI NA TERENIE MIASTA RAWA MAZOWIECKA	
• BIEŻĄCE UTRZYMANIE I OCHRONA OBSZARÓW CENNYCH PRZYRODNICZO	
• OPRACOWANIE KONCEPCJI ARCHITEKTONICZNO–PRZESTRZENNEJ, REWITALIZACJI CENTRUM MIASTA RAWA MAZOWIECKA	
OCHRONA ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH WRAZ Z POPRAWĄ ICH JAKOŚCI, PRZEDĘ WSZYSTKIM ZADANIĄ INWESTYCYJNE W ZAKRESIE GOSPODARKI WODNO–ŚCIEKOWEJ	1.4., 2.3., 2.4.
OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO, SZCZEGÓLNIE INWESTYCJE Z ZAKRESU OBSZARU GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ	1.4., 2.1., 2.3., 2.4.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
MIASTO RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2014–2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018–2021

XII.4. POWIĄZANIA LPRMRM 2025 Z PROGRAMEM WSPIERANIA RODZINY DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2016–2018

Program Wspierania Rodziny dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2016-2018 wskazuje planowane działania mające na celu przywrócenie dysfunkcyjnym rodzinom z terenu miasta Rawa Mazowiecka zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Program koncentruje się na zadaniach dedykowanych rodzinom będącym w kryzysie lub/i rodzinom wymagającym pomocy w opiece i wychowaniu dzieci (dziecka). LPRMRM 2025, przede wszystkim, poprzez strategiczne kierunki działania, służące osiągnięciu celu strategicznego I. Poprawa jakości życia i wzmacnianie kapitału społecznego, wpisuje się w cele szczegółowe wyżej wymienionego Programu (tab. 15.). Zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio, wzbogaca formy pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka oferowane przez instytucje i podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny. Kluczowym działaniem w ramach LPRMRM 2025 jest systematyczna poprawa dostępności do wysokiej jakości usług społecznych, poprzez poszerzenie oferty skierowanej do rodzin wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz poprzez podniesienie efektywności rodzin wspierających.

**TABELA 15.
ZBIEŻNOŚĆ LPRMRM 2025 Z PROGRAMEM WSPIERANIA RODZINY
DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2016–2018**

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2016–2018: CELE SZCZEGÓŁOWE	LPRMRM 2025: STRATEGICZNE KIERUNKI DZIAŁANIA
CEL SZCZEGÓŁOWY 1. ZAPEWNIENIE WSPARCIA W RODZINACH PRZEŻYWAJĄCYCH TRUDNOŚCI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE	1.1., 1.2., 1.3.
CEL SZCZEGÓŁOWY 2. ZAPEWNIENIE NIEZBĘDNYCH ZASOBÓW LUDZKICH, ORGANIZACYJNYCH I FINANSOWYCH, KONIECZNYCH W BUDOWANIU I UTRZYMANIU SYSTEMU WSPIERANIA RODZINY	1.1., 1.2., 1.3., 3.2., 3.3.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2016–2018

Projekty rewitalizacyjne w istotnym zakresie wpisują się w politykę społeczną miasta określoną w Programie Wspierania Rodziny i pozwolą na:

- ograniczenie wykluczenia społecznego (strategiczny kierunek działania 1.1);
- poprawę dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, szczególnie pomocy społecznej, edukacji i opieki zdrowotnej (strategiczny kierunek działania 1.2);
- wzmacnianie więzi społecznych, współpracy i zaufania (strategiczny kierunek działania 1.3.).

Równie ważne z perspektywy rodziny i jej należytego funkcjonowania są działania mające na celu budowanie kapitału ludzkiego poprzez podnoszenie kompetencji oraz reintegrację zawodową (strategiczny kierunek działania 3.3), jak również tworzenie warunków do aktywizacji zawodowej (strategiczny kierunek działania 3.2).

XII.5.

POWIĄZANIA LPRMRM 2025 Z GMINNYM PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2015–2018

LPRMRM 2025 poprzez zaprojektowane kompleksowe działania pozwala na skuteczną ochronę dziedzictwa kulturowego miasta Rawa Mazowiecka oraz budowanie tożsamości miejsca wśród jego mieszkańców sprzyja kreowaniu pozytywnego wizerunku i promocji walorów kulturowych miasta. Zakres terytorialny LPRMRM 2025 obejmuje głównie zdegradowany obszar miejski - zabytkowe centrum miasta Rawa Mazowiecka (rynek Starego Miasta), objęty ścisłą ochroną konserwatorską oraz obszar zabudowy staromiejskiej, a wskazane działania zogniskowane są wokół najważniejszych wyzwań rozwojowych dla tego obszaru. Wyzwania te zostały określone w LPRMRM 2025 (rozdział II pt. *Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych*) i znajdują uzasadnienie również w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2015-2018, w którym wyraźnie podkreślono słabe strony w zakresie dotychczasowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego (rys. 9.).

RYSUNEK 9.

WYZWANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA ORAZ AKTYWIZACJI JEGO CENNEGO KULTUROWO OBSZARU

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2015–2018

Cele strategiczne LPRMRM 2025 służą realizacji celu głównego Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2015–2018 i będą prowadzić do odpowiedniego kształtowania sfery dziedzictwa kulturowego i eksponowania wysokich walorów kulturowych, a w konsekwencji upowszechniania kultury, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania tradycji i podniesienia atrakcyjności turystycznej miasta. Strategiczne kierunki działań LPRMRM 2025 korespondują z celem operacyjnym Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2015–2018 (Cel operacyjny *Kreowanie wartości i walorów Miasta Rawa Mazowiecka*) oraz wskazanymi trzema kluczowymi działaniami (tab. 16.).

TABELA 16.
ZBIEŻNOŚĆ KPRMRM 2025 Z GMINNYM PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2015–2018

GINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2015–2018: DZIAŁANIA	LPRMRM 2025: STRATEGICZNE KIERUNKI DZIAŁANIA
DZIAŁANIE 1. ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI CENNYCH WARTOŚCI DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	1.3., 1.4., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4.
DZIAŁANIE 2. KREOWANIE POCZUCIA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ	1.1., 1.2., 1.3., 2.1., 2.2., 2.3.
DZIAŁANIE 3. ROZWÓJ TURYSTYKI KULTUROWEJ W OPARCIU O WALORY KULTUROWE I HISTORIĘ OBSZARU	1.3., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3.

ŹRÓDŁO:OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA RAWA MAZOWIECKA NA LATA 2015–2018

Zakładane efekty wdrażania Gminnego Program Opieki nad Zabytkami Gminy dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2015 –2018 są zbieżne z prognozowanymi rezultatami LPRMRM 2025 w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, sferze społecznej, sferze środowiskowej i sferze gospodarczej. Kluczowe spójne działania LPRMRM 2025 i Gminnego Program Opieki nad Zabytkami Gminy dla Miasta Rawa Mazowiecka na lata 2015 -2018 dotyczą bowiem:

- poprawy stanu obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków;
- wzmocnienia i podniesienia rangi obiektów i przestrzeni cennych kulturowo;
- integracji zasobów przyrodniczych i kulturowych zabytkowego centrum miasta;
- ochrony krajobrazu kulturowego miasta;
- integracji społeczności lokalnej wokół historii, tradycji miejsca i obiektów z nim związanych;
- budowania kapitału społecznego oraz kształtowaniu postaw obywatelskich m.in. współodpowiedzialności za dobro wspólne;
- kształtowania wizerunku miasta Rawa Mazowiecka jako obszaru o unikatowym dziedzictwie kulturowym oraz promocji miasta;
- aktywizacji społecznej i gospodarczej, poprzez wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego miasta.

Istotą analizowanych dokumentów jest ich aktualność oraz spójność zarówno na etapie diagnozy, identyfikacji kluczowych atutów i barier, jak również części strategicznej i operacyjnej. Układ taki pozwala na synchronizację i intensyfikację podejmowanych działań w ramach LPRMRM 2025, a w efekcie końcowym może przesądzać o ich skuteczności. LPRMRM 2025 w kontekście przedstawionych dokumentów jest:

- instrumentem wpisującym się w komplementarny system opracowań strategicznych obowiązujących w mieście;
- instrumentem integrującym i ukierunkowującym politykę rozwoju miasta;
- instrumentem służącym realizacji całościowej wizji rozwoju gminy, zarówno w kontekście neutralizacji sytuacji kryzysowych, jak i budowania potencjału oraz kreowania aktywności społecznych i gospodarczych;
- ponadsektorowym spojrzeniem na miasto poprzez pryzmat istotnych wielopłaszczyznowych problemów zlokalizowanych w konkretnej (zdelimitowanej) przestrzeni miasta;
- kluczowym narzędziem intensyfikacji działań w ważnych dla miastach obszarach, które zarówno bezpośrednio jak i pośrednio wpływają na jego kondycję społeczną, ekonomiczną, funkcjonalno-przestrzenną i środowiskową.

